Zbirka Delovni zvezki UMAR
http://www.umar.gov.si/publikacije/delovni_zvezki/

R. Kmet Zupančič, K. Ivas, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, J. Kušar, T. Nenadič, J. Povšnar, A. Vidrih

Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letu 2011

Delovni zvezek 8/2012, let. XXI

Kratka vsebina:
Avtorji v delovnem zvezku analizirajo poslovanje gospodarskih družb po posameznih dejavnostih. Poudarek je na zadnjem letu, to je letu 2011, medčasovne primerjave pa so mogoče z leti 2008–2010. Avtorje zanimajo predvsem glavne značilnosti poslovanja in premoženjsko-financnega položaja družb s poudarkom na dejavnikih, ki vplivajo na ustvarjeno dodano vrednost in konkurenčnost posameznih dejavnosti, ter pomembnejši strukturni premiki.

Ključne besede:
gospodarske družbe, poslovni izidi, dodana vrednost, kazalniki uspešnosti poslovanja, statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida, kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, rudarstvo, predelovalne dejavnosti, oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja, oskrba z elektriko, plinom in paro, gradbeništvo, trgovina, promet in skladiščenje, gostinstvo, informacijske in komunikacijske dejavnosti, poslovanje z nepremičninami, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, druge raznovrstne poslovne storitve.

Zbirka Delovni zvezki je namenjena objavljanju izsledkov tekočega raziskovalnega dela, analizi podatkovnih serij in predstavitvam metodologij s posameznih področij dela urada. S tem želimo spodbuditi izmenjavo zamisli o ekonomskih in razvojnih vprašanjih, pri čemer je pomembno, da se analize objavijo čim hitreje, tudi če izsledki še niso dokončni.
Mnenja, ugotovitve in sklepi so v celoti avtorjevi in ne izražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.
Objava in povzemanje publikacije sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira.

Izdajatelj:
Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Gregorčičeva 27
1000 Ljubljana
Tel: (+386) 1 478 1012
Telefaks: (+386) 1 478 1070
E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorna urednica: mag. Mateja Kovač (mateja.kovac@gov.si)

Delovni zvezek: Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letu 2011

Avtorji in avtorice:
mag. Rotija Kmet Zupančič (rotija.kmet-zupancic@gov.si),
Katarina Ivas, MSc (katarina.ivas@gov.si),
Mojca Koprivnikar Šušteršič (mojca.koprivnikar@gov.si),
mag. Mateja Kovač (mateja.kovac@gov.si),
Janez Kušar (janez.kusar@gov.si),
mag. Tina Nenadič (tina.nenadic@gov.si),
Jure Povšnar (jure.povsnar@gov.si) in
mag. Ana Vidrih (ana.vidrih@gov.si)

Delovni zvezek je recenziran.
Delovni zvezek ni lektoriran.

Ljubljana, oktober 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338(497.4)(075)(076)(0.034.2)

DEJAVNOSTI slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letu 2011 [Elektronski vir] / R. Kmet Zupančič ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2012. - (Zbirka Delovni zvezki UMAR ; letn. 21, 8)

Način dostopa (URL): http://www.umar.gov.si/publikacije/delovni_zvezki/

ISBN 978-961-6839-17-4 (pdf)
1. Kmet Zupančič, Rotija
263796736

KAZALO VSEBINE

1 UVOD ... 1

2 NEKATERE ZNAČILNOSTI POSLOVANJA IN PREMOŽENJSKO-FINANČNEGA POLOŽAJA GOSPODARSKIH DRUŽB V LETU 2011 ... 3

3 PREGLED POSLOVANJA GOSPODARSKIH DRUŽB PO DEJAVNOSTIH ... 11

3.1 KMETIJSTVO IN Z NJIM POVEZANE DEJAVNOSTI ... 13

3.1.1 Kmetijstvo, lov in gozdarstvo ter ribištvo ... 13

3.1.2 Proizvodnja živil in pijač ... 18

3.2 RUDARSTVO ... 23

3.3 PREDELOVALNE DEJAVNOSTI ... 26

3.4 OSKRBA Z ELEKTRIKO, PLINOM IN PARO ... 39

3.5 OSKRBA Z VODO; RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI; SANIRANJE OKOLJA ... 43

3.6 GRADBENIŠTVO ... 48

3.7 PROMET IN SKLADIŠČENJE ... 52

3.8 TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL ... 57

3.9 GOSTINSTVO ... 66

3.10 INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI ... 70

3.11 POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI ... 75

3.12 STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI ... 80

3.13 DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI ... 85

4 ZAKLJUCKI ... 90

SEZNAM LITERATURE IN VIROV ... 95

PRILOGA: Opredelitev kazalnikov, uporabljenih v analizi poslovanja gospodarskih družb ... 97

PRILOGA K DELOVNEMU ZVEZKU: STATISTIČNE TABELE V EXCELOVI DATOTEKI

Kazalo okvirjev, slik in tabel

Okvir 1: Strukturne spremembe v nekaterih tehnološko manj zahtevnih panogah....28
Okvir 2: Gospodarske družbe predelovalnih dejavnosti po velikosti in njihova produktivnost....30
Okvir 3: Koncentracija v nespecializiranih pretežno živilskih prodajalnah na drobno....63

Slika 1: Neto čisti dobiček obračunskega obdobja gospodarskih družb in njegovi glavni komponenti1 v obdobju 2002–20112,3....3
Slika 2: Neto čisti dobiček / izguba obračunskega obdobja ter donosnost prihodkov v dejavnostih zasebnega sektorja* v letih 2010 in 2011....5
Slika 3: Gospodarnost poslovanja nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja v letih 2008, 2010 in 2011....6
Slika 4: Prihodki gospodarskih družb od prodaje na domačem in tujem trgu v obdobju 2008–2011....7
Slika 5: Izvozna usmerjenost1 gospodarskih družb nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja v letih 2008, 2009 in 2010....7
Slika 6: Razmerje med posameznimi vrstami stroškov blaga, materiala in storitev in poslovnimi prihodki v obdobju 2002–20111....8
Slika 7: Razmerje med stroški dela in poslovnimi prihodki ter dodano vrednostjo v obdobju 2002–20111, 2....9
Slika 8: Razmerje med stroški financiranja za obresti in poslovnimi prihodki ter delež dolga v virih sredstev (desna os) v obdobju 2002–20111, 2....10
Slika 9: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb po dejavnostih v letu 2011....11
Slika 10: Sprememba v strukturi dodane vrednosti gospodarskih družb po dejavnostih v obdobju 2008–2011....12
Slika 11: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah primarne dejavnosti v letu 2011....13
Slika 12: Poslovni izid gospodarskih družb primarne dejavnosti v letu 2011....15
Slika 13: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah in v družbah primarne dejavnosti v letu 2011.16
Slika 14: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah in v družbah primarne dejavnosti v letu 2011.17
Slika 15: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah proizvodnje živil in pijač v letu 2011....20
Slika 16: Poslovni izid gospodarskih družb v proizvodnji živil in pijač v letu 2011....20
Slika 17: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač v letu 2011....21
Slika 18: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač v letu 2011....21
Slika 19: Poslovni izid v skupinah gospodarskih družb živilsko predelovalne industrije v letih 2010 in 2011....22
Slika 20: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah rudarstva v letu 2011 ter poslovni rezultat v letih 2010 in 2011....24
Slika 21: Struktura in rast dodane vrednosti in zaposlenosti v gospodarskih družbah predelovalnih dejavnosti v letu 2011....28
Slika 22: Produktivnost dela gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letih 2008, 2010 in 2011....30
Slika 23: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti predelovalnih dejavnosti po velikosti družb in tehnološki zahtevnosti panog v letu 2011....31
Slika 24: Produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega) po velikosti gospodarskih družb in tehnološki zahtevnosti panog predelovalnih dejavnosti....32
Slika 25: Stroški dela gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letu 2011....33
Slika 26: Izvozna usmerjenost gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti in rast prihodkov od prodaje v letu 2011....34
Slika 27: Finančno poslovanje gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti po tehnološki zahtevnosti panog v letu 2011....36
Slika 28: Neto čisti dobiček gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letih 2010 in 2011....37
Slika 29: Zadolženost gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letu 2011....38
Slika 30: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro v letu 2011 ter poslovni rezultat v letih 2010 in 2011....41
Slika 31: Sprememba poslovnega rezultata v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro v letu 2011 glede na leto 2010 po komponentah....41
Slika 32: Število zaposlenih po dejavnostih E v obdobju 2008-2011....43

Slika 33: Prihodki od prodaje v obdobju 2008–2011 (levo) in izvozna usmerjenost po dejavnostih E v letu 2011 (desno) 45
Slika 34: Stroški dela in dodana vrednost na zaposlenega v dejavnosti E skupaj v obdobju 2008- 2011 46
Slika 35: Donosnost prodaje po dejavnostih E v obdobju 2008–2011 47
Slika 36: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb dejavnosti gradbeništva v letu 2011 50
Slika 37: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb v dejavnosti promet in skladiščenje v letu 2011 ter poslovni rezultat v letih 2010 in 2011 52
Slika 38: Sprememba poslovnega rezultata v gospodarskih družbah v dejavnosti promet in skladiščenje v letu 2011 glede na leto 2010 po komponentah 54
Slika 39: Struktura dodane vrednosti po oddelkih dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011 57
Slika 40: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011 59
Slika 41: Poslovni izid družb trgovskih oddelkov v letih 2010 in 2011 59
Slika 42: Donosnost prihodkov v največjih oddelkih ter skupinah trgovinske dejavnosti v letih 2010 in 2011 60
Slika 43: Obremenjenost poslovnih prihodkov z nabavno vrednostjo prodanega blaga, materiala in storitev v trgovinskih družbah v letih 2010–2011 61
Slika 44: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011 62
Slika 45: Kazalnika koncentracije v nespecializiranih, pretežno živilskih prodajalnah na drobno 63
Slika 46: Finančno poslovanje gospodarskih družb v dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011 64
Slika 47: Zadolženost trgovinskih družb v letu 2011 65
Slika 48: Delež v dodani vrednosti ter zaposlenosti vseh gostinskih družb v letu 2011 66
Slika 49: Donosnost sredstev gostinskih gospodarskih družb v letih 2010-2011 68
Slika 50: Poslovni izid družb gostinskih oddelkov v letih 2010-2011 69
Slika 51: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gostinskih gospodarskih družbah v letu 2011 69
Slika 52: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letih 2010 in 2011 70
Slika 53: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2011 72
Slika 54: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2011 73
Slika 55: Zadolženost v gospodarskih družbah informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2011 74
Slika 56: Delež posameznih skupin v dodani vrednosti in zaposlenosti dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letu 2011 75
Slika 57: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letu 2011 77
Slika 58: Donosnost prihodkov od prodaje in sredstev v gospodarskih družbah dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letih 2010–2011 78
Slika 59: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letih 2010–2011 79
Slika 60: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letih 2010 in 2011 80
Slika 61: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letu 2011 82
Slika 62: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letu 2011 83
Slika 63: Zadolženost v gospodarskih družbah strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letu 2011 84
Slika 64: Donosnost sredstev in prihodkov v gospodarskih družbah drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letih 2010 in 2011 85
Slika 65: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letu 2011 87
Slika 66: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letu 2011 88
Slika 67: Zadolženost v gospodarskih družbah drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letu 2011 89

Tabela 1: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v obdobju 2008–2011 4
Tabela 2: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb primarne dejavnosti v obodobju....14
Tabela 3: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti proizvodnje živil in pijač v obodbju 2008–2011 19
Tabela 4: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb rudarstva v obdobju 2008–2011 23
Tabela 5: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v predelovalnih dejavnostih v obdobju 2008–2011....27
Tabela 6: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti v izbranih nizko in srednje nizko tehnološko zahtevnih panogah predelovalnih dejavnosti v letih 2008, 2010 in 2011 29
Tabela 7: Število zaposlenih na podjetje po velikosti družb in struktura predelovalnih dejavnosti po velikosti gospodarskih družb in tehnološki zahtevnosti panog predelovalnih dejavnosti 31
Tabela 8: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v obdobju 2008–2011ter rast poslovnih prihodkov in odhodkov v letu 2011....35
Tabela 9: Finančno poslovanje gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letu 2011....36
Tabela 10: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb za oskrbo z elektriko, plinom in paro v obdobju 2008–2011....40
Tabela 11: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti oskrbe z vodo, ravnanja z odplakami in odpadki ter saniranja okolja v obdobju 2008-2011....44
Tabela 12: Izbrani kazalci poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti gradbeništvo v obdobju 2008—2011 49
Tabela 13: Družbe iz gradbeništva, ki so prenehale poslovati v letih 2009–2011....50
Tabela 14: Poslovanje družb iz gradbeništva po velikosti v obdobju 2008—2011....51
Tabela 15: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti prometa in skladiščenja v obdobju 2008–2011....53
Tabela 16: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil v obdobju 2008-2011 58
Tabela 17: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v gostinstvu v obdobju 2008-2011....67
Tabela 18: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih v obdobju 2008–2011....71
Tabela 19: Izbrani kazalniki poslovanja nepremičninskih družb v obdobju 2008-2011 76
Tabela 20: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v obdobju 2008–2011....81
Tabela 21: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v obdobju 2008–2011....86

Povzetek

V delovnem zvezku na podlagi statističnih podatkov iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida analiziramo poslovanje gospodarskih družb. Zaradi spremembe Standardne klasifikacije dejavnosti večinoma analiziramo le obdobje zadnjih štirih let, to je od leta 2008 do leta 2011, pri čemer je poudarek na spremembah v zadnjem letu. Z analizo poslovnih rezultatov gospodarskih družb zajamemo približno polovico dodane vrednosti celotnega slovenskega gospodarstva in okoli dve tretjini dodane vrednosti zasebnega sektorja.

Leta 2011 so se poslovni rezultati gospodarskih družb prvič od začetka gospodarske krize konec leta 2008 nekoliko izboljšali. Ustvarjen neto čisti dobiček obračunskega obdobja pa je bil razmeroma majhen, približno enak kakor leta 2009, ko se je močno zmanjšal zaradi gospodarske krize. Predstavljal je le nekoliko več kot desetino neto čistega dobička iz leta 2007, ko je bil na najvišji ravni v prejšnjem desetletju. Lansko izboljšanje je bilo v glavnem posledica povečanja neto dobička iz poslovanja in znižanja neto finančne izgube. Kljub temu pa se je v strukturi neto poslovnega rezultata še naprej ohranila precej visoka neto finančna izguba, saj se ob nadaljnjem zmanjševanju finančnih prihodkov, odhodki, zlasti iz bančnih posojil in odhodki povezani z oslabitvami in odpisi, ohranjajo na visoki ravni. Gospodarnost poslovanja se je lani izboljšala v večini nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja, za pred krizno ravnjo pa še naprej najbolj zaostaja v gradbeništvu, v nekaterih dejavnostih, ki so bile pred gospodarsko krizo precej povezane z rastjo domače gradbene dejavnosti (strokovno-tehnične dejavnosti, poslovanje z nepremičninami), in v gostinstvu. Pred krizno raven (2008) je presegla le v prometu, v predelovalnih dejavnostih pa se ji je precej približala. Med večjimi dejavnostmi pa se gospodarnost poslovanja v zadnjih dveh letih poslabšuje v dejavnosti trgovina in popravila motornih vozil, kamor se je vpliv krize postopno prenesel preko zaostrene situacije na trgu dela.

Gospodarnost poslovanja družb so v zadnjih dveh letih pozitivno zaznamovali rastoči izvozni prihodki, negativno pa precejšnji stroškovni pritiski, ki so izhajali predvsem iz poslabšanih pogojev menjave, na visoki ravni pa so se ohranjali tudi stroški dela. Na strani poslovnih prihodkov gospodarskih družb so se tako kot leta 2010 tudi lani ponovno vidneje okrepili le prihodki od prodaje na tujem trgu, ki so raven leta 2008 že presegli za 5 %. Prihodki od prodaje na domačem trgu pa ob izjemno šibki rasti za njo zaostajajo še za 11 %. Kljub rasti prihodkov pa je bilo izboljšanje povprečne gospodarnosti poslovanja družb tudi lani šibko, saj se je ob precejšnjem poslabšanju pogojev menjave ponovno povečala obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški blaga in materiala. Razmerje med stroški dela in poslovnimi prihodki ter dodano vrednostjo se je lani sicer drugo leto zapored nekoliko izboljšalo, a je še višje kot leta 2008. Hitrejše prilagajanje stroškov dela nižji gospodarski aktivnosti je zlasti v dejavnostih z večjih deležem slabše plačanih delovnih mest upočasnilo predvsem zakonsko uvedeno povečanje minimalne plače, ki je bilo večinoma izvedeno v letu 2010.

Povprečna zadolženost gospodarskih družb, ki se je zlasti v obdobju visoke gospodarske konjunkture med letoma 2005 in 2008 močno povečala, se je lani ponovno nekoliko znižala, o ostaja visoka. Pri tem je treba opozoriti, da je k upadu deleža dolga v virih sredstev v zadnjih dveh letih (2010–2011) glavnino prispevalo zmanjšanje v letu 2010, ki je bilo v veliki meri povezano z enkratnimi dogodki v dejavnostih promet in skladiščenje (H) ter oskrba z vodo in ravnanje z odpadki (E). V večini drugih nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja se je delež

dolga v virih sredstev leta 2010 še nekoliko povečal in nekoliko upadel šele lani. Med njimi tudi v gradbeništvu, ki sicer še naprej ostaja najbolj zadolžena dejavnost slovenskega gospodarstva.

Summary

This working paper analyses business results of Slovenian commercial companies using statistical data from companies' balance sheets and profit and loss statements. Following the revision of NACE classification in 2008, the period covered in the analysis is 2008–2011, where the main focus is given to changes in business results during the last year (2011). Commercial companies analysed in the paper are responsible for approximately half of total value added and two thirds of total employment in the Slovenian economy.

In 2011 business results of Slovenian commercial companies improved slightly for the first time since the onset of economic crisis in late 2008. However, net profit (profits minus losses) of commercial companies was still rather low, similar to that reached in 2009 when business results already considerably worsened due to the crisis. It amounted only to slightly more than one tenth of net profit recorded in 2007 (the year when business results recorded the highest level in the previous decade). Last year's slight improvement of business results predominantly came from: (i) increase in net operating profit and (ii) decrease of net financial loss. But despite the latter, net financial loss still represented a relatively large share in the structure of overall companies' business result because of the persisting high level of financial expenditures, especially those related to bank loans, impairments and reliefs of financial assets, while financial revenues decreased further. Operating revenues to expenditures ratio improved last year (on average) in the majority of nonfinancial private sector industries (NACE 1st digit level). However, it exceeded the pre-crisis level only in transportation and storage and it was close to it in manufacturing, while it lagged behind 2008 level the most in construction and in some industries where in the pre-crisis period the growth was predominantly linked to domestic construction boom (professional, scientific and technical services, real estate activities). Trade sector which was hit by the crises indirectly via severe labour market situation and related lower household demand is the only relatively large industry (according to employment and value added) where the ratio in 2011 worsened (for the second year in a row).

Business results during the last two-year period were positively impacted by increasing export revenues, however, relatively high cost pressures arising from deteriorated terms of trade and relatively high level of labour costs limited export lead recovery. As regards operating revenues, export revenues last year increased considerably for a second consecutive year. They exceeded the 2008 level for 5 % while revenues from sales on domestic market were still 11 % below that level. Nevertheless, an average improvement of operating revenues to expenditures ratio was rather weak, as on the other hand relatively large terms of trade deterioration pushed up costs of material and goods to operating revenues ratio. Labour costs to operating revenues (and to value added) ratio decreased modestly last year as it did in 2010, however, it was still considerably higher than in 2008. This can be explained by slow labour costs adjustment to lower economic activity (especially in industries with relatively high share of low paid jobs) due to the legal increase of minimum wage which took place at the beginning of 2010.

Average indebtedness (the share of debt in total liabilities) of commercial companies, which increased considerably in particular during the period of economic expansion from 2005 to 2008, decreased slightly in 2011 for a second consecutive year, however, it remained relatively high. One should also pay attention to the fact that the biggest part of debt to liabilities ratio decrease in the last two year period (2010–2011) resulted from the impact of one off factors in 2010 in two industries (transportation and storage, water supply and waste management). In majority of other industries the indebtedness increased further in 2010 and slightly fell only in 2011. Among them, the construction as the most indebted industry also recorded some decrease of debt to liabilities ratio last year.

1 UVOD

Strukturne statistike podjetij so pomemben vir podatkov o posameznih dejavnostih gospodarstva, saj omogočajo analize na precej bolj razčlenjeni ravni Standardne klasifikacije dejavnosti (v nadaljevanju SKD) kakor na primer nacionalni računi, ki zagotavljajo predvsem tako imenovane makro podatke o nacionalnem gospodarstvu. Njihova slabost pa je, da se objavljajo s precejšnjim časovnim zamikom, zato si za bolj tekoče spremljanje gibanj v posameznih dejavnostih pomagamo z zadnjimi statističnimi podatki o poslovanju gospodarskih družb. Uporabljeni podatki tako ne vključujejo rezultatov vseh poslovnih subjektov (samostojnih podjetnikov, zadrug, društev, pravnih oseb zasebnega in javnega prava). Z analizo podatkov o poslovanju gospodarskih družb zajamemo okoli 55 % dodane vrednosti celotnega slovenskega gospodarstva in 62 % vseh zaposlenih oziroma približno dve tretjini dodane vrednosti dejavnosti pretežno zasebnega sektorja (A-N, R-T).

V tem delovnem zvezku analiziramo statistične podatke iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb[1] predvsem z vidika posameznih dejavnosti slovenskega gospodarstva. Zanimajo nas (i) glavne značilnosti poslovanja in premoženjsko-finančnega položaja družb s poudarkom na dejavnikih, ki vplivajo na ustvarjeno dodano vrednost in konkurenčnost posameznih dejavnosti, in (ii) pomembnejši strukturni premiki. Tako dobimo podrobnejši pogled v posamezne dejavnosti, kar uporabljamo na eni strani kot podlago za napovedovanje bruto domačega proizvoda s strani proizvodnje (dodane vrednosti), ki je sestavni del napovedi gospodarskih gibanj Urada za makroekonomske analize in razvoj, na drugi strani pa so te analize ena od osnov za spremljanje napredka pri razvoju in konkurenčnosti podjetniškega sektorja, ene od petih prioritet Strategije razvoja Slovenije, katere uresničevanje spremljamo letno v Poročilu o razvoju.

Zaradi spremembe Standardne klasifikacije dejavnosti z letom 2008 v delovnem zvezku večinoma analiziramo obdobje po tem letu. Ker se je leta 2008 začela uporabljati nova klasifikacija SKD (SKD 2008), ki se od do zdaj veljavne klasifikacije SKD 2002 precej razlikuje[2], podatki AJPES o poslovanju gospodarskih družb za leto 2008 na ravni posameznih dejavnosti niso primerljivi s podatki pred tem letom. Zato smo se v primeru analiz posameznih dejavnosti omejili na obdobje po letu 2008, za celotno skupino gospodarskih družb (poglavje 2) in nekatere dejavnosti, kjer ni bilo večjih sprememb, pa so mogoče primerjave tudi za daljše obdobje. Podatki za vsako od analiziranih let vključujejo gospodarske družbe, ki so v tistem letu dejansko poslovale.

Delovni zvezek ima štiri poglavja in statistično prilogo. Uvodu sledi poglavje, v katerem predstavljamo nekatere skupne značilnosti poslovanja in premoženjsko-finančnega položaja gospodarskih družb v Sloveniji. Večino prostora pa v nadaljevanju namenjamo analizi poslovanja družb v posameznih dejavnostih klasifikacije SKD. Vključene so večje dejavnosti

---

[1] Objavlja jih AJPES na podlagi letnih poročil, ki jih enkrat letno predložijo gospodarske družbe.

[2] Klasifikacija SKD 2008 je podrobno predstavljena na spletni strani Statističnega urada RS (http://www.stat.si). Osnovna razdelitev dejavnosti do ravni oddelkov (dvomestna šifra) pa je razvidna tudi iz statistične priloge, ki je priložena delovnemu zvezku v obliki excelove datoteke.

zasebnega sektorja brez finančnih in zavarovalniških storitev (K), in sicer: kmetijstvo in nekatere z njim povezane dejavnosti (A, C 10 in C 11), rudarstvo (B), predelovalne dejavnosti (C), oskrba z elektriko, plinom in paro (D), oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odplakami ter saniranje okolja (E), gradbeništvo (F), trgovina (G), promet in skladiščenje (H), gostinstvo (I), informacijske in komunikacijske dejavnosti (J), poslovanje z nepremičninami (L), strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (M) ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti (N). Delovni zvezek končujemo s sklepnimi ugotovitvami. Obsežnejša statistična priloga k delovnemu zvezku je na voljo na spletni strani UMAR (www.umar.gov.si).

2 NEKATERE ZNAČILNOSTI POSLOVANJA IN PREMOŽENJSKO-FINANČNEGA POLOŽAJA GOSPODARSKIH DRUŽB V LETU 2011

Leta 2011 so se poslovni rezultati gospodarskih družb prvič od začetka gospodarske krize v letu 2008 nekoliko izboljšali. Poslovni rezultat vseh gospodarskih družb je bil lani spet pozitiven[3], potem ko je v letu 2010 zdrsnil pod ničlo. Vendar je bil neto čisti dobiček obračunskega obdobja[4] v višini slabe pol milijarde evrov majhen, in sicer približno na ravni iz leta 2009, ko se je močno zmanjšal zaradi gospodarske krize. Predstavljal je le nekoliko več kot desetino neto čistega dobička iz leta 2007, ko je bil na najvišji ravni v prejšnjem desetletju. Lansko izboljšanje je bilo posledica povečanja neto dobička iz poslovanja in znižanja neto finančne izgube. Nekoliko se je povečal tudi pozitiven rezultat na ravni izrednih dogodkov, ki je sicer precej manjša kategorija skupnega poslovnega rezultata od prvih dveh.

Slika 1: Neto čisti dobiček obračunskega obdobja gospodarskih družb in njegovi glavni komponenti[1] v obdobju 2002–2011[2,3]

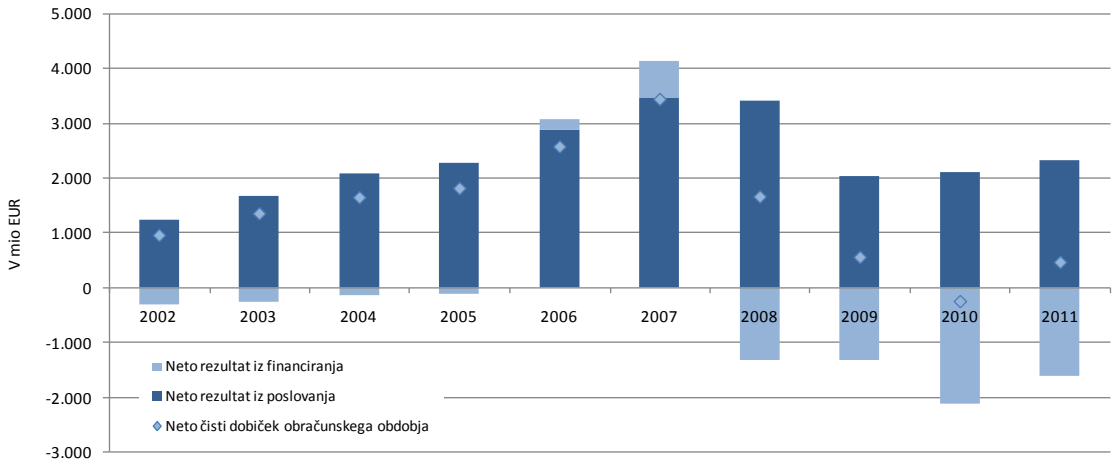

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Poslovni rezultat obračunskega obdobja je rezultat poslovanja družb v njihovi osnovni dejavnosti (rezultat iz poslovanja), iz financiranja (rezultat iz financiranja) in iz drugega delovanja. Ker tretja komponenta predstavlja relativno manj pomemben del celotnega poslovnega rezultata, je v sliki ne prikazujemo posebej. [2] Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, a po naši oceni spremembe niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (glej tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). [3] Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

V strukturi neto poslovnega rezultata se je še naprej ohranila precej visoka neto finančna izguba. S približno 1,6 mrd evrov je bila sicer za nekoliko več kot petino nižja kot leta 2010, ko se je precej poglobila, a je še vedno presegala raven iz začetnega obdobja krize (2008–2009). Lansko znižanje neto finančne izgube je izhajalo iz zmanjšanja finančnih odhodkov, na strani

[3] Na preobrat v rezultatu poslovanja so tokrat v večji meri vplivali tudi stečajni postopki, uvedeni v letu 2011, predvsem v družbah s področja gradbeništva, področja finančne zavarovalniške dejavnosti in področja predelovalnih dejavnosti (te družbe niso predložile letnih poročil za leto 2011) (Informacija AJPES o poslovanju gospodarskih družb v letu 2011, 2012). Po podatkih Poslovnega registra Slovenije je bilo v letu 2011 uvedenih 574 stečajnih postopkov družb (32 % več kakor v letu prej), 42 prisilnih poravnav (17 % več kakor v letu prej), s poslovanjem pa je prenehalo 3.957 družb (1 % manj kakor v letu prej).
[4] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

finančnih prihodkov pa je bilo gibanje še naprej negativno. Med finančnimi odhodki so od začetka krize po velikosti najpomembnejši finančni odhodki iz finančnih obveznosti (dobra polovica), zlasti od bančnih posojil, sledijo pa jim odhodki povezani z oslabitvami in odpisi (skoraj 40 %). Obe vrsti odhodkov iz financiranja sta se v letu 2010 precej povečali, kar je poglobilo neto finančno izgubo družb. Leta 2011 pa sta se zmanjšali približno na raven iz leta 2009, kar pomeni, da sta še vedno na precej visoki ravni. Pri tem je treba omeniti, da so se med odhodki iz finančnih obveznosti lani znižali predvsem odhodki iz t. i. drugih finančnih obveznosti, odhodki iz bančnih posojil, kot največji del odhodkov iz finančnih obveznosti, pa so ostali na precej podobni ravni kot v letih 2009 in 2010, v primerjavi z letom 2008 pa so bili nižji za približno četrtino.

Tabela 1: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	51.997	53.897	55.734	57.798
Število zaposlenih[1]	510.754	479.894	462.643	449.235
Neto[2] čisti dobiček/izguba (v mio EUR)	1.657	549	-256,5	457,2
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	2.006	1.935	1.800	1.720
Število zaposlenih/podjetje	9,8	8,9	8,3	7,8
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	195	215	218	218
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,04	1,03	1,03	1,03
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	1,7	0,5	-0,3	0,5
Donosnost prihodkov (v %)	1,9	0,8	-0,3	0,6
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	35.279	34.168	36.044	37.512
STROŠKI DELA				
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	21.376	21.674	22.719	23.253
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	60,6	63,4	63,0	62,0
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	65,2	64,9	62,2	61,9
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	36,9	35,3	35,3	34,3
Kapitalska pokritost dolg. sredstev (v %)	56,8	55,9	61,0	61,7
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	88,8	89,9	90,5	92,0
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	29,7	28,0	30,7	33,3
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	61,3	62,9	62,0	61,7
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	15,7	15,0	15,4	15,3

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatek o številu zaposlenih pomeni povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in je izračunan kot število delovnih ur v koledarskem (obračunskem) letu, za katere so zaposlenci dobili plačo in nadomestilo plače /(deljeno) z možnimi delovnimi urami za koledarsko (poslovno) leto. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Neto poslovni rezultat obračunskega obdobja se je lani izboljšal v večini dejavnosti, porazdelitev dobičkov in izgub po dejavnostih pa je ostala zelo podobna kot v letu prej. Dejavnosti, ki so ustvarile največ neto čistega dobička obračunskega obdobja, so tako kot leta

2010 predelovalne dejavnosti (C), trgovina (G), oskrba z elektriko, plinom in paro (D) ter strokovno-tehnične dejavnosti (M). Dejavnosti z največjo neto izgubo, ki je bila sicer nekoliko nižja kot leto prej, pa so ponovno finančne in zavarovalniške dejavnosti (K), kamor sodi tudi dejavnost holdingov, ter gradbeništvo (F), kjer glavnino negativnega poslovnega rezultata še naprej predstavlja finančna izguba. Ta se v finančnih in zavarovalniških družbah v primerjavi s predhodnim letom tudi ni bistveno zmanjšala, v gradbeništvu pa je bila nižja za približno 15 %, a še vedno nad ravnijo iz obdobja 2008–2009. V dobri polovici dejavnosti zasebnega sektorja se je celotni poslovni rezultat glede na predhodno leto izboljšal (ustvarile so višji neto dobiček ali manjšo neto izgubo obračunskega obdobja kot v predhodnem letu). K temu so največ prispevale predelovalne dejavnosti, kjer se je izboljšala gospodarnost poslovanja, precej pa se je znižala tudi finančna izguba, ter trgovina in informacijsko-komunikacijske dejavnosti, kjer je bil glavni dejavnik izboljšanja korenito znižanje finančne izgube.

Slika 2: Neto čisti dobiček / izguba obračunskega obdobja ter donosnost prihodkov v dejavnostih zasebnega sektorja* v letih 2010 in 2011

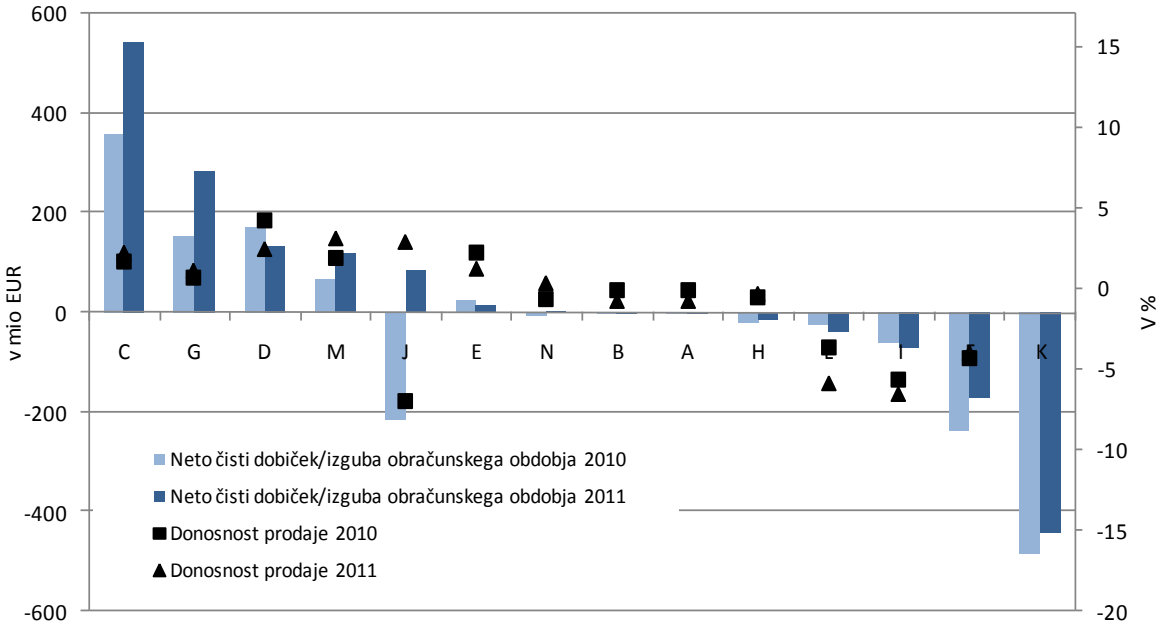

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombi: V podatkih za dejavnost finančnega posredništva (dejavnost K) je zajeta le manjšina družb iz te dejavnosti. Večino družb finančnega posredništva namreč predstavljajo banke in drugi finančni posredniki, ki zaradi specifičnosti poslovanja niso zajeti v podatkih bilanc gospodarskih družb, ki jih zbira AJPES. * Kot dejavnosti zasebnega sektorja smo upoštevali dejavnosti od A do N po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008.

Gospodarnost poslovanja se je lani izboljšala v večini nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja, za pred krizno ravnjo pa še naprej najbolj zaostaja v gradbeništvu, v nekaterih z gradbeno dejavnostjo povezanih dejavnostih in v gostinstvu. Povprečna gospodarnost poslovanja gospodarskih družb je lani znašala 1,031, na ravni okoli 1,03 pa se ohranja že tretje leto zapored. Nižja od ena je bila tako kot že v letu 2010 le v gradbeništvu (F) in gostinstvu (I), kjer poslovni prihodki niso zadoščali za pokritje poslovnih odhodkov in je bila na ravni panoge ponovno ustvarjena izguba iz poslovanja (sicer nižja kot leto prej). Obe dejavnosti se ob strokovno-tehničnih dejavnostih (M) in poslovanju z nepremičninami (L) še naprej uvrščata v skupino dejavnosti, kjer je gospodarnost poslovanja leta 2011 najbolj odstopala od pred krizne

ravni (leta 2008). Po poslabšanju v začetku krize se je v zadnjih dveh letih gospodarnost poslovanja precej izboljšala zlasti v prometu, kjer je lani že presegla raven leta 2008[5]. Tudi v predelovalnih dejavnostih (C), ki od posameznih sektorjev ustvarijo največ poslovnega dobička gospodarskih družb, se je v letih 2010–2011 že precej približala ravni iz leta 2008. V trgovini (G), ki po ustvarjenem dobičku iz poslovanja sledi predelovalnim dejavnostim, pa se je gospodarnost poslovanja po relativno (v primerjavi z drugimi dejavnostmi) majhnem poslabšanju v letu 2009, lani nekoliko znižala drugo leto zapored.

Slika 3: Gospodarnost poslovanja nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja v letih 2008, 2010 in 2011

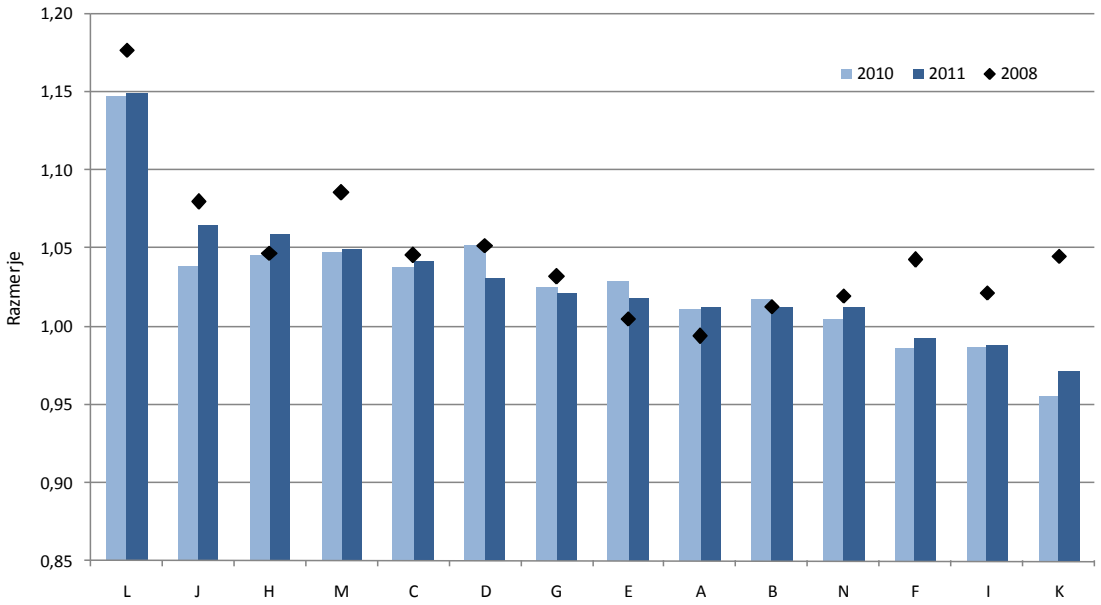

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Na strani poslovnih prihodkov gospodarskih družb so se lani ponovno vidneje okrepili le prihodki od prodaje na tujem trgu. Prihodki od prodaje, ki so najpomembnejša kategorija poslovnih prihodkov gospodarskih družb, so se v letu 2009 znižali za dobrih 15 %, v letih 2010 in 2011 pa povišali vsako leto za približno 5 %. Njihova rast je skoraj v celoti izhajala iz rasti izvoznih prihodkov (prodaja na tujem trgu), ki so v razmerah mednarodne gospodarske krize in krčenja svetovne trgovine leta 2009 najprej upadli za 20 %, v letih 2010 in 2011 pa so se vsako leto povišali za približno 15 % in tako lani raven iz leta 2008 presegli za približno 5 %. Precej počasnejše je bilo v letih 2010–2011 oživljanje prihodkov na domačem trgu, ki so se v letu 2009 skrčili za 13 %, v zadnjih dveh letih pa povišali vsako leto le za dober odstotek in za ravnjo iz leta 2008 zaostajajo še za približno 11 %. Tako se je izvozna usmerjenost gospodarskih družb (delež prihodkov iz tujih trgov v skupnih prihodkih od prodaje) povišala z 28 %, kamor se je spustila v letu 2009, na 33,3 % v letu 2011. K povišanju prihodkov, ustvarjenih na tujih trgih, so v tem dvoletnem obdobju največ prispevale predelovalne dejavnosti, ki so tudi najbolj izvozno usmerjen del slovenskega gospodarstva (predelovalne gospodarske družbe v povprečju

[5] Med nefinančnimi dejavnostmi zasebnega sektorja je bila lani gospodarnost poslovanja višja ali na podobni ravni kot leta 2008 le še v dejavnosti kmetijstva, lova, gozdarstva in ribištva (A), rudarstvu (B) in oskrbi z vodo ter ravnanjem z odpadki (E). Gre pretežno za dejavnosti, ki s krizo v njenem začetnem obdobju niso bile močneje prizadete.

približno dve tretjini prihodkov pridobijo v tujini). Po obsegu ustvarjenih prihodkov na tujih trgih predelovalnim dejavnostim sledijo trgovina (G), oskrba z elektriko, plinom in paro (D) ter promet (H), katerih izvozni prihodki pa tudi izvozna usmerjenost dejavnosti so se v obeh letih prav tako povečali. Od dejavnosti, ki ustvarijo relativno pomembne deleže (vsaj okoli 5 %) celotnega prihodka gospodarskih družb na domačem trgu, pa so se prihodki od prodaje doma najbolj povišali v prometu (H), kjer raven iz leta 2008 presegajo že za skoraj 13 %. Višji pa so bili tudi v trgovini (ta ustvari največ, okoli 44 % od vseh prihodkov gospodarskih družb na domačem trgu), predelovalnih dejavnostih (C) in strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih (M) ter v oskrbi z elektriko, plinom in paro (D). Še naprej pa so (tretje leto zapored) močno upadli predvsem v gradbeništvu, kjer za ravnjo iz leta 2008 zaostajajo že za dobrih 43 %, nekoliko nižji pa so bili še v informacijsko-komunikacijskih dejavnostih.

Slika 4: Prihodki gospodarskih družb od prodaje na domačem in tujem trgu v obdobju 2008–2011

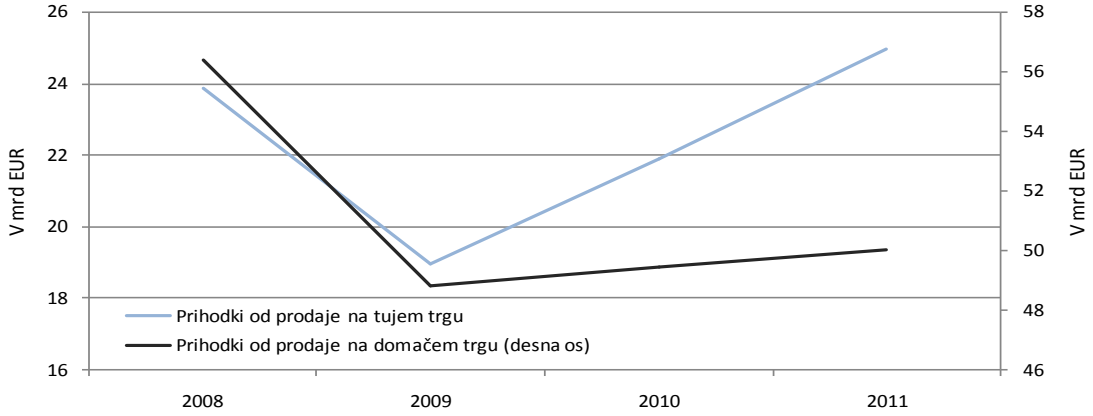

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 5: Izvozna usmerjenost[1] gospodarskih družb nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja v letih 2008, 2009 in 2010

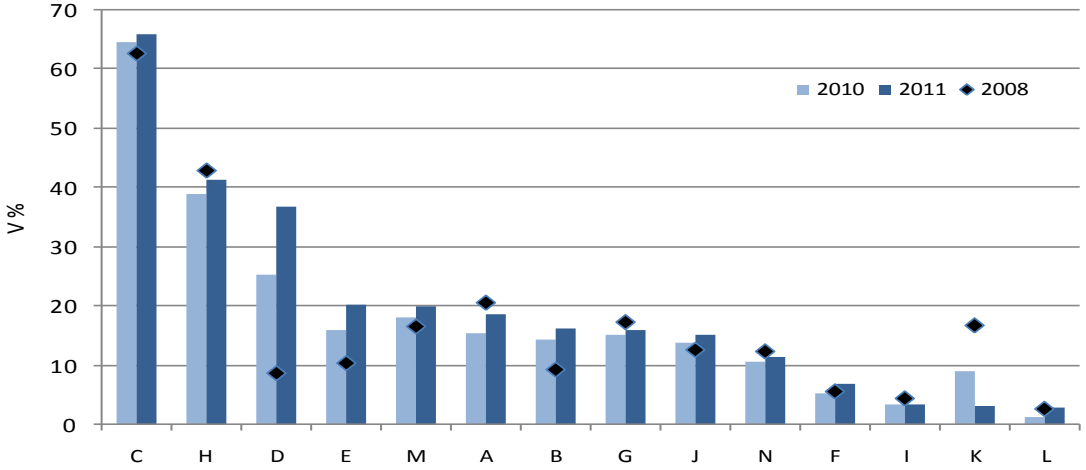

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opomba: [1] Delež prihodkov od prodaje na tujem trgu v vseh prihodkih od prodaje.

Obremenjenost poslovnih prihodkov gospodarskih družb s stroški blaga, materiala in storitev se po precejšnjem znižanju leta 2009 ponovno zvišuje in se je lani že močno približala visoki ravni iz leta 2008. Stroški blaga, materiala in storitev so lani dosegli 76,9 %, kar je le še za

0,2 o. t. nižje razmerje kot leta 2008, ko je bilo na najvišji ravni v preteklem desetletju. Tako kot že v letu 2010 se je tudi lani med vsemi tremi vrstami stroškov znižala le obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški storitev, ki je pred tem vrsto let naraščala, izraziteje predvsem v obdobju visoke gospodarske konjunkture. Med dejavnostmi, kjer stroški storitev predstavljajo relativno velik del glede na poslovne prihodke (preko 40 %), je bilo v obeh letih zmanjšanje relativno izraženih stroškov storitev značilno predvsem za dejavnost gradbeništva (F; za 4,2 o. t. v obeh letih skupaj), kar je odraz krize v tej dejavnosti in posledičnega prestrukturiranja[6]. Do znatnega znižanja je leta 2011 prišlo tudi v informacijsko-komunikacijskih dejavnostih (J). Obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški materiala, ki se je v začetnem obdobju gospodarske krize s padcem cen surovin in posledičnim izboljšanjem pogojev menjave precej zmanjšala, se je v letih 2010 in 2011 ponovno zvišala. V letu 2011 je z 21,7 % nekoliko presegla raven leta 2008, še vedno pa je bila precej nižja kot v obdobju 2002–2007[7]. Precejšnje spremembe v relativno izraženih stroških materiala, ki največji del glede na poslovne prihodke predstavljajo v predelovalnih dejavnostih, v zadnjih dveh letih lahko povezujemo z vplivom različnih dejavnikov, zlasti z: (i) negativnimi pogoji menjave in (ii) s strukturnimi spremembami (v dejavnostih in znotraj podjetij), ki so se v obdobju gospodarske krize precej intenzivirale. Na gospodarske razmere v letih 2010 in 2011 so vplivali zlasti negativni pogoji menjave. To pomeni, da so cene blaga in storitev, ki smo jih uvažali, rasle bistveno hitreje kot cene blaga in storitev, ki smo jih izvažali. Cene surovin na svetovnih trgih, ki so z začetkom krize precej upadle, so se po letu 2009 ponovno precej zvišale, najbolj v letu 2010. Cene uvoženega blaga in storitev so se tako po podatkih SURS v letu 2010 povečale za 6,4 %, v letu 2011 pa še za 5,9 %, cene izvoženih blaga in storitev pa so bile višje za 2,3 % in 4,2 %. To je povzročilo, da je bila nominalna rast stroškov materiala in blaga bistveno hitrejša od rasti prihodkov. V povezavi s škarjami stroškov in cen se je v letih 2010 in 2011 povišala tudi obremenjenost poslovnih prihodkov z nabavno vrednostjo trgovskega blaga, v vseh oddelkih in večini skupin trgovinske dejavnosti.

Slika 6: Razmerje med posameznimi vrstami stroškov blaga, materiala in storitev in poslovnimi prihodki v obdobju 2002–2011[1]

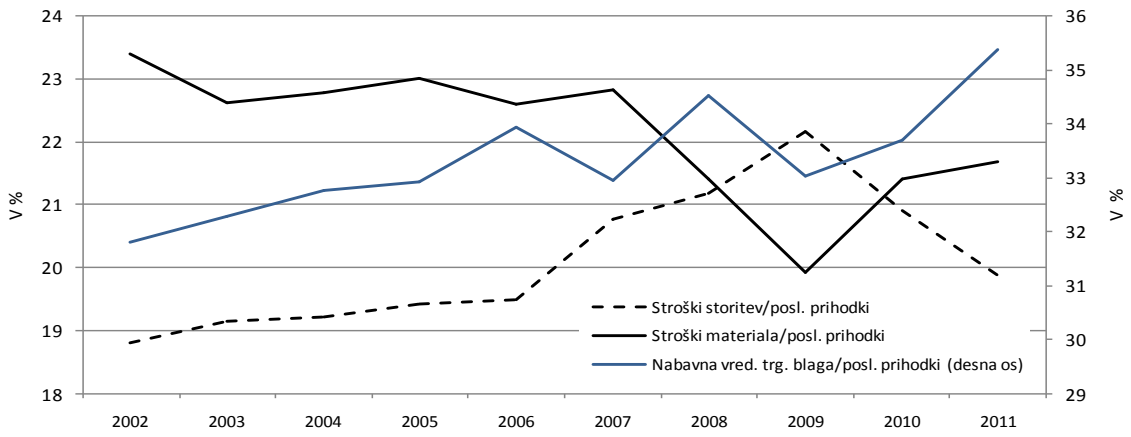

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: [1] Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, a po naši oceni spremembe niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (glej tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007).

[6] Zaradi z lastninskim preoblikovanjem povzročene spremenjene sestave odhodkov v večji družbi iz dejavnosti prometa je prišlo leta 2010 tudi do precejšnjega znižanja relativnega obsega stroškov storitev v dejavnosti prometa (za 4,4 o. t.).

[7] V obdobju 2002–2007, za katerega so na voljo metodološko primerljivi podatki, se je gibala med 22,6 in 23,4 %.

Po precejšnjem povečanju v začetku gospodarske krize, so se stroški dela na enoto dodane vrednosti gospodarskih družb leta 2011 znižali drugo leto zapored. Lani so po močnem znižanju leta 2009 gospodarske družbe drugo leto zapored nekoliko povečale dodano vrednost, ob tem pa se je nadaljevalo tudi krčenje števila zaposlenih. Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, se je tako ponovno zvišala bolj kot stroški dela na zaposlenega. Delež stroškov dela v dodani vrednosti se je se s tem po skokovitem zvišanju v začetku krize (s 60,3 % leta 2008[8] na 63,4 % leta 2009), lani zmanjšal drugo leto zapored (na 62,0 %), a še vedno precej presegal pred krizno raven. S stroški dela na enoto proizvoda (delež stroškov dela v dodani vrednosti) merjena stroškovna konkurenčnost družb, ki se je z gospodarsko krizo in upadom aktivnosti leta 2009 poslabšala v večini dejavnosti zasebnega sektorja, se je v obdobju 2010–2011 v dobri polovici dejavnosti izboljšala. Največje prilagoditve stroškov dela glede na ustvarjeno dodano vrednost so zabeležili v prometu (H), kmetijstvu, ribištvu, lovu in gozdarstvu (A), poslovanju z nepremičninami (L) in v predelovalnih dejavnostih (C). V nekaterih dejavnostih so bili leta 2011 stroški dela na enoto dodane vrednosti še vedno precej višji kot leta 2009 (predvsem v gradbeništvu - F in strokovno-tehničnih dejavnostih - M), a se je njihovo naraščanje v letu 2011 ustavilo. Nadaljnje naraščanje deleža stroškov dela v dodani vrednosti tudi v letu 2011 pa je bilo značilno predvsem za dejavnost oskrbe z vodo in ravnanjem z odpadki (E; za 4,3 o. t. višji kot leta 2009 oz. za 8,2 o. t. višji glede na leto 2008) in trgovine (G; skoraj za 6 o. t. nad ravnjo iz leta 2008). Zlasti v gradbeništvu in trgovini je na poslabšanje stroškovne konkurenčnosti ob znižanju dodane vrednosti po letu 2009 precej vplivalo povečanje minimalne plače v tem obdobju[9]. V dejavnosti oskrbe z vodo in ravnanja z odpadki pa je bila neprekinjena rast stroškov dela na enoto dodane vrednosti v zadnjem dvoletnem obdobju predvsem posledica zmanjšanja produktivnosti (rast zaposlenosti je presegla rast dodane vrednosti) ob sicer skromnem povečanju stroškov dela na zaposlenega.

Slika 7: Razmerje med stroški dela in poslovnimi prihodki ter dodano vrednostjo v obdobju 2002–2011[1, 2]

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: [1] Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, a po naši oceni spremembe niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (glej tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). [2] Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

[8] Najnižjo raven so z 59,8 % sicer dosegli leta 2007.

[9] Delež prejemnikov minimalne plače je bil v letu 2009 (pred zvišanjem minimalne plače in s tem števila njenih prejemnikov) relativno visok v gradbeništvu, trgovini in gostinstvu (glej EO, junij 2010, str. 16-17).

Zadolženost gospodarskih družb, ki se je zlasti v obdobju visoke gospodarske konjunkture med letoma 2005 in 2008 močno povečala, se je v zadnjih letih le nekoliko znižala. Delež dolga v virih sredstev je dosegel najvišjo vrednost leta 2008 (65,2 %), v obdobju od 2009 do 2011 pa se je znižal na 61,9 %. Večina znižanja je bila dosežena v letu 2010, lani pa je delež dolga v virih sredstev upadel le za 0,3 o. t. Po letu 2008 se je predvsem zaradi padca obrestnih mer v začetnem obdobju krize in rasti prihodkov nekoliko znižala tudi obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški za plačilo obresti, ki pa je prav tako še na višji ravni kot v letih 2005–2007, ko je bila v razmerah manjše zadolženosti in v začetku tega obdobja tudi nizkih obrestnih mer najnižja v zadnjem desetletju. Kljub navidezno precejšnji razdolžitvi gospodarskih družb, pa je treba opozoriti, da je k tolikšnemu upadu deleža dolga v virih sredstev glavnino prispevalo visoko zmanjšanje v letu 2010 v razmeroma majhnem številu dejavnosti. Tako je leta 2010 delež dolga v virih sredstev močno (za dobrih 24 o. t.) upadel v dejavnosti prometa (H) zaradi dokapitalizacije Družbe za avtoceste RS s strani države. Razmerje med dolgom in viri sredstev pa se je zelo nadpovprečno (za 23,5 o. t.) znižalo še v dejavnosti oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, saniranje okolja (E), kar je verjetno povezano s spremembami v računovodskem izkazovanju sredstev v javnih podjetjih[10]. Na drugi strani se je v precejšnjem številu nefinančnih dejavnosti zasebnega sektorja delež dolga v virih sredstev leta 2010 še nekoliko povečal in večinoma nekoliko upadel šele v letu 2011. Še naprej pa je naraščal v kmetijstvu (A), rudarstvu (B), oskrbi z elektriko, plinom in paro (D), informacijsko-komunikacijskih dejavnostih (J), finančno-zavarovalniških dejavnostih (K) in v dejavnosti poslovanje z nepremičninami (L). V teh dejavnostih je delež dolga v virih sredstev leta 2011 tako presegal raven iz leta 2008, prav tako v gostinstvu, kjer se je zadolženost v zadnjem letu že nekoliko znižala. Najbolj zadolžena panoga ostaja gradbeništvo, kjer pa je v letu 2011 prišlo do znižanja deleža dolga v virih sredstev, in sicer za 1,2 o. t. na 78,8 %.[11]

Slika 8: Razmerje med stroški financiranja za obresti in poslovnimi prihodki ter delež dolga v virih sredstev (desna os) v obdobju 2002–2011[1, 2]

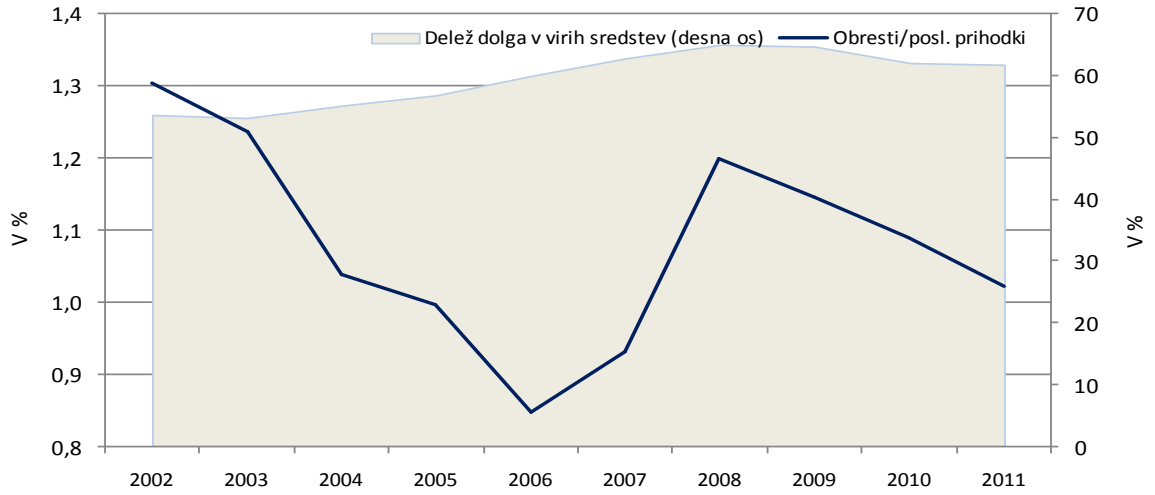

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: [1] Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, a spremembe po naši oceni niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (glej tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). [2] Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

[10] Več o tem glej v Kmet Zupančič et al, 2011.

[11] Za podrobnejšo analizo zadolženosti slovenskih podjetij glej Ekonomski izzivi (UMAR), 2012 (poglavje: Vpliv finančne krize na kreditni trg v Sloveniji).

3 PREGLED POSLOVANJA GOSPODARSKIH DRUŽB PO DEJAVNOSTIH

V strukturi dodane vrednosti gospodarskih družb je prišlo od začetka krize do precejšnjih sprememb, še naprej pa podobno kot v strukturi celotne ekonomije prevladuje nekaj večjih dejavnosti. Dobra polovica dodane vrednosti gospodarskih družb je ustvarjena v predelovalnih dejavnostih (C) in trgovini (G). Če dodamo še promet (H), strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (M) in informacijsko-komunikacijske dejavnosti (J), ki vsaka posebej ustvarijo pod 10 % skupne dodane vrednosti družb, teh pet dejavnosti skupaj ustvari že tri četrtine vse dodane vrednosti gospodarskih družb. Od začetka gospodarske krize je prišlo v strukturi dodane vrednosti gospodarskih družb do precejšnjih sprememb. Med dejavnostmi, ki se jim je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal delež v dodani vrednosti družb, izstopa gradbeništvo (F), nižji delež kot ob začetku gospodarske krize (2008) pa so lani zabeležile še trgovina (G) in finančno-zavarovalniške dejavnosti (K). V tem obdobju je v strukturi dodane vrednosti največ pridobila dejavnost prometa in skladiščenja (H)[12], precej se je v obdobju 2008–2011 povečal tudi delež infrastrukturne dejavnosti oskrba z elektriko in plinom (D). Predelovalne dejavnosti, ki ustvarijo največ (dobro tretjino) dodane vrednosti slovenskih družb, so po precejšnjem skrčenju v začetnem obdobju gospodarske krize lani že dosegle primerljiv delež skupne dodane vrednosti kot leta 2008.

Slika 9: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb po dejavnostih v letu 2011

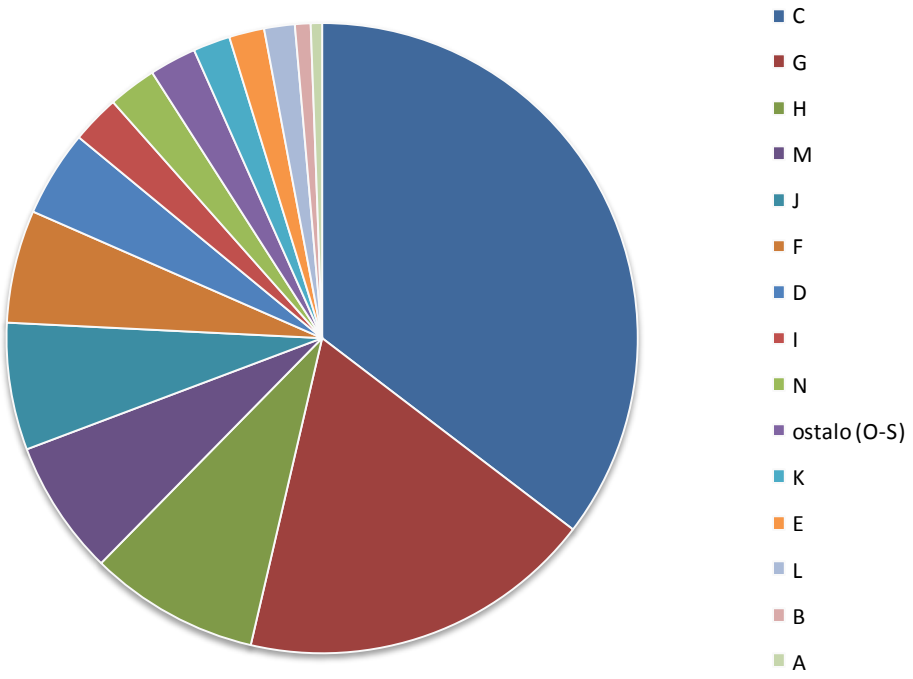

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

[12] Povečanje dodane vrednosti prometa je bilo deloma tudi posledica vpliva zakonskega preoblikovanja družbe DARS (v letu 2010) (glej tudi Kmet Zupančič et al; 2011).

Slika 10: Sprememba v strukturi dodane vrednosti gospodarskih družb po dejavnostih v obdobju 2008–2011

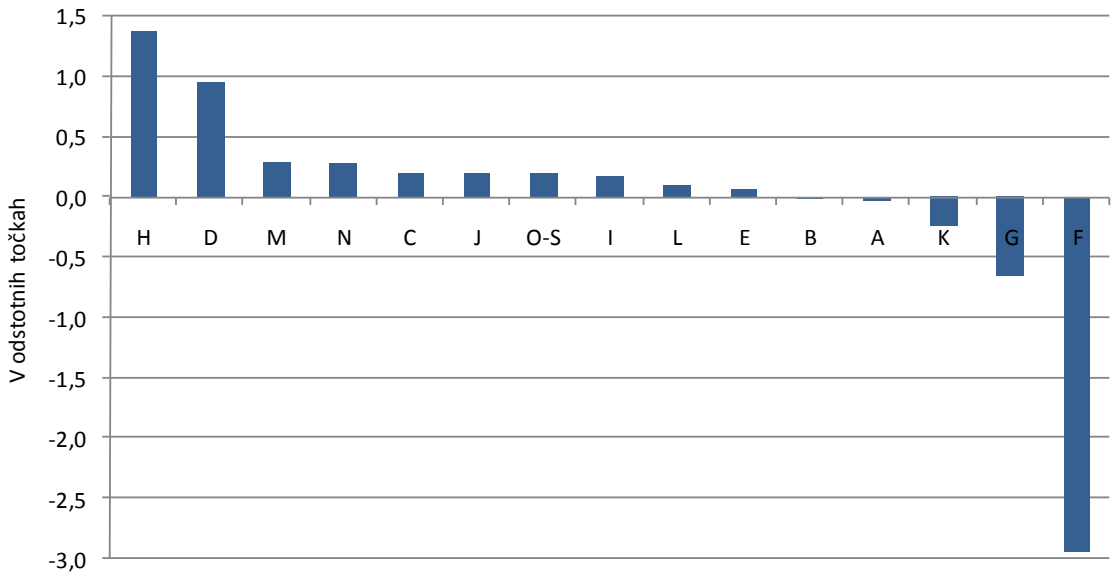

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

V nadaljevanju tega poglavja predstavljamo podrobnejšo analizo poslovanja družb ter strukturnih sprememb v posameznih nefinančnih dejavnostih zasebnega sektorja (A–N brez K). Javne storitve (dejavnosti O-Q) in manjši del tržnih storitev (R in S) ter finančno posredništvo (K) pa zaradi izjemno nizke zastopanosti gospodarskih družb v ustvarjeni dodani vrednosti v delovnem zvezku podrobneje ne obravnavamo.

3.1 KMETIJSTVO IN Z NJIM POVEZANE DEJAVNOSTI

3.1.1 Kmetijstvo, lov in gozdarstvo ter ribištvo

Gospodarske družbe s področja kmetijstva in lova, gozdarstva ter ribištva (A, v nadaljevanju družbe primarne dejavnosti) so v letu 2011 ob nadaljnjem znižanju dodane vrednosti in zaposlenosti ponovno povečale produktivnost. Računovodske izkaze je oddalo 372 gospodarskih družb s 3.151 zaposlenimi, kar je za 5,1 % družb več in 16,9 % zaposlenih manj kakor v letu prej. S tem se je povprečna velikost družbe glede na zaposlenost ponovno znižala, z 10,7 na 8,5 zaposlenega. Ustvarili so 97,4 mio EUR skupne dodane vrednosti[13], kar je bilo za 12,1 % manj kakor v letu prej (v gospodarskih družbah skupaj je bila 1,1 – odstotna rast). Znižala se je le v družbah s področja kmetijske proizvodnje in lova ter z njima povezanih storitev (v oddelku 01, v ostalih dveh oddelkih se je zvišala). Povprečna produktivnost družb primarne dejavnosti, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, se je tudi v letu 2011 povišala, in sicer za 5,9 %, kar je za 1,8 o.t. več kot v gospodarskih družbah skupaj. Zaostanek za povprečno produktivnostjo v vseh gospodarskih družbah, ki se v nekaj zadnjih letih znižuje in je že v letu 2010 znašal manj kot petino vrednosti, se je tako še nekoliko znižal.

Slika 11: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah primarne dejavnosti v letu 2011

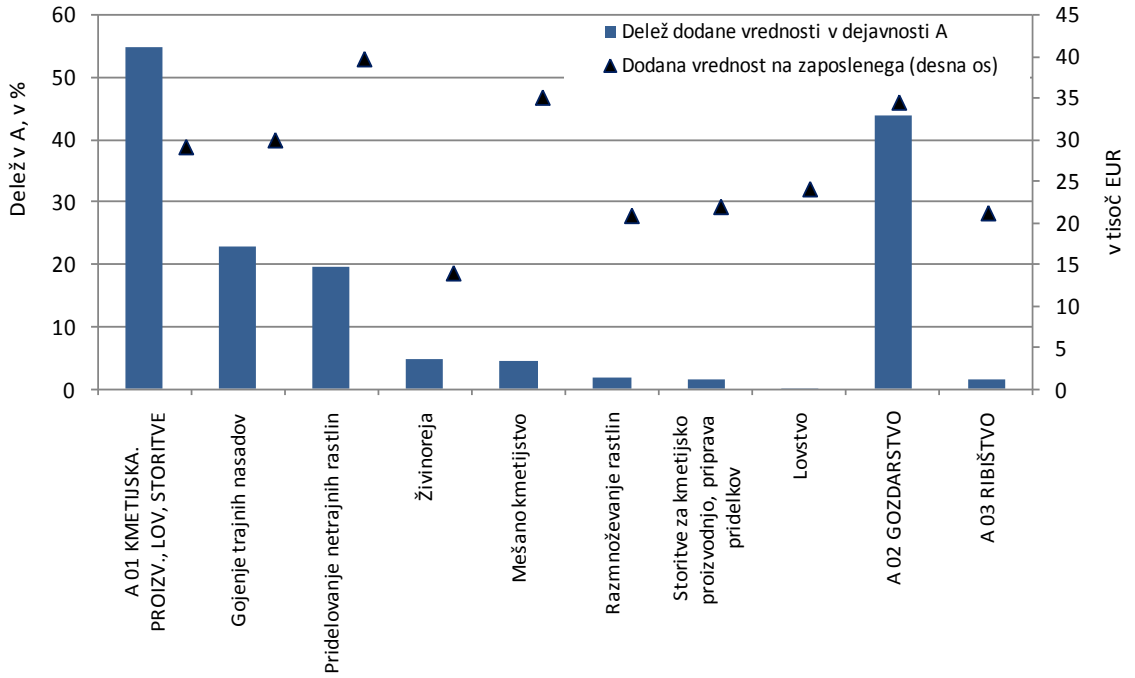

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: Skupine v oddelku 01 Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve so razvrščene glede na delež dodane vrednosti.

[13] Delež dodane vrednosti gospodarskih družb v skupni dodani vrednosti primarne dejavnosti, ocenjeni po metodologiji nacionalnih računov, je razmeroma nizek. V letu 2011 je po naši oceni znašal okoli 13 %. Večino dodane vrednosti dejavnosti namreč ustvarijo kmetje, ki pa računovodskih izkazov ne izpolnjujejo.

Tabela 2: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb primarne dejavnosti v obodobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	356	352	354	372
Število zaposlenih[1]	4.022	3.852	3.793	3.151
Delež v zaposlenosti vseh gosp. družb (v %)	0,79	0,80	0,82	0,70
Delež v dodani vrednosti vseh gosp. družb (v %)	0,60	0,62	0,66	0,58
Neto[2] čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	-10.052	-8.121	-345	-2.737
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.721	1.701	1.798	1.527
Število zaposlenih/podjetje	11,3	10,9	10,7	8,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	147	153	162	177
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	0,994	0,983	1,011	1,013
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	-1,70	-1,38	-0,06	-0,49
Donosnost prihodkov (v %)	-2,34	-2,20	-0,09	-0,80
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	26.985	26.392	29.205	30.914
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela/zaposlenega (v tisoč EUR)	20.077	20.216	20.943	21.492
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	74,4	76,6	71,7	69,5
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	55,4	56,18	55,5	58,6
Delež kratk. obveznosti v virih sredstev (v %)	32,8	30,94	33,0	35,8
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	70,0	69,16	68,5	64,8
Dolg. pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	90,5	93,91	88,8	85,0
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	20,5	20,5	15,6	18,8
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	63,7	63,4	65,0	64,0
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	19,4	20,0	17,2	18,4

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe:[1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

V letu 2011 so družbe primarne dejavnosti relativno majhno neto čisto izgubo iz leta prej povečale. Neto čista izguba je v letu 2011 znašala 2,7 mio EUR, kar je skoraj osemkratna vrednost izgube iz leta 2010, vendar pa je hkrati manjša kakor v dveh letih pred tem. Ponovno je bil dosežen pozitiven rezultat iz osnovnega poslovanja, ki je ostal približno na isti ravni kakor v letu prej (4,2 mio EUR, v letu prej 4,3 mio EUR). Družbe so pozitivno poslovale tudi na ravni izrednih dogodkov, dobiček iz tega naslova pa so skoraj za četrtino znižale (znašal je 4,3 mio EUR, v letu prej 5,6 mio EUR). Na ravni finančnega poslovanja pa je bila ponovno izkazana neto čista izguba, za skoraj petino višja kakor v letu prej (znašala je 9,9 mio EUR, v letu prej 8,3 mio EUR). Finančno poslovanje so poslabšale predvsem družbe s področja gozdarstva.

Slika 12: Poslovni izid gospodarskih družb primarne dejavnosti v letu 2011

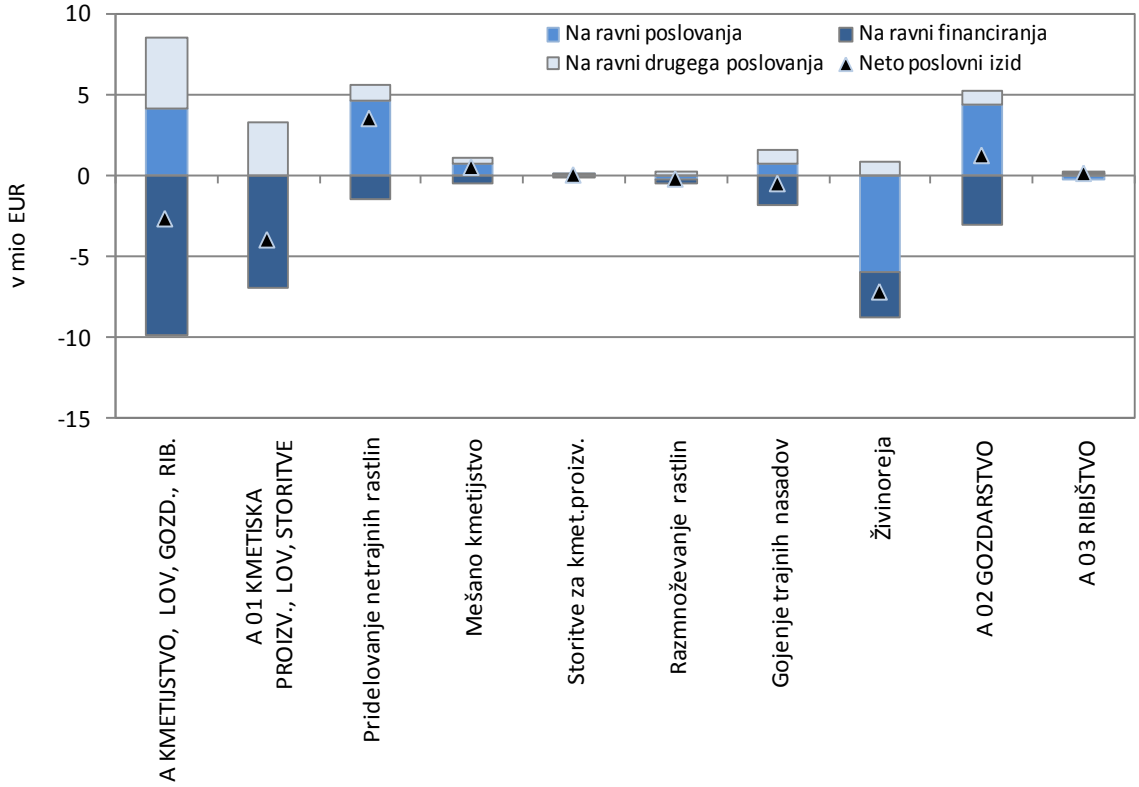

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: Skupine v oddelku 01 Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve so razvrščene glede na neto poslovni izid.

Skupni prihodki družb primarne dejavnosti so se znižali za 11,3 %. Poslovni prihodki, ki imajo v strukturi prihodkov okoli 98-odstotni delež, so se znižali za 11,1 %, od tega čisti prihodki od prodaje za 12,6 %. Upadli so kljub pozitivnemu prispevku cen kmetijskih pridelkov, ki so po precejšnjih nihanjih v letih prej lani relativno močno porasle[14]. Skupno znižanje prihodkov je v celoti posledica znižanja na domačem trgu, kar za 15,9 %, na tujem trgu pa so se po znižanju v letu prej zvišali, za 5,3 %. Delež slednjih v skupnih prihodkih od prodaje se je s tem s 15,6 % zvišal na 18,8 %, kar pa je bilo še vedno manj kakor v letih 2008 in 2009 (takrat 20,5 %). Družbe primarne dejavnosti so v letu 2011 povečale svojo zunanjetrgovinsko usmerjenost predvsem na trge EU, saj so prihodke od prodaje na teh trgih po znižanju v letu prej zvišale kar za 41,2 %. To kaže na velika prizadevanja teh družb za prodor in ohranjanje svojega tržnega deleža na vse zahtevnejšem zunanjem tržišču. Izvozna usmerjenost na trge EU je bila mnogo višja kakor v povprečju vseh gospodarskih družb, kar je sicer tudi ena izmed osnovnih značilnosti zunanjetrgovinske menjave s kmetijskimi proizvodi[15]. Finančni prihodki in prihodki iz ostalega delovanja so se znižali bolj kot prihodki iz poslovanja, in sicer v obeh skupinah za okoli petino.

[14] V letu 2011 so cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih po podatkih SURS porasle za 9,0 %, in sicer cene rastlinskih pridelkov za 6,1 %, živali in živalskih proizvodov pa za 10,7 %.

[15] Večina izvoza, pa tudi uvoza je opravljena s sosednjimi državami (med katerimi le Hrvaška ni članica EU). Razlogi niso samo v nizkih transportnih stroških, pač pa tudi v razmeroma visoki občutljivosti in hitri pokvarljivosti kmetijskih proizvodov, kar zahteva čim krajši čas prevoza in hiter dostop do potrošnika (Kovač in Majkovič, 2009).

Izkazane subvencije, dotacije in podobni prihodki so se znižali za 7,1 %[16]**.** Vrednost teh izplačil je v izkazu poslovnega izida prikazana z dvema postavkama. Na prvi so subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki in so del poslovnih prihodkov. Ti so v letu 2011 znašali 13,6 mio EUR (v letu 2010 14,2 mio EUR), kar pa je njihov delež v poslovnih prihodkih s 3,7 % povečalo na 4,1 %. Na drugi postavki so subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki in so del izrednih prihodkov. Ti so v letu 2011 znašali 1,6 mio EUR (v letu 2010 2,2 mio EUR), kar je njihov delež v skupnih prihodkih s 36,2 % znižalo na 32,1 %. Skupne subvencije, dotacije in podobni prihodki gospodarskih družb primarne dejavnosti so se znižali za 7,1 % in so k ustvarjenemu skupnemu prihodku teh družb prispevali 4,4 %, kar je približno na isti ravni kakor v letu prej.

Slika 13: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah in v družbah primarne dejavnosti v letu 2011

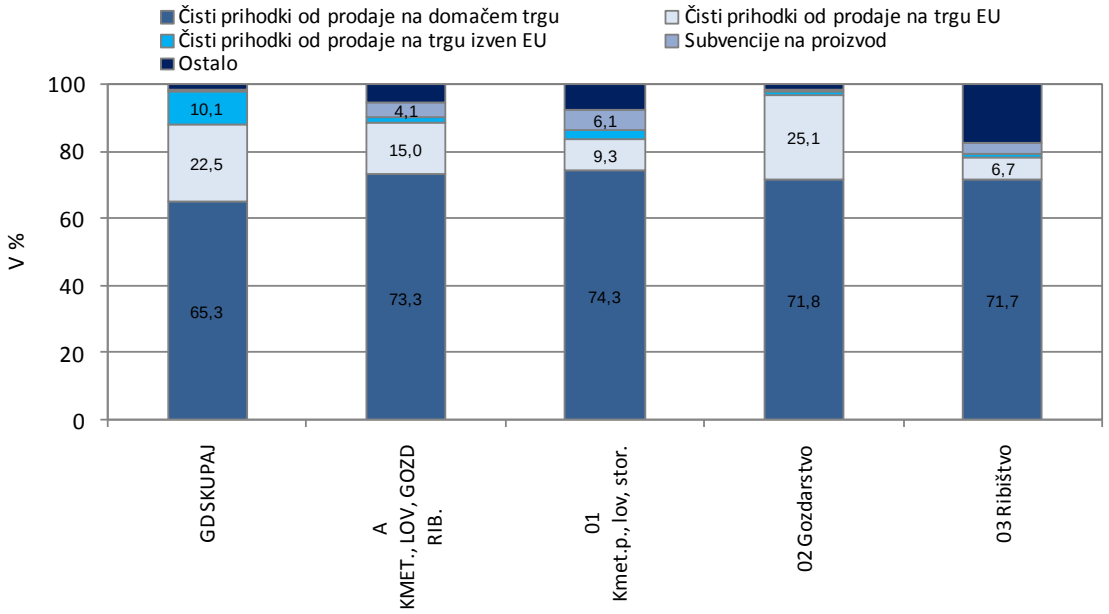

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Znižali so se tudi skupni odhodki, a za 0,7 o. t. manj od prihodkov. Poslovni odhodki, ki so v večini, so se znižali za 11,2 %. Stroški blaga, materiala in storitev, ki so imeli med njimi več kot 70-odstotni delež, so se znižali za 10,9 % (v gospodarskih družbah skupaj so se zvišali za 5,9%). Pri tem so se najbolj znižali stroški materiala, za 17,8 %. Razmeroma močno so se znižali tudi stroški dela, ki so k poslovnim odhodkom prispevali petino, za 14,8 % (v gospodarskih družbah skupaj za 0,6 %). S tem se je nadaljevalo tudi znižanje njihovega deleža v ustvarjeni dodani vrednosti, z 71,7 % na 69,5 %. V primerjavi s povprečjem vseh gospodarskih družb, kjer je bil ta delež 62,0-odstoten, je tolikšna raven še vedno visoka, kar pa je v veliki meri posledica visoke delovne intenzivnosti te dejavnosti. Zniževanje deleža stoškov dela se je nadaljevalo tudi v poslovnih prihodkih, z 21,0 % na 20,1 % (v gospodarskih družbah skupaj je bil precej nižji, 13,6 %). Finančni in drugi odhodki primarnih gospodarskih družb so se v nasprotju s poslovnimi odhodki lani zvišali, in sicer prvi za blizu desetino, drugi pa za preko tretjino vrednosti.

[16] Razlike v višini pridobljenih subvencij med leti so lahko tudi posledica časovnih intervalov izplačil, ki ne sovpadajo nujno s koledarskim letom upravičenosti do posameznih ukrepov kmetijske politike.

Slika 14: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah in v družbah primarne dejavnosti v letu 2011

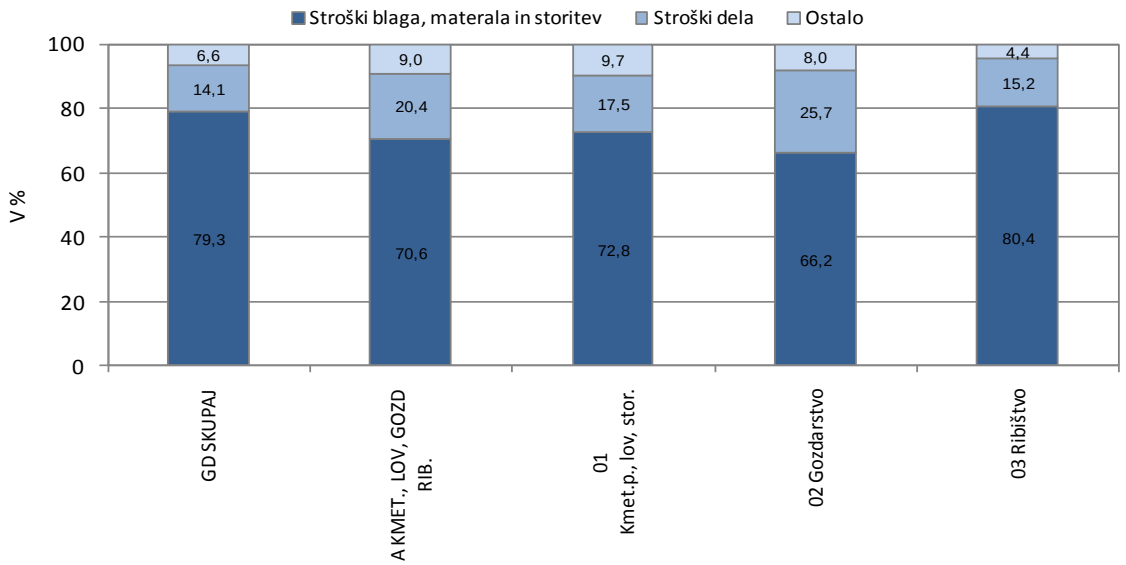

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Skupna izguba dejavnosti je bila ponovno posledica izgub v družbah kmetijstva in lova, ki se je v letu 2011 povečala. Iz oddelka kmetijska proizvodnja, lov ter z njima povezane storitve je računovodske izkaze oddalo 258 družb s skupno 1.842 zaposlenimi, kar je pomenilo 8 družb več in četrtino manj zaposlenih kakor v letu prej. Poslovno leto 2011 so zaključili z neto čisto izgubo v višini 4,0 mio EUR, kar je bila precej višja izguba kakor v letu prej (takrat 2,4 mio EUR). Rezultati so bili ponovno negativni na ravni finančnega poslovanja (v višini 6,9 mio EUR, kar je bolje kot v letu prej) ter pozitivni na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti (v višini 33,5 tisoč EUR, kar pa je glede na leto prej poslabšanje) in drugega delovanja (v višini 3,3 mio EUR). Glavnina neto izgube je bila ustvarjena v družbah z živinorejo, kjer so bili rezultati negativni prav v vseh osnovnih skupinah. Najslabši so bili še vedno v prašičereji, kjer so se nadaljevale dolgoletne težave zaradi naraščajočih stroškov reje in nizkih odkupnih cen teh živali. Negativni rezultat so prikazale tudi družbe v gojenju trajnih nasadov in razmnoževanju rastlin, pozitivnega pa le v pridelovanju netrajnih rastlin, mešanem kmetijstvu in storitvah za kmetijsko proizvodnjo.

Družbe v gozdarstvu so ponovno izkazale neto čisti dobiček, vendar precej nižji kakor v letu prej. Iz oddelka gozdarstvo je računovodske izkaze oddalo 88 gospodarskih družb s skupno 1.237 zaposlenimi, kar je pomenilo 8 družb več in 4,8 % zaposlenih manj kakor v letu prej. Povprečna družba v gozdarstvu se je s tem po številu zaposlenih ponovno zmanjšala (s 23,0 zaposlenih v letu 2008 na 14,1 zaposlenih v letu 2011), a je bila še vedno precej večja od povprečne gospodarske družbe. Družbe v gozdarstvu že vse od leta 2002, odkar imamo metodološko primerljive podatke, izkazujejo neto čisti dobiček. V letu 2011 je znašal 1,25 mio EUR, kar je precej manj kakor v letu prej (takrat 2,19 mio EUR). Neto pozitivni rezultat so dosegle vse tri skupine družb, pri čemer so ga močno povečale družbe v storitvah za gozdarstvo in nekoliko tudi v gojenju gozdov in drugih gozdarskih dejavnostih, nasprotno pa so ga v sečnji lesa, ki po številu družb in zaposlenih predstavlja glavnino dejavnosti, znižali na le četrtino vrednosti iz leta prej. Medtem ko so bili rezultati ponovno pozitivni na ravni iz osnovnega

poslovanja in drugega delovanja, so se močno poslabšali na ravni financiranja. Izjemno so se povečali odhodki iz oslabitev in odpisov finančnih naložb.

Družbe v ribištvu so poslovno leto po izgubi v letu prej zaključile pozitivno. Iz oddelka ribištvo in gojenje vodnih organizmov je računovodske izkaze za leto 2011 oddalo 26 gospodarskih družb s skupno 73 zaposlenimi, kar je pomenilo 1 družbo in 1 zaposlenega več kakor v letu prej. Po treh letih pozitivnega poslovanja in neto izgubi v letu 2010 so poslovno leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom, ki pa je bil precej nižji kakor v letu 2009 (50,9 tisoč EUR, v letu 2009 238,8 tisoč EUR). Podobno kot v preteklih letih so prikazale negativni izid iz poslovanja, ki pa je bil manjši kakor v letu prej (167 tisoč EUR, v letu prej 246 tisoč EUR), na ravni financiranja in izrednih dogodkov pa neto čisti dobiček. Neto čisto izgubo, a višjo kakor v letu prej, so prikazale družbe v morskem ribištvu, družbe v gojenju morskih in sladkovodnih organizmov pa so poslovno leto zaključile z neto čistim dobičkom na približno nespremenjeni ravni[17].

3.1.2 Proizvodnja živil in pijač

V živilsko predelovalni industriji (C 10 in 11) so v letu 2011 ob ponovno nižji zaposlenosti, a tudi nekoliko nižji dodani vrednosti nekoliko poslabšali produktivnost. Nadaljevalo se je povečevanje števila gospodarskih družb, ki so oddale računovodske izkaze, in zniževanje števila zaposlenih v njih. Izkaze je oddalo 599 gospodarskih družb, ki so zaposlovale 12.823 zaposlenih. Povprečna velikost družbe se je glede na število zaposlenih z 22,0 znižala na 21,4 delavca. Ustvarili so 424,5 mio EUR skupne dodane vrednosti, kar je bilo za 1,6 % manj kakor v letu prej. Povprečna produktivnost, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, se je s tem v živilsko predelovalni industriji nekoliko znižala, za 0,2 %, s čimer se je povečal zaostanek za povprečno produktivnostjo v gospodarskih družbah. Razmeroma visoka je bila v proizvodnji pijač (blizu 62 tisoč EUR), v proizvodnji živil pa za dobro polovico nižja (manj kot 30 tisoč EUR). Delež živilsko predelovalne dejavnosti v družbah predelovalne dejavnosti se je znižal tako v skupnem številu zaposlenih, na 7,7 %, kot tudi v dodani vrednosti, na 7,1 %.

Družbe v živilsko predelovalni dejavnosti so poslovno leto 2011 po dobičku v letu prej zaključile z negativnim izidom. Neto čista izguba je znašala 2,5 mio EUR, kar pa je bilo precej manj kakor v letu 2009 (takrat 109,4 mio EUR). Tudi te družbe so, podobno kakor družbe primarne dejavnosti, neto čisto izgubo prikazale na ravni financiranja, kjer so negativni izid povečale za 3,5 % (lani 54,5 mio EUR, v letu prej 52,7 mio EUR). Na ravni poslovanja so ponovno prikazale pozitivni izid, a za 14,8 % nižji (lani 51,3 mio EUR, v letu prej 60,2 mio EUR), na ravni izrednih dogodkov pa so pozitivni izid iz leta prej povečale (lani 3,5 mio EUR, v letu prej 3,0 mio EUR). Neto izid se je poslabšal tako v proizvodnji živil, kjer se je dobiček iz leta prej znižal, kakor tudi v proizvodnji pijač, kjer se je izguba iz leta prej poglobila.

---

[17] Ribištvo v Sloveniji k skupni dodani vrednosti dejavnosti prispeva zelo majhen delež. To je razumljivo za morski ulov, kjer so možnosti razmeroma skromne, ne pa tudi za gojenje vodnih živali, saj ima Slovenija veliko kakovostnih vodnih virov in s tem velike možnosti za večji obseg morskega in sladkovodnega gojenja. Smiselna bi bila večja tovrstna izkoriščenost voda, k čemur ribiče in gojitelje spodbujata naraščajoče povpraševanje in relativno visoke odkupne cene vodnih živali, v času gospodarske krize pa poleg tega tudi nižje možnosti zaposlovanja v ostalih dejavnostih gospodarstva.

Tabela 3: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti proizvodnje živil in pijač v obodbju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	532	560	592	599
Število zaposlenih[1]	14.358	13.329	13.007	12.823
Delež v zaposlenosti vseh gosp. družb (v %)	2,81	2,78	2,81	2,85
Delež v dodani vrednosti vseh gosp. družb (v %)	2,59	2,77	2,59	2,52
Neto[2] čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	11.898	-109.373	7.688	-2.536
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	5.632	4.594	4.143	4.290
Število zaposlenih/podjetje	27,0	23,8	22,0	21,4
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	206	199	191	198
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,028	1,039	1,033	1,026
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	0,40	-4,12	0,31	-0,10
Donosnost prihodkov (v %)	0,55	-5,61	0,40	-0,12
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	32.453	34.071	33.175	33.106
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela/zaposlenega (v tisoč EUR)	19.646	20.202	20.744	20.865
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	60,5	59,3	62,5	63,0
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	58,6	59,7	60,9	61,4
Delež kratk. obveznosti v virih sredstev (v %)	36,6	39,0	42,0	41,9
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	64,3	59,2	65,6	64,4
Dolg. pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	87,5	80,0	85,3	83,8
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	18,6	18,3	20,2	21,1
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	64,4	68,0	59,6	59,9
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	16,1	15,5	17,6	16,1

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Skupni prihodki družb živilsko predelovalne dejavnosti so se zvišali za 9,2 %. Do zvišanja je prišlo na vseh treh ravneh: poslovni prihodki, ki so v strukturi največji, so se zvišali za 9,0 %, finančni za 20,0 %, drugi prihodki pa za 7,7 %. Prihodki družb živilsko predelovalne dejavnosti so porasli bolj kot v vseh predelovalnih družbah in bolj kot v vseh gospodarskih družbah. Čisti prihodki od prodaje so se povečali tako na domačem trgu, za 7,7 %, še bolj pa na tujih trgih, za 13,8 %. Najvišje rasti so bile ponovno dosežene na trgih EU. S tem se je relativno nizka izvozna usmerjenost, merjena s čistim prihodkom od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, zvišala na 21,1 % (v povprečju vseh družb je bila 33,3-odstotna, v povprečju družb vseh predelovalnih dejavnosti pa kar 65,9-odstotna). K skupnemu prihodku družb so prispevale tudi skupne subvencije, dotacije in podobni prihodki, katerih delež v prihodku pa je v teh

družbah precej nižji kot v družbah primarne dejavnosti in približno na nivoju povprečja vseh gospodarskih družb. V letu 2011 je znašal 0,4 % (v družbah primarne dejavnosti 4,4 %)[18].

Slika 15: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah proizvodnje živil in pijač v letu 2011

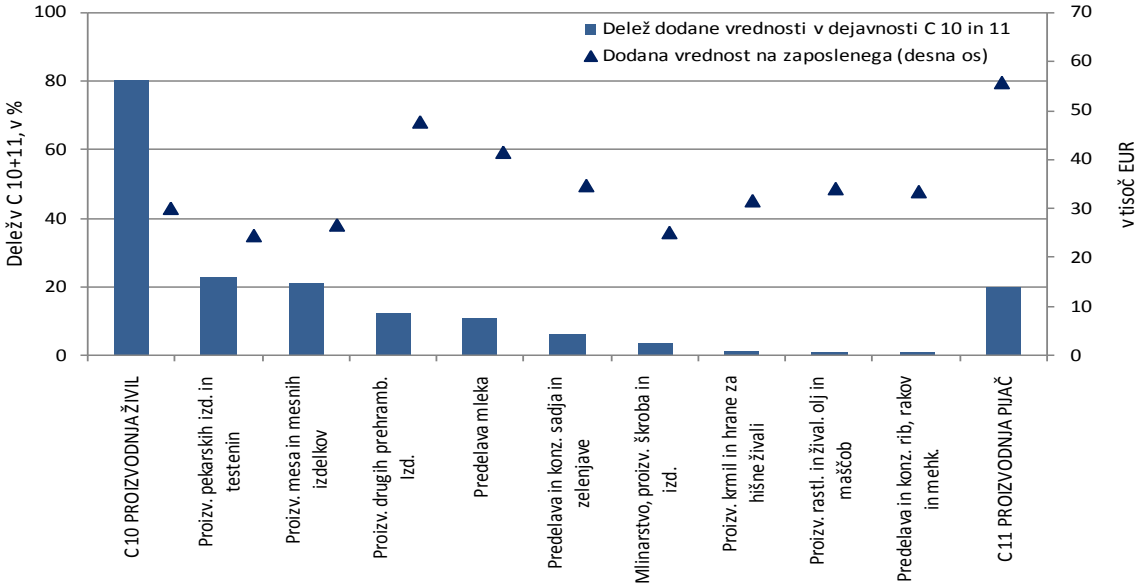

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: Skupine v oddelku 10 Proizvodnja živil so razvrščene glede na delež dodane vrednosti.

Slika 16: Poslovni izid gospodarskih družb v proizvodnji živil in pijač v letu 2011

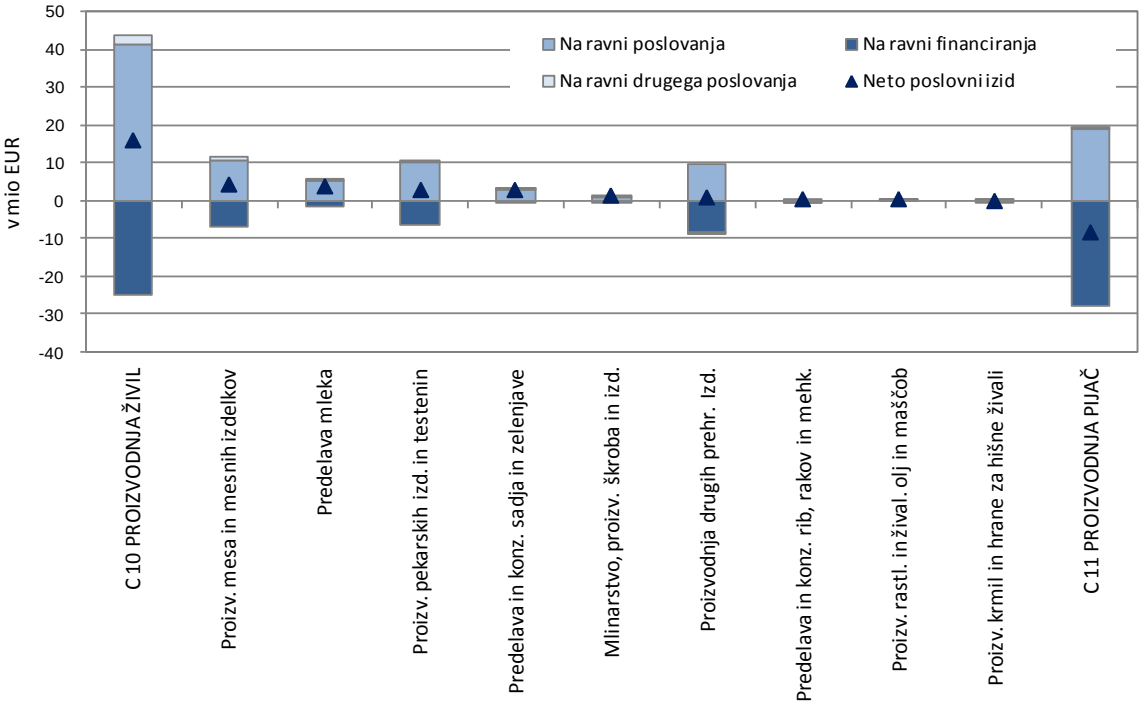

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: Skupine v oddelku 10 Proizvodnja živil so razvrščene glede na neto poslovni izid.

[18] Za posamezne gospodarske družbe so subvencije, dotacije in podobni prihodki lahko tudi izjemno velikega pomena. Podatki po prejemnikih sredstev so javnega značaja in za evropsko proračunsko obdobje 2011 dostopni na spletni strani Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja http://www.arsktrp.gov.si/

Slika 17: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač v letu 2011

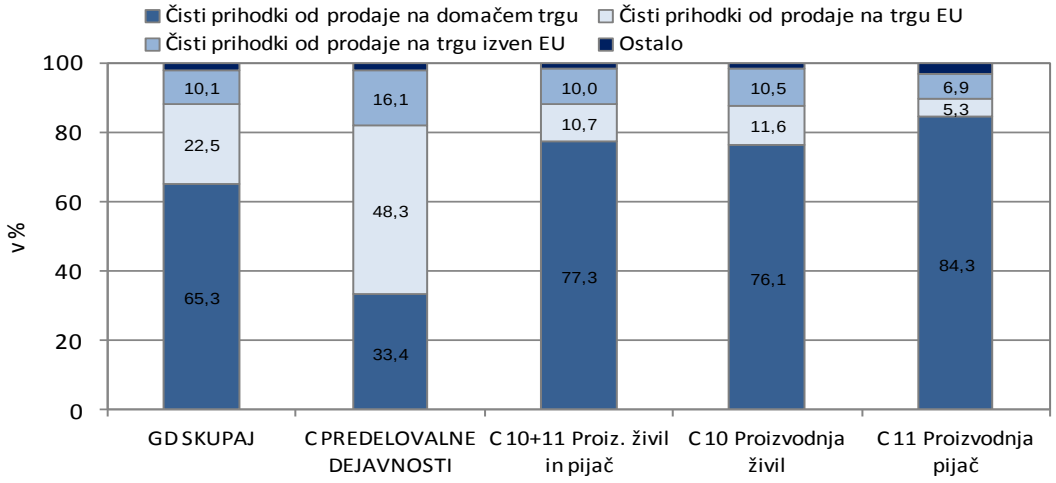

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Skupni odhodki so se zvišali za 0,6 o. t. bolj kot skupni prihodki. Njihovo zvišanje v družbah živilsko predelovalnih dejavnosti je bilo 9,8-odstotno in za prav toliko so se zvišali tudi poslovni odhodki, ki so v njih v večini. Stroški materiala, ki so najvišji, so porasli skoraj za petino[19], le nekoliko manj pa tudi stroški energije. Na drugi strani so se znižali stroški dela, za 0,8 %. Slednje pomeni nekoliko večje znižanje kakor v vseh družbah skupaj in drugačno smer kakor na ravni vseh družb predelovalnih dejavnosti, kjer so se zvišali. Ob še bolj znižani ustvarjeni dodani vrednosti je to pomenilo povečanje deleža stroškov dela v njej, z 62,5 % na 63,0 %. Delovna stroškovnost se je torej lani ponovno poslabšala. Rast finančnih je presegla rast poslovnih odhodkov in je bila 10,5-odstotna. Razmeroma močno so se zvišali finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb, za 84,6 %, posledično pa se je njihov delež v finančnih odhodkih zvišal za preko 15 o. t., z 22,9 % na 38,3 %.

Slika 18: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač v letu 2011

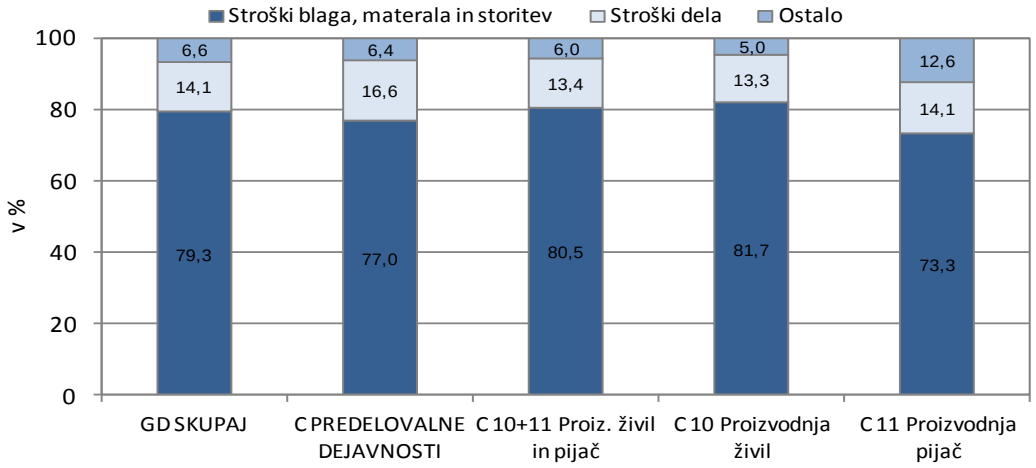

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

[19] K rasti stroškov materiala so prispevale za 9,0 % višje cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih.

V strukturi se je ohranil velik pomen treh skupin družb, in sicer proizvodnje mesa in mesnih izdelkov, pekarskih izdelkov in testenin ter pijač, ki pa so vse svoj poslovni izid poslabšale. V letu 2011 so te tri vodilne skupine k živilsko predelovalni industriji prispevale 72,8 % števila družb, 68,7 % zaposlenih in 63,9 % dodane vrednosti. Slednja se je v teh treh skupinah družb znižala bolj kot v povprečju vseh družb živilsko predelovalne industrije, saj je nekoliko porasla le v proizvodnji mesa in mesnih izdelkov. V vseh treh skupinah se je poslovni izid glede na leto prej razmeroma močno poslabšal: v prvih dveh se je neto čisti dobiček znižal za preko 60 %, v proizvodnji pijač pa se je razmeroma velika neto čista izguba še poglobila. Pri poslabšanju gospodarskih rezultatov kaže izpostaviti tudi družbe v predelavi mleka, ki so leto 2011 po razmeroma uspešnem poslovanju v letu prej zaključile z neto čisto izgubo. Poslovni izid pa so izboljšale tri skupine družb, in sicer družbe v predelavi in konzerviranju sadja in zelenjave, kjer so razmeroma visok neto čisti dobiček iz leta prej nekoliko povečali, v proizvodnji in konzerviranju rastlinskih in živalskih olj in maščob, kjer so neto čisti dobiček iz leta prej več kot podvojili[20] ter v proizvodnji krmil in hrane za hišne živali, kjer pa so leto prej izkazali negativni rezultat poslovanja.

Slika 19: Poslovni izid v skupinah gospodarskih družb živilsko predelovalne industrije v letih 2010 in 2011

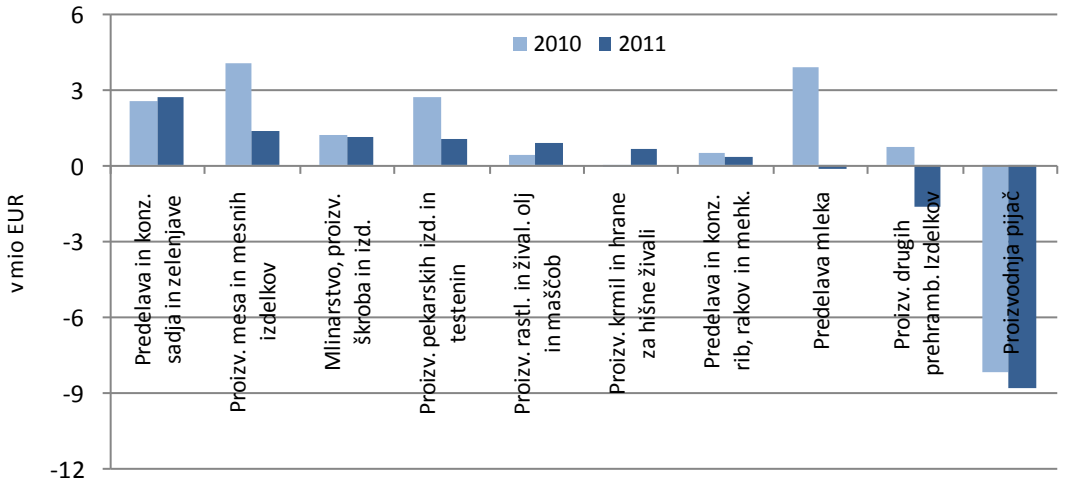

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: Skupine so razvrščene glede na neto poslovni izid v letu 2011.

[20] Pri tem so imele precejšnji vpliv rasti cen: po podatkih SURS je bila skupina cen olja in maščobe ena izmed najhitreje rastočih skupin cen hrane v življenjskih stroških; v letu 2011 so se glede na leto 2010 povišale kar za 8,8 % (hrana skupaj za 4,5 %).

3.2 RUDARSTVO

Tudi v letu 2011 se je dodana vrednost v gospodarskih družbah rudarstva (B) znižala, a tokrat izključno v neenergetskem delu dejavnosti. Dodana vrednost v rudarstvu se je leta 2011 znižala za 4,0 %. Velika večina znižanja se nanaša na dejavnost pridobivanja rudnin in kamnin (prispevek k znižanju 106 %; v energetskem delu majhna rast), kar povezujemo z upadom gradbene aktivnosti.

Tabela 4: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb rudarstva v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	66	71	73	72
Število zaposlenih[1]	3.321	3.094	2.827	2.695
Delež zaposlenih v vseh družbah (v %)	0,7	0,6	0,6	0,6
Delež dodane vrednosti v vseh družbah (v %)	0,8	0,9	0,8	0,8
Neto[2] čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	-3.286	1.859	-477	-2.287
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	7.333	6.887	7.129	7.371
Število zaposlenih/podjetje	50,3	43,6	38,7	37,4
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	144	158	180	194
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,013	1,044	1,017	1,012
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	-0,7	0,4	-0,1	-0,4
Donosnost prihodkov (v %)	-1,0	0,6	-0,2	-0,8
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	44.147	47.830	49.855	50.232
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	32.426	32.695	33.498	34.944
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	73,5	68,4	67,2	69,6
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	49,4	51,2	52,7	55,3
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	24,7	24,9	25,8	25,6
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	67,1	66,1	64,0	57,6
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	94,1	94,5	92,8	88,6
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	9,2	11,3	14,5	16,3
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	75,4	74,6	75,9	78,9
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	32,2	31,5	32,6	29,7

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Zmanjševanje števila zaposlenih v rudarstvu je bilo v letu 2011 le malo počasnejše kakor prejšnja leta. Število zaposlenih se je od leta 1995 do lani znižalo z 8.732 na 2.695, to je za 69,1 % ali v povprečju po 7,1 % letno, samo v letu 2011 pa se je zaposlenost znižala za 4,7 %. Večina znižanja števila zaposlenih je povezana s premogovništvom, kjer tako skušajo ohraniti konkurenčnost te dejavnosti na liberaliziranem energetskem trgu EU. V letu 2011 se je število zaposlenih v rudarstvu znižalo za 133, od tega v premogovništvu za 117.

Slika 20: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah rudarstva v letu 2011 ter poslovni rezultat v letih 2010 in 2011

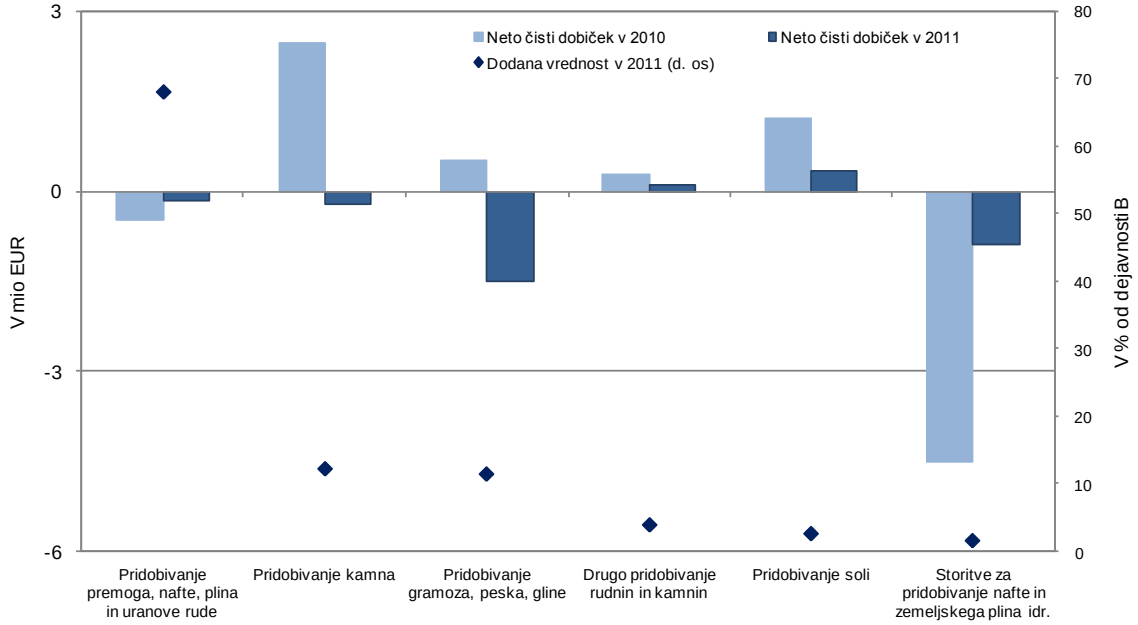

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

K zmerni izgubi v rudarstvu je v letu 2011 prvič v dolgoletnem obdobju močno prispeval tudi neenergetski del rudarstva. Sicer je končni poslovni rezultat v zadnjih desetih letih precej variiral, med 10,0 mio EUR neto čiste izgube (v letu 2005) in 8,8 mio EUR neto čistega dobička (v letu 2007). Po malo manj kot polmilijonski neto čisti izgubi v rudarstvu v letu 2010, je le-ta v letu 2011 narasla na 2,287 mio EUR. Dejavnost rudarstva je sicer zgolj iz poslovanja dosegla neto dobiček v višini 3,6 mio EUR, a je neto izguba iz financiranja znašala 5,0 mio EUR, neto dobiček zunaj rednega delovanja 0,2 mio EUR in vsi davki 1,1 mio EUR. V večini preteklih let je premogovništvo poslovalo v rdečih številkah, zadnja leta in še posebej v letu 2010 pa predvsem dejavnost odkrivanja novih nahajališč nafte in zemeljskega plina, medtem ko so neenergetske dejavnosti rudarstva, vezane tudi na gradbeništvo s stanovanjsko in avtocestno gradnjo (pridobivanje kamna, gramoza, peska …), poslovale z dobičkom. V letu 2011 so z izgubo poslovale tudi slednje.

Energetski del je v letu 2011 ustvaril skoraj 70 % dodane vrednosti rudarstva, vsakoletno negativno poslovanje pa je lani zaznamovalo veliko znižanje izgube pri odkrivanju nahajališč nafte in plina. V energetski del rudarstva uvrščamo pridobivanje rjavega premoga in lignita, pridobivanje nafte in zemeljskega plina, pridobivanje uranove in torijeve rude ter

storitve za pridobivanje nafte in zemeljskega plina (podrazredi B 05.200, 06.100, 06.200, 07.210 in 09.100). Praktično vso dodano vrednost energetskega dela rudarstva ustvarijo v premogovništvu. V letu 2011 je bila neto čista izguba v premogovništvu glede na prejšnja leta relativno nizka, 0,240 mio EUR, v dejavnosti storitev za pridobivanje nafte in zemeljskega plina, kjer je v letu 2010 dosegla kar 4,502 mio EUR, pa se je lani močno znižala, na 0,932 mio EUR. Energetski del rudarstva je v letu 2010 dobil 16,2 mio EUR subvencij vezanih na poslovanje (od tega največ premogovništvo), v letu 2011 pa za 1,3 mio EUR manj. V premogovništvu so omenjene subvencije lani pomenile 8,3 % prihodkov od poslovanja.

V neenergetskem delu rudarstva (to je pridobivanje rudnin in kamnin, oddelek B 08) se je v letu 2011 ob negativnem poslovnem rezultatu tudi dodana vrednost znižala. Neenergetski del rudarstva vključuje raznovrstne dejavnosti in veliko jih posredno ali neposredno oskrbuje gradbeno dejavnost. V letu 2011 se je povezava z gradbeništvom še posebej občutila, saj se je v neenergetskem delu rudarstva dodana vrednost znižala kar za 12,7 %. Potem ko so v letu 2010 izkazali 4,495 mio EUR neto čistega dobička, so lani zabeležili 1,236 mio EUR neto čiste izgube. Znotraj obravnavanega oddelka sta negativni rezultat dosegli dejavnosti pridobivanje gramoza, peska in gline (B 08.120) ter pridobivanje kamna (B 08.110), ki sta najbolj neposredno povezani z gradbeništvom. V ostalih dveh dejavnostih neenergetskega rudarstva – pridobivanje soli (B 08.930) ter drugo pridobivanje rudnin in kamnin (B 08.990) – pa je bil poslovni rezultat pozitiven.

3.3 PREDELOVALNE DEJAVNOSTI

Prestrukturiranje predelovalnih dejavnosti v smeri tehnološko zahtevnejših panog se je lani nadaljevalo, a je bilo šibkejše kot leta 2010. Družbe predelovalnih dejavnosti so leta 2011 ustvarile 4,5 % višjo dodano vrednost. Število zaposlenih je bilo manjše za 0,7 % zaradi padca zaposlenosti v družbah tehnološko najmanj zahtevnih panog[21] (za 3,9 %), ki so po zmanjševanju v predhodnih dveh letih ustvarile višjo dodano vrednost (1,6 %). Rast je bila nižja kot v povprečju družb dejavnosti, zato se je njihov delež v strukturi dodane vrednosti dejavnosti znova zmanjšal, a manj kot leta 2010. Z izjemo družb usnjarske industrije so te družbe ustvarile manjši delež dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti kot pred začetkom gospodarske krize leta 2008 (21,1 % oz. 2,3 o. t. manj). Zaradi nadaljnjega zmanjševanja števila zaposlenih, razen v družbah usnjarske in tekstilne industrije, se je znova zmanjšal tudi delež nizko tehnološko zahtevnih panog v zaposlenosti predelovalnih dejavnosti (na 27,0 %). Družbe srednje nizko tehnološko zahtevnih panog so dodano vrednost povečale bolj kot v povprečju dejavnosti (za 6,5 %), število zaposlenih je bilo po rasti leta 2010 večje za 0,5 %. Manjšo dodano vrednost so ustvarile le družbe proizvodnje nekovinskih mineralnih izdelkov, ki so zmanjšale tudi število zaposlenih. V družbah tehnološko zahtevnejših panog, ki ustvarijo največji del dodane vrednosti družb predelovalnih dejavnosti (48,1 %), se je dodana vrednost povečala za 4,6 %. Najmanj se je povečala v družbah farmacevtske industrije, proizvodnje IKT opreme in električnih naprav ter proizvodnje vozil in plovil, ki jih je gospodarska kriza sicer manj prizadela. Farmacevtska industrija, ki je poleg proizvodnje kovinskih izdelkov in električnih naprav največja predelovalna panoga, je manj odvisna od konjunkturnih gibanj. Nizka rast dodane vrednosti proizvodnje vozil in plovil ter proizvodnje IKT opreme in električnih naprav pa je bila predvsem rezultat umiritve rasti tujega povpraševanja.

---

[21] Na podlagi Eurostatove klasifikacije ločimo 3 oz. 4 skupine panog po tehnološki zahtevnosti. Srednje visoko in visoko tehnološko zahtevne panoge so: kemična in farmacevtska industrija (C20-21), proizvodnja IKT opreme in električnih naprav (C26-27), proizvodnja drugih strojev in naprav (C28), proizvodnja vozil in plovil (C29-30). Visoko tehnološko zahtevni panogi sta le farmacevtska industrija in proizvodnja IKT opreme. Srednje nizko tehnološko zahtevne panoge so: proizvodnja koksa in naftnih derivatov (C19), proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas (C22), proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov (C23), kovinska industrija (C24-25), popravila in montaža strojev in naprav (C33). Nizko tehnološko zahtevne panoge so: prehrambena industrija (C10-11), tekstilna industrija (C13-14), usnjarska industrija (C15), lesna industrija (C16), papirna industrija in tiskarstvo (C17-18), pohištvena industrija in druge raznovrstne predelovalne dejavnosti (C31-32).

Tabela 5: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v predelovalnih dejavnostih v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	6.676	6.726	6.906	7.033
Število zaposlenih [1]	198.011	172.775	166.685	165.515
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	38,8	36,0	36,0	36,8
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	35,2	33,2	34,2	35,4
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	588.073	208.983	360.781	542.983
VELIKOST				
Sredstva / podjetje (v tisoč EUR)	3.512	3.296	3.259	3.252
Število zaposlenih / podjetje	29,7	25,7	24,1	23,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva / zaposlenega (v tisoč EUR)	114	130	132	136
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,046	1,033	1,038	1,041
DONOSNOST				
Donosnost sredstev, v %	2,60	0,93	1,63	2,40
Donosnost prihodkov, v %	2,35	1,04	1,61	2,26
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost / zap. (v EUR)	32.003	31.523	34.205	36.014
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	20.135	20.583	21.955	22.749
Stroški dela v dodani vrednosti, v %	62,9	65,3	64,2	63,2
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev, v %	57,9	56,5	57,3	56,8
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	39,3	36,7	38,1	37,2
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	76,5	76,5	78,7	79,4
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	87,3	91,0	91,6	92,2
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	62,6	62,2	64,8	65,9
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	55,0	56,9	54,2	54,4
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	30,1	30,0	30,4	29,6

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Slika 21: Struktura in rast dodane vrednosti in zaposlenosti v gospodarskih družbah predelovalnih dejavnosti v letu 2011

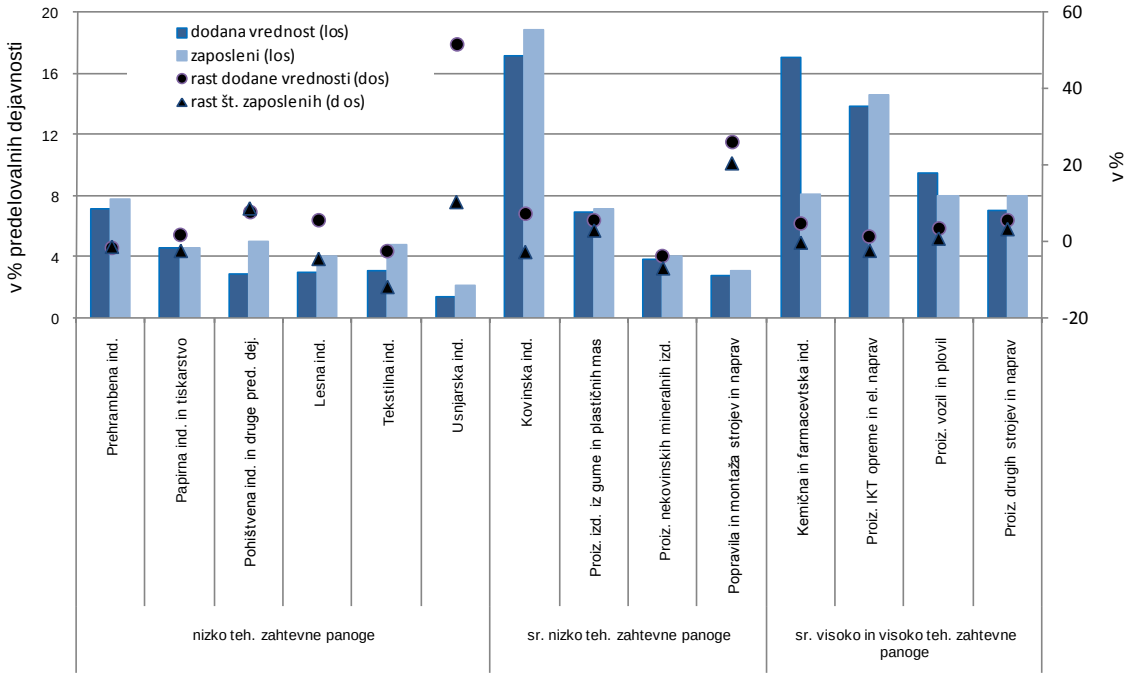

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Okvir 1: Strukturne spremembe v nekaterih tehnološko manj zahtevnih panogah

V nekaterih tehnološko nizko zahtevnih panogah, ki so bile z gospodarsko krizo precej prizadete, je po letu 2008 prišlo do večjih strukturnih sprememb. Gospodarska kriza je močno prizadela predelovalne dejavnosti, zlasti tehnološko manj zahtevne panoge, ki od začetka krize okrevajo najpočasneje. Podrobnejša analiza posameznih panog kaže, da je v letih od začetka krize prišlo do precejšnje spremembe v njihovi strukturi. Ob močnem skrčenju domačega povpraševanja se krepijo deli panog, ki so bolj izvozno usmerjeni. Ti pogosto proizvajajo proizvode z višjo dodano vrednostjo na zaposlenega in še povečujejo svojo izvozno usmerjenost.

V strukturi dodane vrednosti in zaposlenosti usnjarske industrije se je povečal delež najbolj izvozno usmerjenega pododdelka. K rasti dodane vrednosti in zaposlenosti družb usnjarske industrije so leta 2011 največ prispevale družbe proizvodnje potovalne galanterije, sedlarskih in jermenarskih izdelkov (C 15.120), ki so v povprečju najbolj izvozno usmerjene. K rasti dodane vrednosti in zaposlenosti v teh družbah je prispevalo predvsem sodelovanje v avtomobilski verigi ter proizvodnja delov in opreme za osebna vozila večinoma višjih cenovnih razredov. Povpraševanje po bolj prestižnih znamkah osebnih vozil je namreč manj elastično (t. i. luksuzne dobrine), padec povpraševanja v gospodarski krizi pa je bil zato večinoma manjši.

V strukturi proizvodnje nekovinskih mineralnih izdelkov se je od leta 2008 zmanjšal predvsem pomen pododdelkov, ki so večinoma odvisni od domače gradbene aktivnosti. Družbe proizvodnje cementa, apna in mavca (C 23.5) in proizvodnje izdelkov iz cementa, betona in mavca (C 23.6) so pred pričetkom krčenja gradbene aktivnosti leta 2008 ustvarile 41,4 % dodane vrednosti in zaposlovale 30,4 % delavcev panoge. Zaradi zmanjševanja domačega povpraševanja s strani gradbeništva se je zmanjšala predvsem ustvarjena dodana vrednost teh družb. Leta 2011 so ustvarile

45,6 % manjšo dodano vrednost kot leta 2008 in zaposlovale 26,9 % manj delavcev. Leta 2011 so ustvarile 29,3 % dodane vrednosti družb panoge in zaposlovale 27,2 % delavcev. Večji je delež proizvodnje stekla in steklenih izdelkov (C 23.1), predvsem zaradi rasti proizvodnje votlega stekla (C 23.130). Najbolj se je povečal delež najbolj izvozno usmerjene proizvodnje brusilnih sredstev in drugih nekovinskih mineralnih izdelkov (C 23.9), ki je leta 2011 ustvarila večjo dodano vrednost kot leta 2008.

V dejavnosti popravila in montaža strojev in naprav (C 33) se je od leta 2008 zmanjšal pomen največjega, a hkrati najmanj izvozno usmerjenega oddelka. Leta 2008 so bile družbe, ki se ukvarjajo s popravili strojev in naprav (C 33.120), največji in hkrati najmanj izvozno usmerjen pododdelek panoge. Do leta 2011 se je njihova ustvarjena vrednost zmanjševala, manjše pa je tudi število zaposlenih, zato izgubljajo pomen v strukturi panoge. Ostala večja pododdelka panoge sta ohranila svoja deleža v strukturi panoge. Družbe, ki se ukvarjajo s popravili in vzdrževanjem drugih prevoznih sredstev (C 33.170), ustvarijo večji delež dodane vrednosti. Družbe, ki se ukvarjajo z montažo industrijskih strojev in naprav (C 33.200) in so v povprečju najbolj izvozno usmerjene, pa zaposlujejo večji delež zaposlenih (tudi zaradi večjega števila družb).

Tabela 6: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti v izbranih nizko in srednje nizko tehnološko zahtevnih panogah predelovalnih dejavnosti v letih 2008, 2010 in 2011

	št. podjetij		dodana vrednost			zaposlenost			izvozna usmerjenost, 2011	dodana vrednost na zaposlenega, 2011
	2008	2011	2008	2010	2011	2008	2010	2011		
Usnjarska industrija										
Strojenje in dodelava usnja in krzna	5	5	17,9	20,9	14,6	9,3	9,6	10,0	66,9	33.766
Proiz. potovalne galan., sedlarskih in jermenarskih izd.	15	15	26,6	26,6	46,7	38,8	43,3	50,3	95,2	21.355
Proiz. obutve	28	24	55,6	52,4	38,7	51,9	47,1	39,7	75,1	22.438
Proiz. nekovinskih mineralnih izdelkov										
Proiz. stekla in steklenih izdelkov	35	35	18,4	20,3	21,3	28,4	27,9	27,4	33,6	26.241
Proiz. ognjevzdržne keramike	11	13	0,8	0,8	1,3	0,7	0,8	1,1	86,2	41.401
Proiz. neognjevzdržne gradbene keramike	9	11	6,9	4,8	4,6	4,9	4,3	4,3	91,8	35.815
Proiz. drugih izdelkov iz keramike in porcelana	18	20	1,0	1,8	2,2	2,6	4,0	4,1	100,0	17.953
Proiz. cementa, apna, mavca	6	6	18,7	13,7	9,8	6,7	6,4	6,3	42,1	52.864
Proiz. izdelkov iz betona, cementa, mavca	81	80	22,7	21,7	19,4	23,7	23,3	20,9	5,5	31.361
Obdelava naravnega kamna	60	59	5,7	5,9	6,1	6,9	7,7	7,9	56,1	26.179
Proiz. brusilnih sredstev in drugih nekov. mineral. izd.	36	33	25,8	31,0	35,3	26,1	25,6	28,1	97,1	42.362
Popravila in montaža strojev in naprav										
Popravila kovinskih izdelkov	13	14	0,6	0,5	0,5	0,8	0,7	0,7	25,1	24.485
Popravila strojev in naprav	158	171	39,3	37,7	30,2	38,5	35,4	28,1	3,6	35.142
Popravila elektronskih in optičnih naprav	17	18	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	15,9	30.407
Popravila električnih naprav	47	43	1,5	2,4	5,0	1,9	2,4	6,3	7,4	26.166
Popravila in vzdrževanje ladij in čolnov	29	32	0,7	0,1	0,7	1,1	0,8	0,6	42,5	36.100
Popravila in vzdrževanje zračnih in vesoljskih plovil	4	12	0,5	4,1	5,1	0,4	5,5	4,7	65,7	35.312
Popravila in vzdrževanje drugih prevoznih sredstev	3	3	16,7	17,7	21,3	25,9	22,0	24,2	11,7	28.738
Popravila drugih naprav	2	7	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	2,0	17.898
Montaža industrijskih strojev in naprav	144	190	40,1	36,6	36,4	30,6	32,2	34,6	70,7	34.266

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Ob višji dodani vrednosti in zmanjšanju števila zaposlenih se je zaostanek družb predelovalnih dejavnosti za povprečno produktivnostjo[22] vseh gospodarskih družb lani zmanjšal. Produktivnost se je v povprečju najmanj izboljšala v družbah tehnološko zahtevnejših panog, ki v povprečju dosegajo najvišjo dodano vrednost na zaposlenega. Med njimi je bilo izboljšanje najmanjše v družbah proizvodnje drugih strojev in naprav, ki skupaj z družbami proizvodnje IKT opreme in električnih naprav še vedno zaostajajo za povprečno produktivnostjo družb dejavnosti. Od leta 2008 pa se je produktivnost dela v povprečju najmanj izboljšala v družbah srednje nizko tehnološko zahtevnih panog. Po padcu leta 2009 se izboljšuje, a je leta 2011 še zaostajala za povprečjem družb dejavnosti. Bolj kot v povprečju dejavnosti so v tem

[22] Produktivnost je merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega.

obdobju produktivnost izboljšale družbe kovinske industrije, ki so ob večji ustvarjeni dodani vrednosti zmanjšale število zaposlenih. Najnižjo dodano vrednost na zaposlenega še naprej ustvarijo družbe nizko tehnološko zahtevnih panog, ki so produktivnost dela izboljšale predvsem zaradi padca zaposlenosti. Izboljšanje je bilo največje v družbah usnjarske (predvsem zaradi rasti dodane vrednosti), lesne in pohištvene industrije (predvsem zaradi zmanjšanja zaposlenosti), ki poleg družb tekstilne industrije ustvarijo najnižjo dodano vrednost na zaposlenega.

Slika 22: Produktivnost dela gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letih 2008, 2010 in 2011

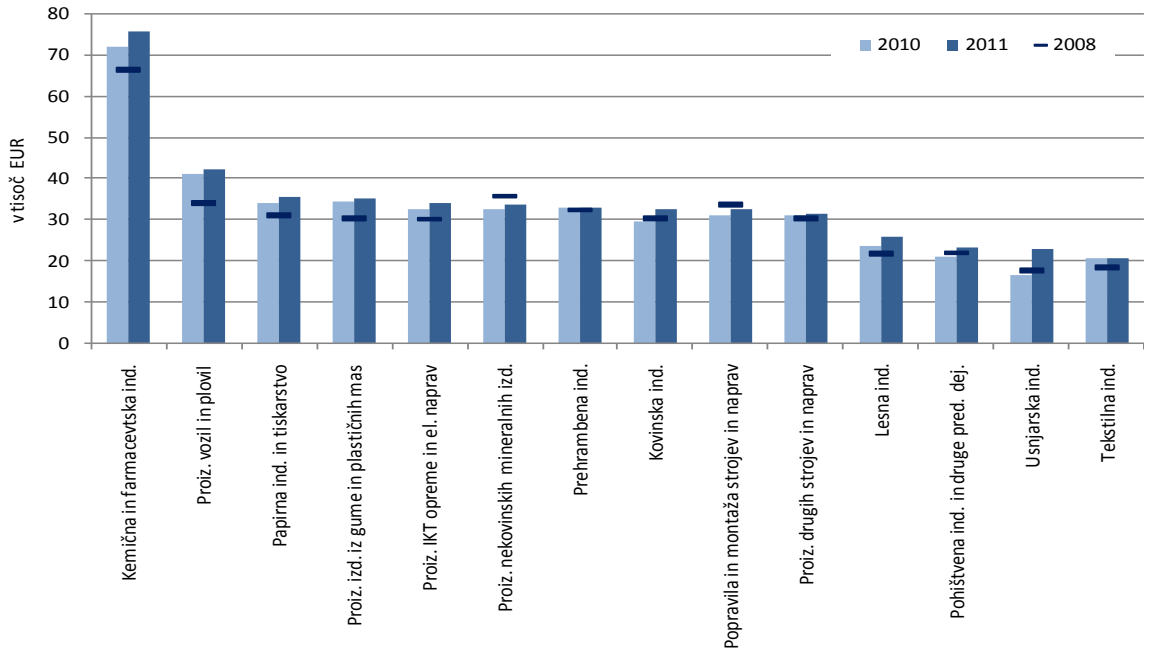

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Okvir 2: Gospodarske družbe predelovalnih dejavnosti po velikosti in njihova produktivnost

Ob zmanjševanju števila zaposlenih se povprečna velikost družb predelovalnih dejavnosti v zadnjih letih zmanjšuje. Leta 2011 je povprečna družba dejavnosti zaposlovala 23,5 delavca (24,1 leta 2010). Delež mikro družb (manj kot 10 zaposlenih) se je povečal in predstavlja tri četrtine vseh družb dejavnosti (73,2 % leta 2009). Mikro družbe skupaj z majhnimi družbami (med 10 in 49 zaposlenimi) zaposlujejo 21,9 % delavcev in ustvarijo 19,1 % dodane vrednosti dejavnosti. Delež velikih družb (več kot 250 zaposlenih) se sicer ne zmanjšuje, a se je število zaposlenih na podjetje leta 2011 v teh družbah najbolj zmanjšalo, predvsem v nekaterih tehnološko zahtevnejših panogah (npr. v farmacevtski industriji zaradi vstopa novih družb v panogo).

Tabela 7: Število zaposlenih na podjetje po velikosti družb in struktura predelovalnih dejavnosti po velikosti gospodarskih družb in tehnološki zahtevnosti panog predelovalnih dejavnosti

	mikro	majhna	sr. velika	velika	povprečje
št. zaposlenih na podjetje, 2010					
Srednje visoko in visoko teh.zaht. panoge	2,8	27,7	126,7	1082,8	63,1
Srednje nizko teh.zaht. panoge	2,2	20,9	104,3	674,2	19,6
Nizko teh.zaht. panoge	2,0	21,4	112,5	480,0	16,7
št. zaposlenih na podjetje, 2011					
Srednje visoko in visoko teh.zaht. panoge	2,2	22,4	104,5	855,1	50,2
Srednje nizko teh.zaht. panoge	2,2	21,3	105,5	687,3	18,8
Nizko teh.zaht. panoge	2,0	20,9	113,4	497,6	16,5
struktura družb dejavnosti, v % (2011)					
Srednje visoko in visoko teh.zaht. panoge	11,7	3,6	2,1	0,7	18,1
Srednje nizko teh.zaht. panoge	30,9	7,6	2,6	0,4	41,5
Nizko teh.zaht. panoge	32,3	5,5	2,2	0,5	40,4
Pred. dejavnosti, skupaj	74,9	16,7	6,9	1,6	100,0

Opomba: Srednje velika podjetja zaposlujejo med 50 in 249 delavcev. Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Slika 23: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti predelovalnih dejavnosti po velikosti družb in tehnološki zahtevnosti panog v letu 2011

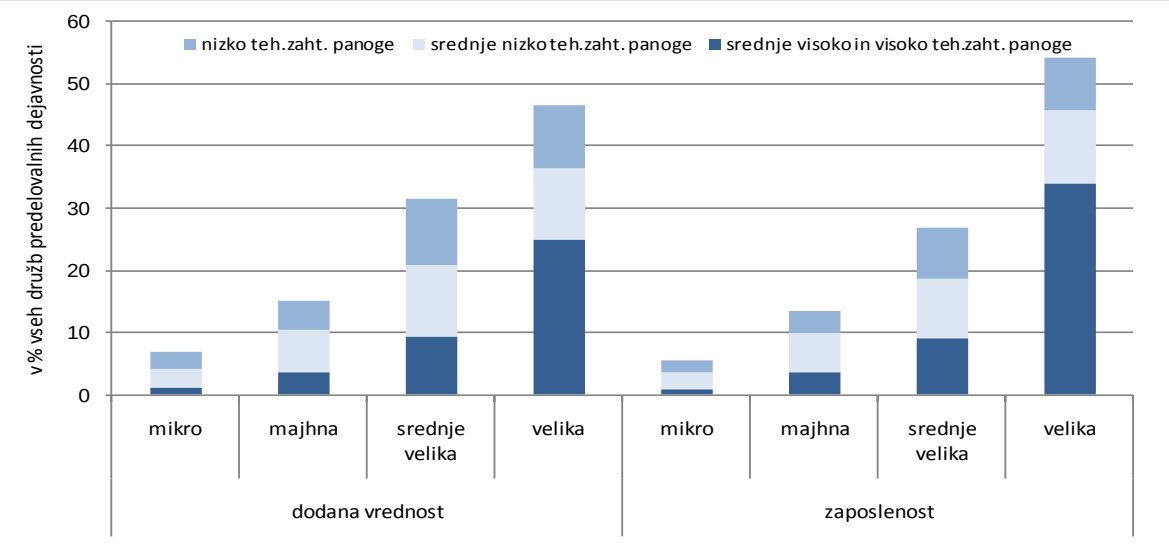

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Mikro družbe, med katerimi prevladujejo tehnološko manj zahtevne panoge, večinoma dosegajo najnižjo dodano vrednost na zaposlenega. Produktivnost mikro družb v nizko tehnološko zahtevnih panogah je najnižja, med njimi povprečno produktivnost te velikostne skupine presegajo le družbe papirne industrije in tiskarstva. Družbe iz nizko tehnološko zahtevnih panog najbolj zaostajajo za povprečno produktivnostjo tudi v ostalih skupinah družb. Višja kot v povprečju velikostne skupine je le produktivnost srednje velikih in velikih družb nizko tehnološko zahtevne dejavnosti proizvodnje pijač. Za povprečno produktivnostjo velikostne skupine zaostajajo tudi srednje velike in velike družbe srednje nizko tehnološko zahtevnih panog. Najbolj produktivne po vseh velikostnih skupinah, z izjemo mikro družb, pa so družbe tehnološko zahtevnejših panog. Te družbe so v povprečju najbolj izvozno usmerjene (nadpovprečno produktivne velike družbe so v najbolj izvozno usmerjenih kemični in farmacevtski industriji ter proizvodnji motornih vozil, prikolic in polprikolic) in tudi zaradi višje produktivnosti lažje vstopajo na tuje trge kot manj produktivne, tehnološko manj zahtevne panoge.

Slika 24: Produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega) po velikosti gospodarskih družb in tehnološki zahtevnosti panog predelovalnih dejavnosti

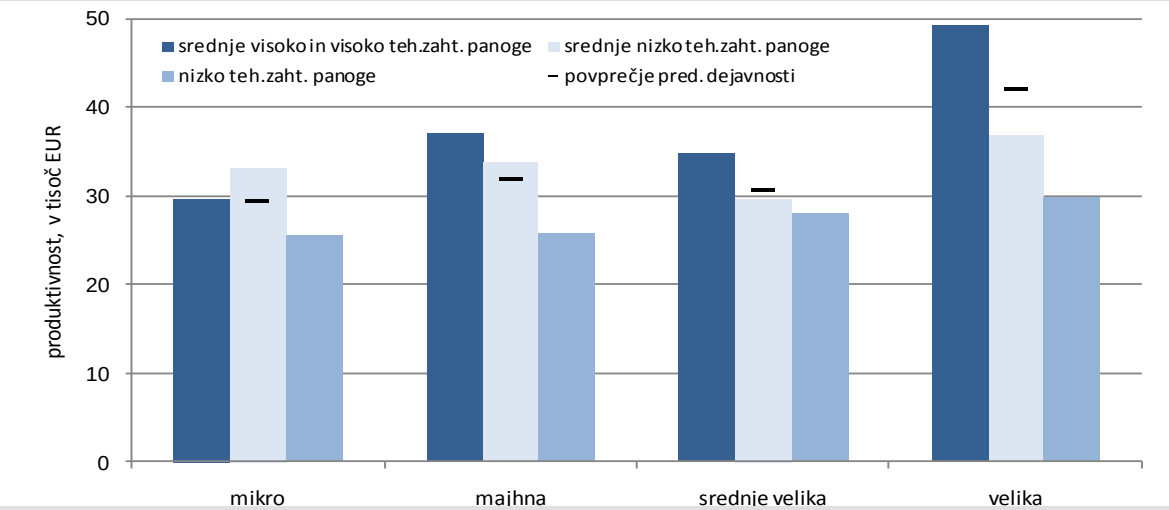

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Stroški dela na zaposlenega so se ponovno povečali manj kot produktivnost dela, tako da se je delež stroškov dela v dodani vrednosti po precejšnjem povečanju v začetku gospodarske krize lani drugo leto zapored zmanjšal, a še presega raven iz leta 2008. V povprečju družb predelovalnih dejavnosti so bili stroški dela na zaposlenega leta 2011 večji za 2,9 %, produktivnost dela pa za 5,3 %. Najmanj so se stroški dela na zaposlenega povečali v družbah nizko tehnološko zahtevnih panog (za 1,4 %), ki so zaposlovale manj delavcev (2,6 %, v povprečju predelovalnih dejavnosti 2,9-odstotno povečanje), potem ko so v predhodnih letih beležili njihovo relativno visoko rast. Te družbe (v primerjavi s tehnološko zahtevnejšimi panogami) namreč v večjem obsegu zaposlujejo manj kvalificirano in zato cenejšo delovno silo. Na rast stroškov dela na zaposlenega v preteklih letih je tako v teh družbah relativno bolj kot v drugih panogah vplival dvig minimalne plače in prestrukturiranje panog zaradi odpuščanja predvsem manj kvalificirane delovne sile (gl. EO november 2009, Brezigar Masten in druge, 2010, Pomladanska napoved 2010). Razmeroma visok delež stroškov dela v dodani vrednosti družb tehnološko najmanj zahtevnih panog se je tako lani zmanjšal na 68,7 % (z 71,7 %). Zmanjšal se je tudi v družbah srednje nizko tehnološko zahtevnih panog (67,9 %), a je bil še višji kot leta 2008 (65,0 %). Stroški dela na zaposlenega v družbah srednje nizko tehnološko zahtevnih panog, z izjemo družb kovinske industrije, in v družbah tehnološko zahtevnejše proizvodnje drugih strojev in naprav so se povečali bolj kot produktivnost. Hkrati so stroški dela na zaposlenega v teh družbah višji kot v povprečju družb dejavnosti, njihova produktivnost pa nižja kot v povprečju družb dejavnosti. Pritiski na stroškovno konkurenčnost teh družb so se tako leta 2011 še povečali. Najmanj delovno intenzivne so družbe tehnološko zahtevnejših panog, stroški dela predstavljajo 57,7 % ustvarjene dodane vrednosti. Delež stroškov dela v dodani vrednosti je najnižji v družbah kemične in farmacevtske industrije ter proizvodnje vozil in plovil, ki dosegajo najvišjo dodano vrednost na zaposlenega.

Slika 25: Stroški dela gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letu 2011

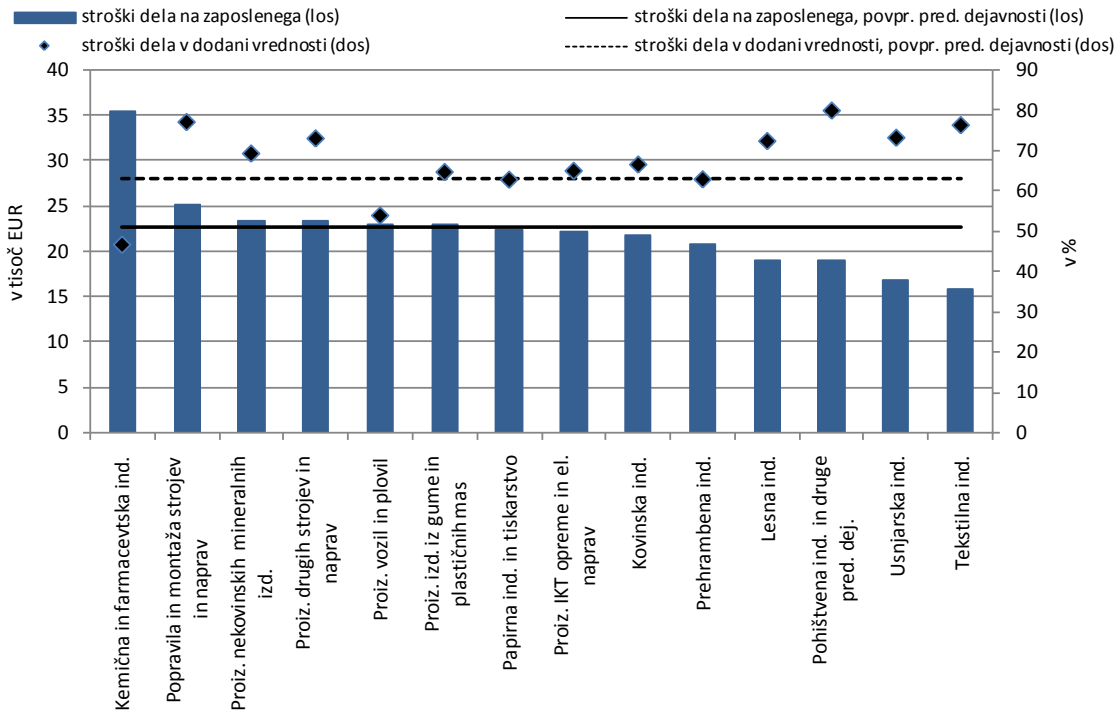

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Izvozna usmerjenost družb predelovalnih dejavnosti se je ob večji rasti prihodkov od prodaje na tujem kot domačem trgu znova povečala, večino prihodkov od prodaje so na domačem trgu ustvarile le družbe prehrambene industrije ter družbe, ki se ukvarjajo s popravili in montažo strojev in naprav. Rast prihodkov od prodaje je bila leta 2011 nižja kot leto prej zaradi šibkejše rasti na tujih trgih (9,7 %). Prihodki od prodaje na domačem trgu pa so se povečali za 4,5 % (3,0 % leta 2010). Družbe nizko tehnološko zahtevnih panog, ki so v povprečju najmanj izvozno usmerjene, so prihodke od prodaje na domačem trgu po zmanjševanju v preteklih dveh letih povečale za 4,1 %. Prihodke od prodaje na tujih trgih, predvsem v EU, pa so povečale bolj kot preteklo leto (11,4 %; 7,9 % leta 2010). Njihova izvozna usmerjenost se je zato povečala. Najnižja je bila rast prihodkov od prodaje družb srednje nizko tehnološko zahtevnih panog (6,8 %), kjer se je rast na tujih trgih najbolj umirila (7,9 %; 26,0 % leta 2010). Tudi v družbah tehnološko zahtevnejših panog, ki so v povprečju najbolj izvozno usmerjene, je bila rast prihodkov od prodaje nižja kot leto prej (8,8 %, 11,3 % leta 2010). Na domačem trgu so bili večji za 4,2 % (7,0 % leta 2010), na tujem trgu pa za 10,0 % (12,5 % leta 2010). Večja kot leta 2010 je bila le rast v družbah proizvodnje drugih strojev in naprav, ki so pričele okrevati kasneje[23]. Najbolj pa se je rast umirila (doma in v tujini) v družbah najbolj izvozno usmerjene proizvodnje vozil in plovil. Prihodki od prodaje v EU so bili manjši zaradi izteka ukrepov namenjenih nakupom novih (praviloma okolju prijaznejših) vozil v letih 2009 in 2010[24] in tudi nadaljevanja neugodnih gospodarskih razmer v nekaterih pomembnejših trgovinskih partnericah.

---

[23] Ob skromnem investicijskem povpraševanju (proizvodnjo drugih strojev in naprav uvrščamo med panoge, ki proizvajajo investicijsko blago) so se prihodki od prodaje na tujem trgu leta 2010 povečali za 0,6 %, na domačem trgu pa so se še zmanjšali.

[24] Leta 2010 so bili na nekaterih trgih v EU še v veljavi ukrepi za subvencioniranje nakupov novih osebnih in lahkih gospodarskih vozil, ki so večinoma dajali prednost okolju prijaznejšim vozilom. Do konca leta 2010 oz. do konca 1.

Slika 26: Izvozna usmerjenost gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti in rast prihodkov od prodaje v letu 2011

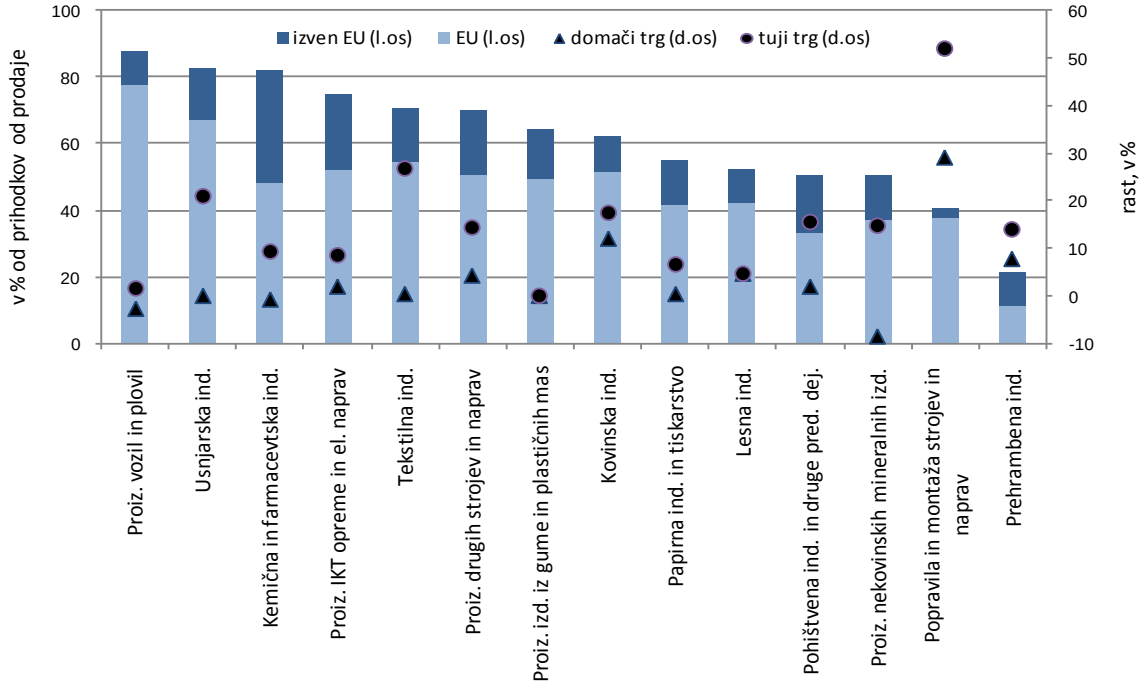

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Poslovni prihodki so se povečali bolj kot poslovni odhodki, gospodarnost poslovanja se je tako lani znova izboljšala, a ostala nižja kot leta 2008. Gospodarnost poslovanja je ostala najnižja v družbah tehnološko najmanj zahtevnih panog, povprečje družb dejavnosti so presegle le družbe usnjarske industrije, ki so poslovne prihodke povečale enkrat bolj kot poslovne odhodke. Gospodarnost poslovanja so izboljšale tudi družbe srednje nizko tehnološko zahtevnih panog, ki za ravnmi iz leta 2008 v povprečju zaostajajo najbolj (z izjemo proizvodnje izdelkov iz gume in plastičnih mas). V družbah tehnološko zahtevnejših panog je gospodarnost poslovanja ostala na ravni leta 2010, poslovni prihodki so se v večini družb teh panog (z izjemo kemične industrije) povečali nekoliko manj kot poslovni odhodki.

četrtletje 2011 se je ukrep iztekel tudi v Franciji, ki je največji trg proizvodnje vozil in plovil (gl. tudi EO, december 2010).

Tabela 8: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v obdobju 2008–2011ter rast poslovnih prihodkov in odhodkov v letu 2011

	rast 2011/2010, v %		gospodarnost poslovanja		
	poslovni prihodki	poslovni odhodki	2008	2010	2011
Prehrambena ind.	9,0	9,8	1,028	1,033	1,026
Tekstilna ind.	17,8	16,6	1,026	1,010	1,021
Usnjarska ind.	17,2	9,1	1,010	0,971	1,044
Lesna ind.	5,5	4,6	1,015	0,999	1,007
Papirna ind. in tiskarstvo	2,4	1,7	1,013	1,012	1,020
Pohištvena ind. in druge pred. dej.	7,8	7,9	1,021	0,994	0,993
Nizko teh. zaht. panoge	7,0	6,4	1,021	1,013	1,019
Proiz. izd. iz gume in plastičnih mas	-2,6	-3,2	1,023	1,034	1,040
Proiz. nekovinskih mineralnih izd.	1,0	2,3	1,072	1,003	0,989
Kovinska ind.	14,2	12,9	1,039	1,018	1,029
Popravila in montaža strojev in naprav	37,3	39,1	1,076	1,060	1,046
Srednje nizko teh. zaht. panoge	5,4	4,7	1,040	1,022	1,029
Kemična in farmacevtska ind.	7,1	6,8	1,139	1,117	1,120
Proiz. IKT opreme in el. naprav	7,5	7,7	1,042	1,051	1,049
Proiz. drugih strojev in naprav	9,7	10,2	1,047	1,032	1,028
Proiz. vozil in plovil	0,5	0,1	1,023	1,032	1,037
Srednje visoko in visoko teh. zaht. panoge	8,7	8,8	1,063	1,060	1,059
Pred. dejavnosti, skupaj	7,3	7,0	1,046	1,038	1,041

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Po poslabševanju v preteklih dveh letih so se lani izboljšali rezultati iz finančnega poslovanja, a so z izjemo farmacevtske industrije vse panoge znova ustvarile neto finančno izgubo. Po padcih v letih 2009 in 2010 so se lani finančni prihodki povečali (za 11,3 %) zaradi višjih finančnih prihodkov iz deležev, ki so najbolj zrasli v družbah tehnološko zahtevnejših panog. Znova pa so se zmanjšali prihodki iz danih posojil in poslovnih terjatev, slednji za 24,5 % (6,6 % leta 2010) predvsem zaradi padca v družbah srednje nizko tehnološko zahtevnih panog (29,6 %, leta 2010 višji za 21,8 %). V teh družbah so se najbolj zmanjšali tudi finančni odhodki (za 29,3 %), v povprečju družb predelovalnih dejavnosti so bili manjši za 10,0 %. Finančni odhodki so bili večji v družbah tehnološko zahtevnejših panog (za 3,7 %) zaradi višjih finančnih in poslovnih obveznosti (predvsem v farmacevtski industriji). Neto finančna izguba družb dejavnosti se je zmanjšala (za 24,1 %), najmanj v družbah nizko tehnološko zahtevnih panog. Večjo neto finančno izgubo so imele družbe prehrambene industrije (ustvarile so petino neto finančne izgube predelovalnih dejavnosti) zaradi večjih oslabitev in odpisov finančnih naložb (za 84,6 %).

Slika 27: Finančno poslovanje gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti po tehnološki zahtevnosti panog v letu 2011

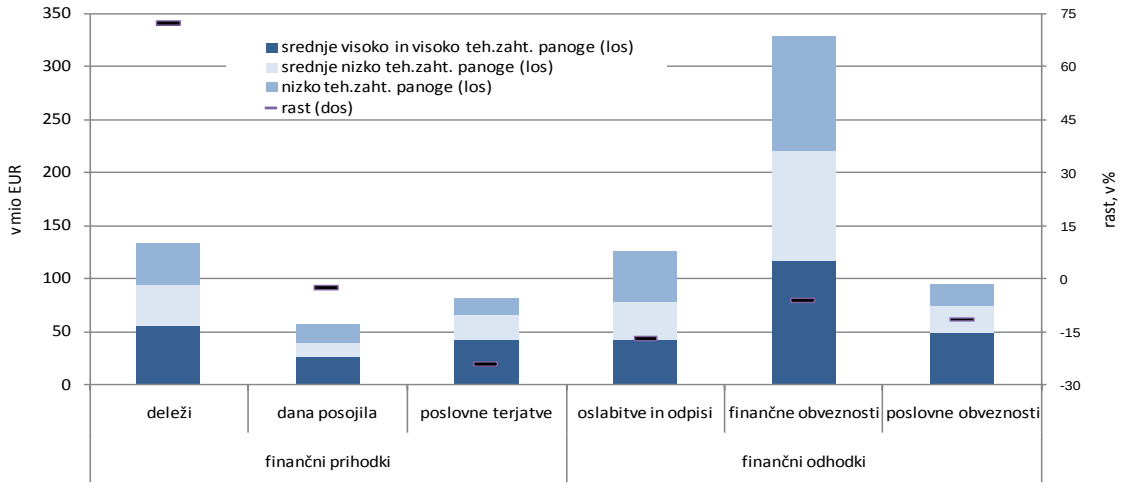

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Tabela 9: Finančno poslovanje gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letu 2011

	struktura, v % od družb dejavnosti		rast, v %	
	finančni prihodki	finančni odhodki	finančni prihodki	finančni odhodki
Prehrambena ind.	17,1	18,4	20,0	10,5
Tekstilna ind.	2,4	1,9	17,3	-54,6
Usnjarska ind.	1,4	1,7	33,9	0,6
Lesna ind.	0,7	2,6	-55,7	1,5
Papirna ind. in tiskarstvo	2,6	4,6	-35,1	-12,0
Pohištvena ind. in druge pred. dej.	2,5	2,9	64,6	-6,0
Nizko teh. zaht. panoge	26,6	32,1	9,4	-3,8
Proiz. izd. iz gume in plastičnih mas	4,2	5,2	-35,3	-16,7
Proiz. nekovinskih mineralnih izd.	10,5	6,2	94,2	24,8
Kovinska ind.	12,5	18,0	-13,6	-29,8
Popravila in montaža strojev in naprav	0,5	0,6	21,6	65,8
Srednje nizko teh. zaht. panoge	27,9	30,3	4,4	-22,6
Kemična in farmacevtska ind.	13,3	9,9	16,0	21,8
Proiz. IKT opreme in el. naprav	22,8	14,0	17,0	-18,7
Proiz. drugih strojev in naprav	4,7	6,5	32,2	40,8
Proiz. vozil in plovil	4,7	7,3	9,2	-16,3
Srednje visoko in visoko teh. zaht. panoge	45,5	37,6	17,2	-2,6

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Neto čisti dobiček družb predelovalnih dejavnosti se je lani povečal, neto čisto izgubo so ustvarile le družbe nekaterih tehnološko manj zahtevnih panog. Družbe tehnološko zahtevnejših panog so večinoma ustvarile večji neto čisti dobiček, manjši je bil le v družbah proizvodnje drugih strojev in naprav (predvsem zaradi večje neto finančne izgube). Po neto čisti izgubi v letih 2009 in 2010 so neto čisti dobiček ustvarile tudi družbe srednje nizko tehnološko zahtevnih panog. Poslovanje so najbolj izboljšale družbe kovinske industrije, ki so po dveh letih

neto finančne izgube ustvarile neto finančni dobiček (predvsem zaradi nižjih finančnih odhodkov). Neto čisto izgubo so povečale družbe proizvodnje drugih nekovinskih mineralnih izdelkov, ki so imele neto izgubo iz poslovanja. Neto čisto izgubo so ustvarile tudi nekatere tehnološko najmanj zahtevne panoge, in sicer družbe prehrambene industrije (manjši neto dobiček iz poslovanja in večja neto finančna izguba), družbe lesne industrije (večja neto finančna izguba) in družbe pohištvene industrije in drugih raznovrstnih predelovalnih dejavnosti (večja neto izguba iz poslovanja).

Slika 28: Neto čisti dobiček gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letih 2010 in 2011

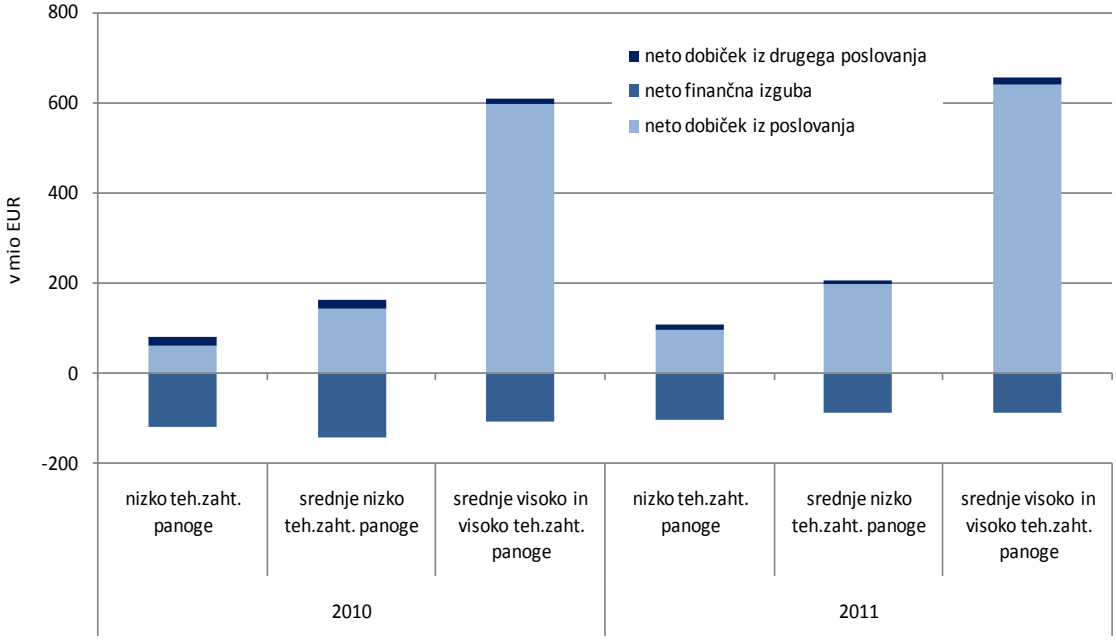

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Zadolženost večine panog predelovalnih dejavnosti se je leta 2011 zmanjšala, najbolj družbam srednje nizko tehnološko zahtevnih panog. Manjša zadolženost je bila rezultat večje rasti kapitala (2,9 %) kot obveznosti (0,7 %). Obveznosti so se povečale bolj kot kapital le družbam, ki se ukvarjajo s popravili in montažo strojev in naprav (ob nespremenjenem kapitalu so se povečale predvsem dolgoročne obveznosti), družbam prehrambene industrije (obveznosti so se povečale bolj kot kapital) in farmacevtske industrije. V povprečju najmanj zadolžene družbe farmacevtske industrije so, edine med družbami tehnološko zahtevnejših panog, povečale delež dolga v virih sredstev. Njihova zadolženost se je povečala zaradi večjih kratkoročnih finančnih (za 19,1 %) in poslovnih (za 72,1 %) obveznosti. Prve so se povečala zaradi kratkoročnih finančnih obveznosti do družb v skupini, druge pa zaradi drugih kratkoročnih poslovnih obveznosti.

Slika 29: Zadolženost gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti v letu 2011

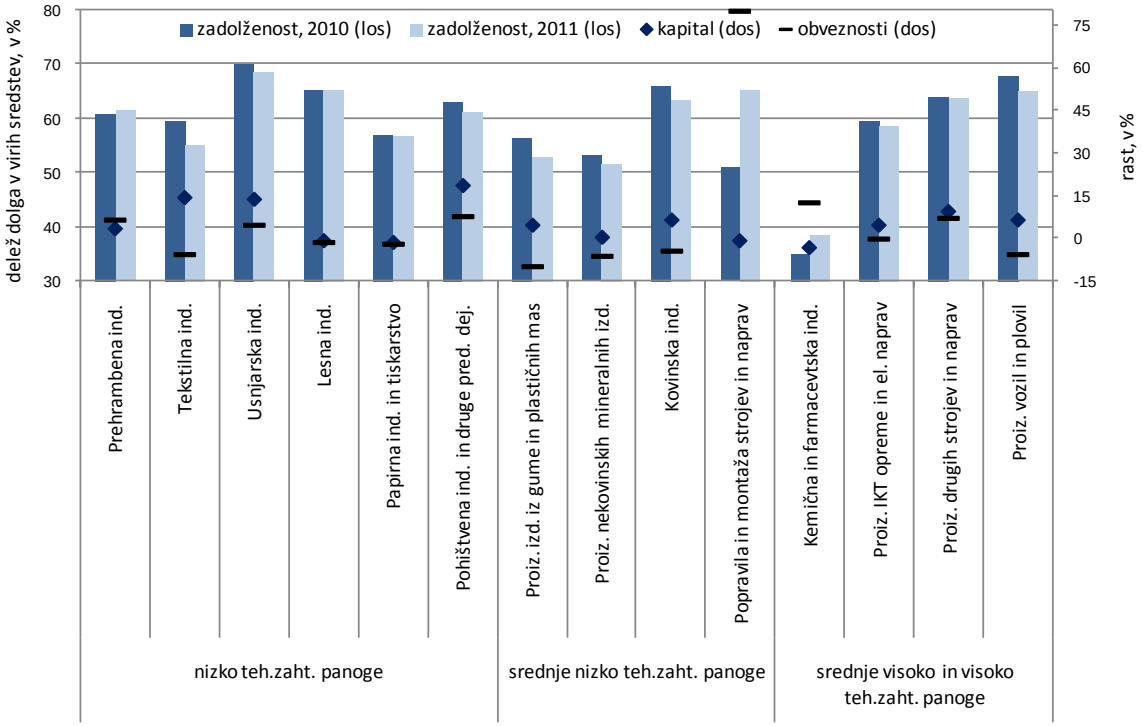

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

3.4 OSKRBA Z ELEKTRIKO, PLINOM IN PARO

V dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro (D) se je tudi v letu 2011 dodana vrednost precej povečala, še najbolj pri proizvodnji termoelektrarn in v dejavnosti prenosa električne energije[25]. Dodana vrednost v dejavnosti D se je v letu 2011 povečala za 4,7 %. V tem letu se je po podatkih ELES-a proizvodnja hidroelektrarn znižala za dobro petino, proizvodnja v jedrski elektrarni pa se je povečala za desetino. Skupna proizvodnja elektrike se je za nekaj odstotkov zmanjšala, poraba elektrike pa se je malo povečala. Ob nadaljnjem povečevanju mednarodne menjave elektrike se je zato bolj povečal uvoz elektrike (za prek 30 %) in manj, a še vedno precej izvoz (za skoraj 18 %; šteta je naša polovica proizvodnje nuklearke). Tudi dodana vrednost se je najbolj povečala v proizvodnji termoelektrarn (vključno z jedrsko) in znižala v proizvodnji hidroelektrarn. Zaradi fizično povečane menjave elektrike se je dvignila dodana vrednost v prenosni dejavnosti, medtem ko je na trgovalno dejavnost neugodno vplival z vremenskimi razmerami povezan nepredviden izpad »poceni« hidroenergije in je prišlo do znižanja dodane vrednosti. Poleg te splošne elektroenergetske situacije je na ustvarjanje dodane vrednosti in uspešnost poslovanja v posameznih delih dejavnosti D nekoliko vplivala tudi reorganizacija distribucijskih družb. Pet glavnih, prej enovitih distribucijskih družb je v letu 2011 ustanovilo oziroma izločilo »svoje« družbe za prodajo elektrike, ki zdaj nastopajo v dejavnosti trgovanja z električno energijo (kjer sta prej močno izstopali samo družbi HSE in GEN-I, ki trgujeta zlasti mednarodno). Družba Gen energija, ki pomeni drugi elektroenergetski steber v Sloveniji, ni vključena v elektroenergetsko dejavnost, ampak še vedno v dejavnost holdingov (K 64.2), kar pomeni, da družbe dejavnosti oskrbe z elektriko niso vse razvrščene v dejavnost D. Največ dodane vrednosti v dejavnosti D še vedno ustvarita dejavnosti proizvodnje termoelektrarn in distribucije električne energije, skupaj malo manj kot tri petine.

Oskrba z elektriko, plinom in paro po poslovnem rezultatu ostaja ena najuspešnejših dejavnosti v slovenskem gospodarstvu, čeprav se je v letu 2011 neto čisti dobiček znižal za desetino. Kljub nižjemu neto čistemu dobičku ga je dejavnost D še vedno ustvarila okoli tretjino v vseh gospodarskih družbah. Kot so nakazovali že opisani kazalniki količinskih gibanj, se je dobiček najbolj znižal v dejavnosti trgovanja z električno energijo in pri proizvodnji hidroelektrarn, povišal pa v dejavnosti prenosa elektrike in pri proizvodnji termoelektrarn.

---

[25] V prenosni dejavnosti je družba ELES v letih 2010 in 2011 prihodke iz prodaje pravic do čezmejnih prenosnih zmogljivosti knjižila med dolgoročne pasivne časovne razmejitve, kar pomeni odstopanje od Slovenskih računovodskih standardov, kot v obeh letnih poročilih družbe ugotavlja neodvisni revizor. AJPES je v svojih izkazih v letu 2010 omenjene prihodke štel med čiste prihodke od prodaje, v letu 2011 pa ne. Zato smo na UMAR zaradi korektnejše medletne primerjave v skladu z navedbami revizorja za leto 2011 čiste prihodke od prodaje v prenosni dejavnosti povišali za 28,678 mio EUR, čisti poslovni izid leta pa za 22,816 mio EUR.

Tabela 10: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb za oskrbo z elektriko, plinom in paro v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	206	269	379	531
Število zaposlenih[1]	7.542	7.745	7.600	7.549
Delež zaposlenih v vseh družbah (v %)	1,5	1,6	1,6	1,7
Delež dodane vrednosti v vseh družbah (v %)	3,5	4,3	4,4	4,4
Neto[2] čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	104.895	133.980	173.504	133.195
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	23.681	22.839	17.489	14.093
Število zaposlenih/podjetje	36,6	28,8	20,1	14,2
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	614	793	846	935
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,052	1,052	1,052	1,031
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	2,3	2,2	2,7	1,9
Donosnost prihodkov (v %)	3,6	3,5	4,2	2,5
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	82.690	90.560	97.191	98.650
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	31.831	33.156	34.813	35.841
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	38,5	36,6	35,8	36,3
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	28,5	29,1	29,4	34,3
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	15,1	14,3	15,8	18,3
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	88,5	85,7	87,2	82,1
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	101,5	100,7	101,6	99,7
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	8,6	17,2	25,3	36,9
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	80,8	84,5	83,5	84,8
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	33,1	26,6	27,9	26,8

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Slika 30: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro v letu 2011 ter poslovni rezultat v letih 2010 in 2011

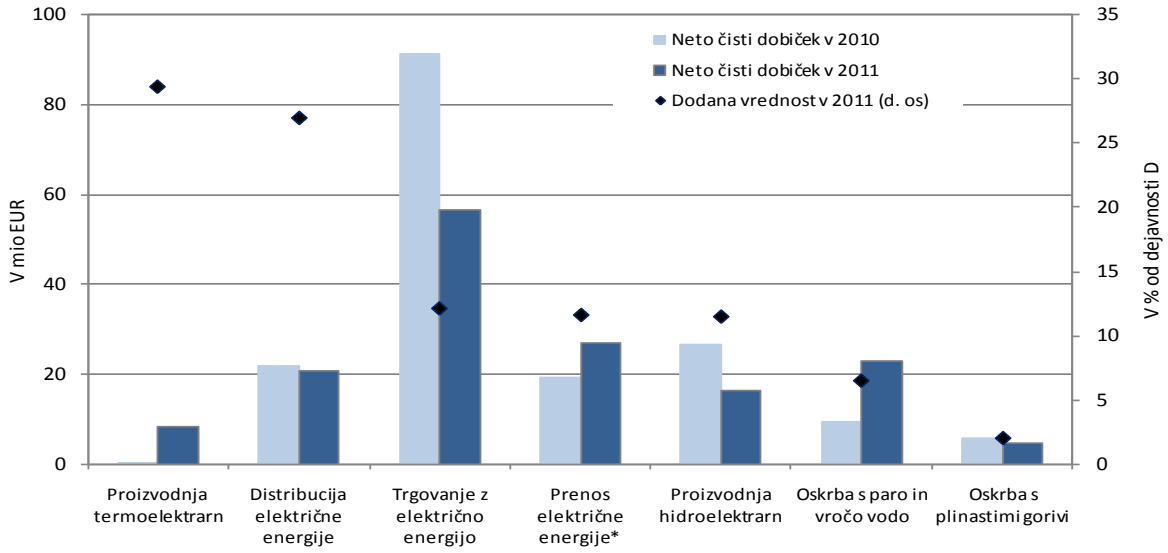

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba *: Za leto 2011 upoštevamo popravljene podatke za prenosno dejavnost s strani UMAR, kot opisano v tekstu.

Slika 31: Sprememba poslovnega rezultata v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro v letu 2011 glede na leto 2010 po komponentah

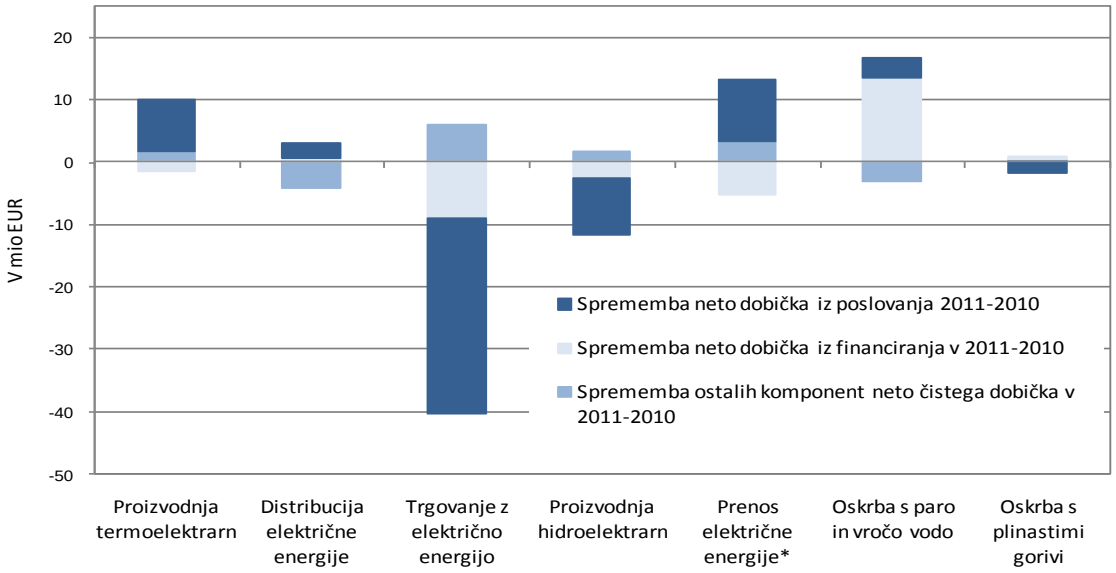

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba *: Za leto 2011 upoštevamo popravljene podatke za prenosno dejavnost s strani UMAR, kot opisano v tekstu.

V okviru dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro je največja dejavnost oskrba z elektriko (skupina D 35.1), kjer so v letu 2011 še vedno najboljši poslovni izid dosegli v trgovanju z električno energijo (D 35.140). Pri oskrbi z elektriko so v letu 2011 ustvarili 91 % dodane vrednosti in 82 % neto čistega dobička oskrbe z elektriko, plinom in paro. Neto čisti

dobiček je (z omenjenim popravkom za prenosno dejavnost, glej opombo na začetku poglavja) znašal 128,7 mio EUR in se je glede na leto prej znižal za 18,9 %. V okviru dejavnosti oskrba z elektriko so še vedno največ neto čistega dobička, 56,5 mio EUR, ustvarili v trgovanju z električno energijo, čeprav je bilo to za 37,9 % manj kakor leto prej. Druga po uspešnosti poslovanja je bila s 26,8 mio EUR neto čistega dobička dejavnost prenosa električne energije, tretja pa z 20,7 mio EUR dejavnost distribucije električne energije. Zaradi manjše vodnatosti rek se je tudi čisti dobiček v dejavnosti proizvodnje hidroelektrarn znižal na 16,3 mio EUR (za 10,3 mio EUR).

Oskrba s plinom (skupina D 35.2) in oskrba s paro in vročo vodo (skupina D 35.3) sta manjši dejavnosti, poslovni rezultat pa se je v prvi poslabšal, v drugi pa močno izboljšal. V dejavnosti oskrba s plinastimi gorivi se je neto čisti dobiček v letu 2011 znižal za 17,8 %, na 4,5 mio EUR. V dejavnosti oskrba s paro in vročo vodo so v letu 2011 dosegli 22,8 mio EUR neto čistega dobička, kar pa je skoraj dva in pol krat toliko kakor leto prej. Gospodarnost poslovanja je bila precej boljša kakor v povprečju vseh gospodarskih družb v prvi dejavnosti (1,068) in v drugi (1,049).

3.5 OSKRBA Z VODO; RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI; SANIRANJE OKOLJA

Oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja (E) zaposluje le okoli 2 % vseh zaposlenih v gospodarskih družbah, vendar je ena redkih panog, kjer se je število zaposlenih v zadnjih letih povečevalo. Zaposlenost v dejavnosti E se je v letu 2011 povečala za 3,7 %, na 9.229 ljudi. Med posameznimi področji so bila gibanja na trgu dela v letu 2011 različna, saj so se bile dodatne zaposlitve ustvarjene v dejavnostih povezanimi z odpadki, število zaposlenih v gospodarskih družbah oskrbe z vodo in ravnanja z odplakami pa se je lani znižalo. Širjenje dejavnosti E v letu 2011 potrjujejo tudi podatki o rasti števila gospodarskih družb. Z vstopom novih podjetij na trg se je nadalje zmanjšala povprečna velikost gospodarske družbe dejavnosti E, merjena s številom zaposlenih na podjetje (na 29,4). Čeprav so v primerjavi s povprečjem za celotno gospodarstvo, gospodarske družbe dejavnosti E nadpovprečno velike, bi lahko združevanje podjetij oz. doseganje kritičnega obsega v teh dejavnostih privedlo do bolj racionalne cene komunalnih storitev, boljšega izkoristka lokalne infrastrukture, zagotavljanja potrebnih strokovnih znanj, poenotenja standardov izvajanja itd. (Ocena predvidenega dviga cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja, MOP, 2011).

Slika 32: Število zaposlenih po dejavnostih E v obdobju 2008-2011

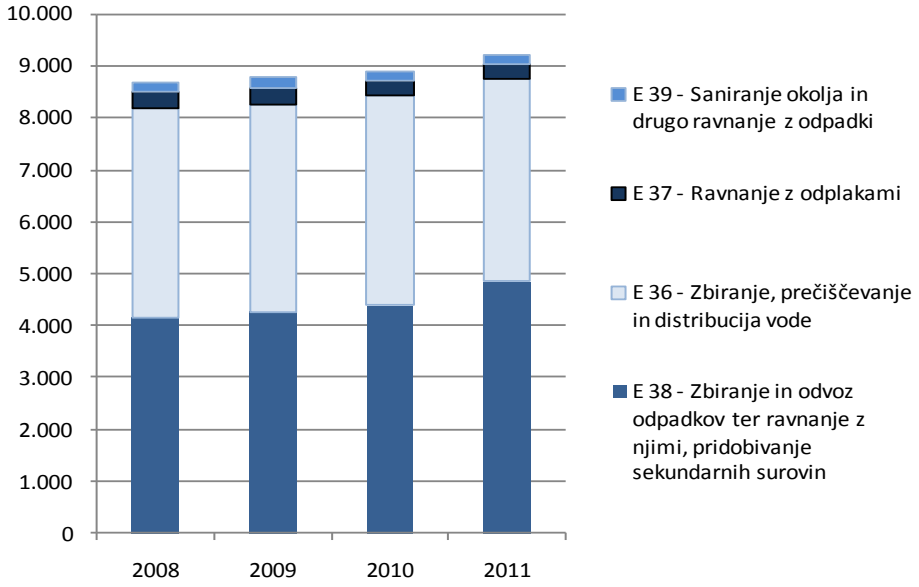

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Prihodki od prodaje dejavnosti E so se v primerjavi z visokimi vrednostmi v letu 2010 še nekoliko povišali (za 10 % oz. 106 mio EUR). Povišanje prihodkov panoge je temeljilo na ugodnih gibanjih v gospodarskih družbah s področja odpadkov (E 38), natančneje pa pri tistih družbah, ki se ukvarjajo s pridobivanjem sekundarnih surovin iz ostankov in odpadkov (povečanje za 30,5 % oz. 112,5 mio EUR). Pri tem so se prihodki od prodaje teh družb bolj kot na domačem (23 %) povečali na tujih trgih (42 %), kar je še povečalo izvozno usmerjenost panoge pridobivanja sekundarnih surovin iz odpadkov, na 44 % (povprečje vseh gospodarskih družb v Sloveniji je 33 %). Tovrstna gibanja so skladna z globalnimi trendi vse večje rabe ter mednarodnega trgovanja s sekundarnimi surovinami iz odpadkov. Na povišanje nominalno izraženih prihodkov od prodaje pa so po naši oceni vplivale tudi višje cene surovin na svetovnih trgih v tem obdobju. Cene proizvodov in storitev v ostalih panogah E pa so v letu 2011 ostale

skoraj nespremenjene[26], kar je posledica posega vlade zaradi občutnega povišanja cen komunalnih storitev ob prenosu regulacije na občinsko raven[27]. Prihodki dejavnosti, ki se ukvarjajo z odpadki, so se lani kljub temu povišali, gospodarske družbe oskrbe z vodo (E 36) ter ravnanja z odplakami (E 37) pa so beležile nižje prihodke kot v relativno ugodnem letu 2010.

Tabela 11: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti oskrbe z vodo, ravnanja z odplakami in odpadki ter saniranja okolja v obdobju 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	260	276	287	314
Število zaposlenih[1]	8.693	8.812	8.896	9.229
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	1,7	1,8	1,9	2,1
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	1,7	1,8	1,8	1,8
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	18.447	9.156	24.075	14.030
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	8.637	8.329	3.868	3.558
Število zaposlenih/podjetje	33,4	31,9	31,0	29,4
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	251,2	257,9	191,2	121,0
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,00	0,98	1,03	1,02
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	0,8	0,4	1,4	1,3
Donosnost prihodkov (v %)	2,0	1,1	2,3	1,2
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	35.927	34.088	34.099	32.896
STROŠKI DELA				
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	22.909	23.101	23.765	23.699
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	63,8	67,8	69,7	72,0
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	79,6	79,9	56,5	55,9
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	13,6	14,9	33,1	32,1
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	24,6	24,2	72,1	72,8
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	102,7	101,3	105,0	105,4
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	10,3	9,5	16,1	20,4
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	82,9	82,7	60,4	60,5
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	13,8	13,2	23,5	23,0

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

[26] Cene, zajete v indeks cen življenjskih potrebščin, so se v povprečju leta 2011 povišale za 0,2 % pri vodi ter 0,7 % pri odvozu smeti, ter znižale za 0,4 % pri kanalščini. Cene industrijskih proizvodov pri proizvajalcih v dejavnosti zbiranja, prečiščevanja in distribucije vode pa so se povišale za 0,5 %.

[27] Več o tem glej v Kmet Zupančič et al, 2011.

Slika 33: Prihodki od prodaje v obdobju 2008–2011 (levo) in izvozna usmerjenost po dejavnostih E v letu 2011 (desno)

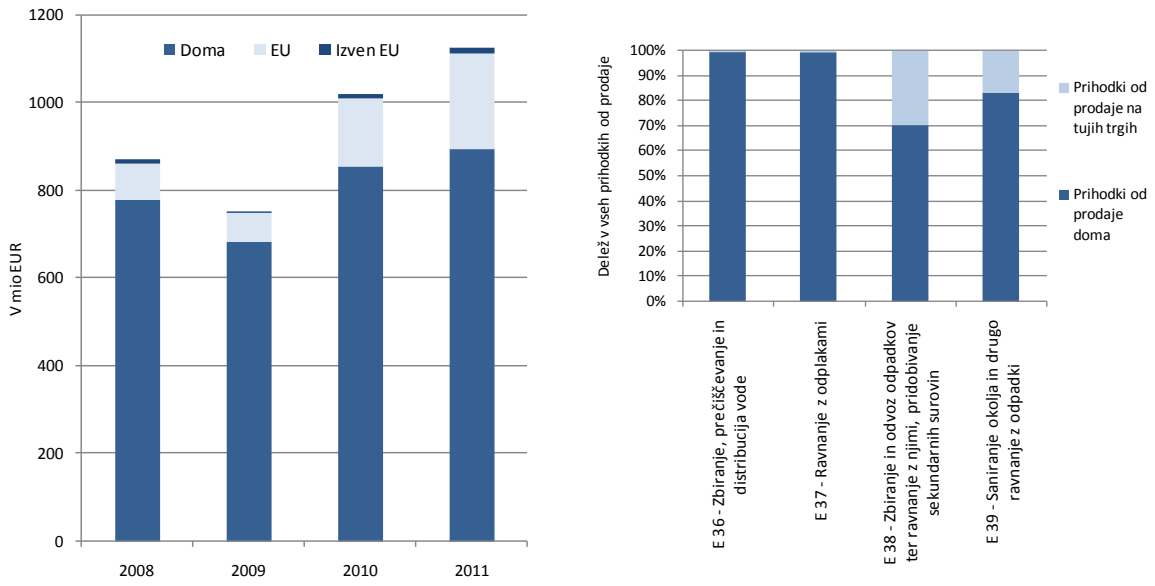

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Povišanju prihodkov od prodaje je sledila tudi relativno visoka rast stroškov blaga, materiala in storitev (16 % oz. 115 mio EUR), zaradi česar se dodana vrednost dejavnosti E v letu 2011 ni spremenila. Rast stroškov je večinoma temeljila na občutnem povečanju stroškov materiala in blaga, ki je bilo višje od rasti poslovnih prihodkov. Ob nekoliko višjih cenah pogonskih goriv se je rahlo povečala obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški transporta, obratno pa se je znižalo razmerje med stroški energije in poslovnimi prihodki, na kar bi lahko vplivale nekoliko nižje cene električne energije v letu 2011. V razmerju do poslovnih prihodkov sta se znižali tudi kategoriji drugih stroškov storitev ter stroškov najemnin. Najemnine od začetka leta 2010 predstavljajo nekoliko višji delež stroškov, saj se je takrat končalo prehodno obdobje, v katerem je bilo potrebno računovodsko ustrezno urediti razmerja med državo oziroma občino kot lastnikom infrastrukture in izvajalci, ki za izvajanje javne službe uporabljajo to infrastrukturo in zato plačujejo najemnino[28]. Slednje predstavljajo namenski prihodek občinskih proračunov za investicije in vzdrževanje gospodarske javne infrastrukture, ki lahko pomembno pripomore k učinkovitejši rabi virov in/ali bolj kakovostni oskrbi z javnimi dobrinami[29]. Ker je rast stroškov blaga, materiala in storitev sledila rasti poslovnih prihodkov, se dodana vrednost dejavnosti E v letu 2011 skoraj ni spremenila (+0,1 %). Med posameznimi

[28] Obratno pa so z letom 2010 močno znižala knjižena sredstva in stroški amortizacije dejavnosti E. Več o tem glej Kmet Zupančič et al, 2011.

[29] Vodna izguba v omrežjih predstavlja več kot četrtino celotne oskrbe z vodo javnega vodovoda (podatki SURS). Prav tako je še veliko možnosti izboljšav na področju odpadkov, širjenja kanalizacijskega omrežja in ravnanja z odpadnimi vodami. Med državami EU ima Slovenija enega izmed najnižjih deležev prebivalstva, ki so priključeni na sistem čiščenja odpadnih voda z najmanj sekundarnim čiščenjem. Po podatkih Eurostat (Sustainable Development Indicators) je v Sloveniji znašal 52 %, v večini drugih držav pa je po zadnjih podatkih presegal 80 %.

dejavnostmi se je dodana vrednost povišala pri odpadkih (E 38), ravnanju z odplakami (E 37) in saniranju okolja (E 39), znižala pa v dejavnosti oskrbe z vodo (E 36).

Na rast stroškov dela je vplivalo večje število zaposlenih, produktivnost dela pa se je znižala. Na povišanje stroškov dela (3,5 % oz. 7,3 mio EUR) je vplivalo dodatno zaposlovanje v dejavnosti E, stroški dela na zaposlenega pa se v letu 2011 skoraj niso spremenili (-0,3 %). Ob višjem številu zaposlenih in stagnaciji dodane vrednosti se je tako v letu 2011 precej znižala produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega (-3,5 %). S tem so se v letu 2011 nadaljevala gibanja v smeri večje obremenitve dodane vrednosti s stroški dela. V primerjavi z vsemi družbami v gospodarstvu so stroški dela na zaposlenega v dejavnostih E ostali na višji ravni, dodana vrednost na zaposlenega pa je v letu 2011 za 12 % zaostajala za povprečjem vseh gospodarskih družb.

Slika 34: Stroški dela in dodana vrednost na zaposlenega v dejavnosti E skupaj v obdobju 2008-2011

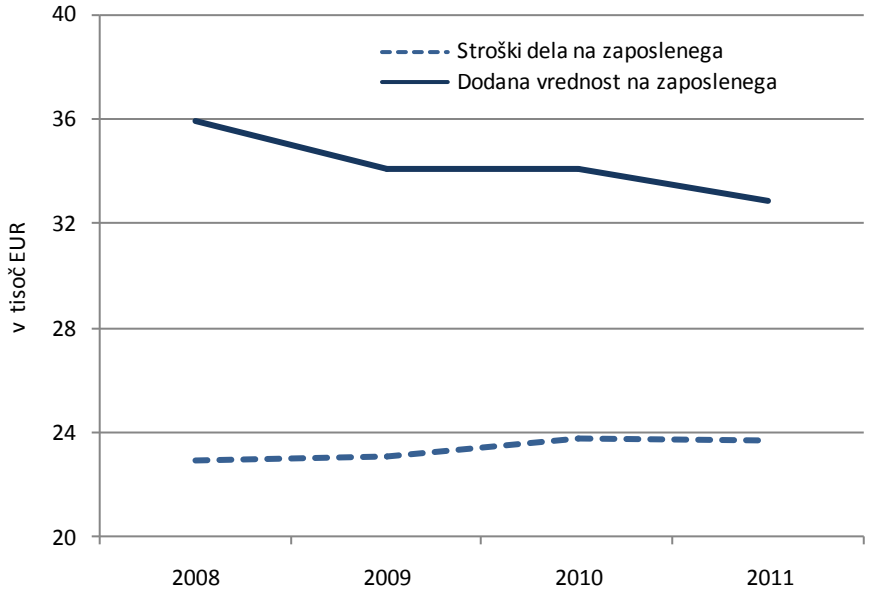

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Poslovni rezultati so se v primerjavi ugodnim letom 2010 lani poslabšali, kljub temu pa so ob koncu leta neto dobiček izkazali vsi štirje oddelki dejavnosti E. Nižja gospodarnost poslovanja se je v letu 2011 odrazila v zmanjšanju neto dobička iz poslovanja v povprečju dejavnosti E (za 9,2 mio EUR oz. 31%). Ob višjih finančnih odhodkih, povezanimi predvsem s povečanjem odhodkov za bančna posojila, ter finančnimi odhodki iz poslovnih obveznosti, se je kljub povišanju finančnih prihodkov, izguba iz financiranja še nekoliko poglobila (za 0,6 mio EUR oz. 14,3 %). Tako se je neto dobiček obračunskega obdobja znižal (za 41,7 % na 14 mio EUR), s tem pa tudi kazalnik donosnosti prodaje (z 2,3 na 1,2 %). V primerjavi z letom 2010 se je donosnost prodaje znižala v vseh oddelkih dejavnosti E, razen v majhni dejavnosti saniranja okolja in drugega ravnanja z odpadki (E 39), kjer je ostala na zelo visoki ravni predhodnega leta in visoko nadpovprečna. Kljub poslabšanju poslovnih rezultatov v letu 2011, so vsi oddelki dejavnosti E ponovno sodili med najbolj donosne v gospodarstvu.

Slika 35: Donosnost prodaje po dejavnostih E v obdobju 2008–2011

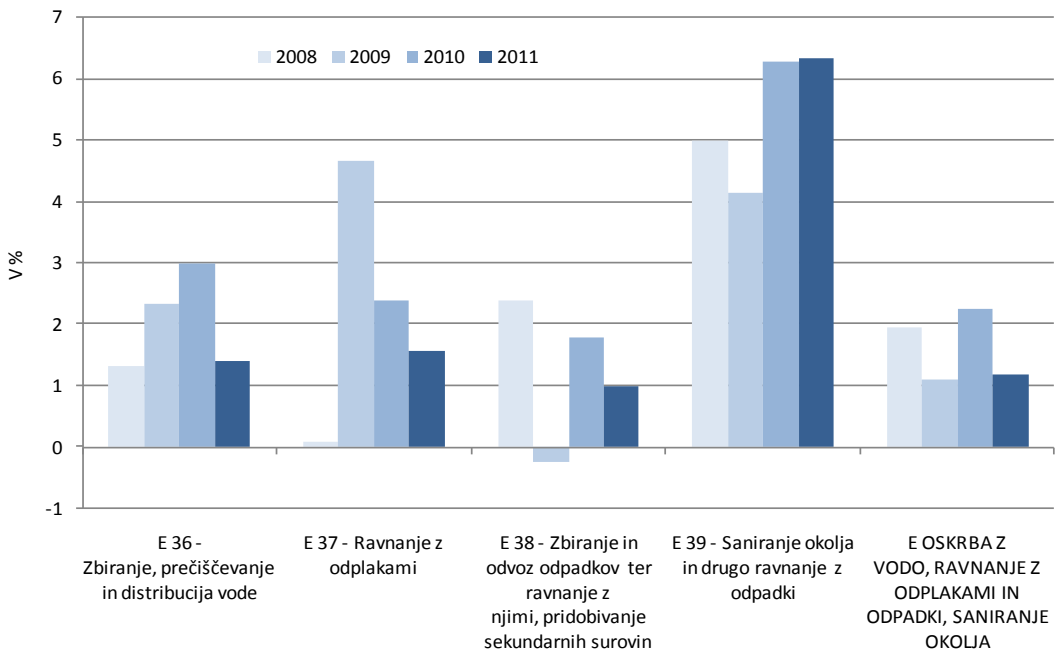

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

3.6 GRADBENIŠTVO

Gospodarske družbe s področja gradbeništva so lani tretje leto zapored močno znižale aktivnost. Število zaposlenih je upadlo za 15,6 %, dodana vrednost pa je bila nižja za 13,6 %. Aktivnost se je znižala v vseh treh oddelkih gradbeništva: gradnji stavb, gradnji inženirskih objektov in specializiranih gradbenih delih; podobno kot v letu 2010 je bil padec najmanjši pri specializiranih gradbenih delih. Vzroki padca aktivnosti ostajajo enaki kot v predhodnem letu: v gradnji stanovanjskih stavb se je aktivnost znižala zaradi intenzivne gradnje v preteklih letih in s tem povezanih zalog neprodanih stanovanj, podobno kot na znižanje aktivnosti v gradnji nestanovanjskih stavb pa je vplivala tudi finančna kriza. V gradnji inženirskih objektov je prišlo do znižanja predvsem zaradi manjše gradnje infrastrukturnih objektov povezano z velikim javnofinančnim primanjkljajem, naravo zmanjševanja primanjkljaja v času gospodarske krize po letu 2008[30] in povečevanjem donosnosti slovenskih obveznic.

Poslovni rezultat gradbeništva se je leta 2011 malce izboljšal, a je še vedno negativen. Po pozitivnem poslovanju do leta 2009, se je leta 2010 neto čisti dobiček prelevil v izgubo. Tudi lani so družbe poslovale z izgubo, ki pa je bila malce manjša kot leto pred tem. Malce se je izboljšala donosnost sredstev (na -2,5 %), kapitala (-13,1 %) in prihodkov (-4,0 %). Izguba je bila nižja kot leto prej tako pri poslovanju (izguba v višini 28,9 mio EUR, kar je 47 mio EUR boljše kot leto prej) kot pri financiranju (izguba v višini 136,0 mio EUR oziroma 24,7 mio EUR manj kot v 2010). Po posameznih dejavnostih gradbeništva (oddelki SKD) je bilo za znižanje neto izgube najpomembnejše znižanje neto izgube iz poslovanja v gradnji inženirskih objektov[31] (za 68 mio EUR). Ob tem je potrebno dodati, da v analizi niso vključene družbe, ki so v stečajnem ali likvidacijskem postopku[32].

V letu 2011 se je znižala zadolženost. Celoten dolg (kot tisti del obveznosti, ki ni kapital) se je znižal za več kot milijardo EUR (za 16,8 %), in je bil na podobni ravni kot leta 2007. Hkrati se je povečal kapital za 32 mio EUR (za 2,5 %), tako da se je delež dolga v sredstvih znižal za 3,3 odstotne točke. Pomembno je na znižanje zadolženosti vplival izpad družb, ki so lani pričele s prisilno poravnavo oziroma stečajem. Največ so k znižanju dolga prispevale nižje poslovne obveznosti (553 mio EUR), znižale pa so se tudi finančne obveznosti (za 405 mio EUR). Na strani sredstev so k znižanju sredstev največ prispevale poslovne terjatve (314 mio EUR, in so – glede na nekonsolidirano bilanco stanja podjetij v gradbeništvu – v veliki meri zrcalna slika nižjih poslovnih obveznosti), znatno pa so se znižale tudi zaloge (za 241 mio EUR).

---

[30] Znižanje javnofinančnih izdatkov je bilo v največji meri doseženo z znižanjem investicij. Investicije v javnem sektorju pa so vezane predvsem na gradbeništvo.

[31] Gradbeništvo je sestavljeno iz treh oddelkov: gradnja stavb (oddelek 41), gradnja inženirskih objektov (oddelek 42) in specializirana gradbena dela (oddelek 43).

[32] Tako recimo za leto 2011 ni vključena najpomembnejša družba skupine SCT (nekatere manjše družbe te skupine so vključene), je pa vključena družba Primorje, ki je šla v prisilno poravnavo in nato v stečaj v letu 2012.

Tabela 12: Izbrani kazalci poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti gradbeništvo v obdobju 2008—2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	6.746	6.814	6.803	6.943
Število zaposlenih[1]	56.817	53.328	46.535	39.260
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	11,1	11,1	10,1	8,7
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	8,7	8,3	6,8	5,8
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	152.858	11.489	-236.289	-173.867
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.119,8	1.165,4	1.076,9	914,4
Število zaposlenih/podjetje	8,4	7,8	6,8	5,7
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	121.735	143.748	156.341	172.857
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,043	1,024	0,986	0,993
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	2,2	0,1	-3,1	-2,5
Donosnost prihodkov (v %)	2,0	0,2	-4,4	-4,0
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	27.685	25.538	24.257	24.843
STROŠKI DELA				
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	18.195	18.185	18.977	19.252
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	65,7	71,2	78,2	77,5
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	81,6	81,0	82,0	78,8
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	64,4	62,3	60,7	56,3
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	58,8	56,3	49,1	56,2
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	67,3	67,2	66,3	72,6
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	5,5	6,0	5,3	7,0
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	31,4	33,7	36,6	37,8
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	23,6	18,5	15,1	12,9

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida).
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Na vrednosti nekonsolidiranih kazalnikov gradbeništva je lani še posebej močno vplivalo prenehanje poslovanja nekaterih gradbenih podjetij. Lani je prenehalo poslovati[33] 910 družb, ki so se leto pred tem uvrščale v gradbeništvo, kar je podobno število kot v letih 2009 in 2010. A

[33] Izraz »prenehalo poslovati« uporabljamo za vse družbe, ki niso oddale zaključnih računov. Dejansko vse družbe sicer niso prenehale poslovati; lahko samo niso oddale zaključnega računa, ai pa so v stečajnem postopku, tako da niso uvrščene v AJPES-ovo bazo, ki je predmet analize), ocenjujemo pa, da so vsekakor močno znižale svojo aktivnost.

so družbe, ki so lani prenehale poslovati, predstavljale pomembnejši del gradbeništva . Njihov delež je v zaposlenosti predstavljal približno 15 %, pri poslovnih obveznostih pa celo več kot petino. Prenehanje poslovanja teh družb je bilo ključno za znižanje poslovnih obveznosti (in s tem dolga): vse znižanje poslovnih obveznosti je prišlo s strani družb, ki so prenehale poslovati[34].

Slika 36: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb dejavnosti gradbeništva v letu 2011

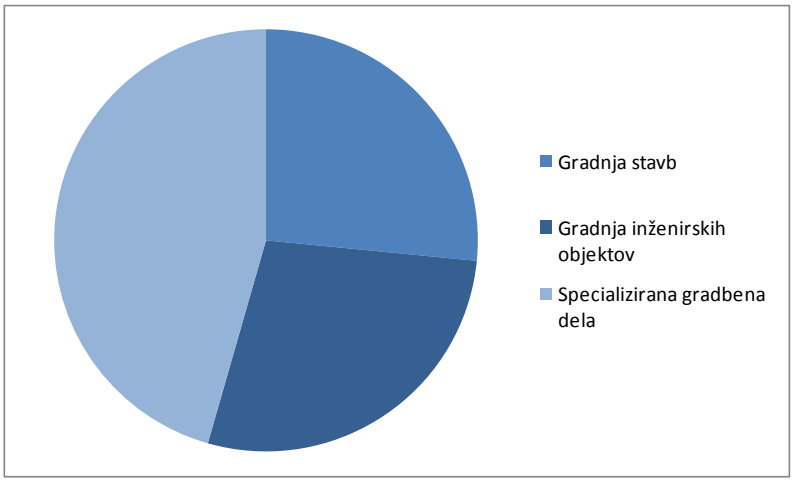

Vir: Lastni preračuni na osnovi podatkov AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb).

Tabela 13: Družbe iz gradbeništva, ki so prenehale poslovati v letih 2009–2011

	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	943	988	910
Število zaposlenih v predhodnem letu[3]	2.327	4.641	7.272
Delež v zaposlenosti gradbeništva v predhodnem letu, v %	4,1	8,7	15,6
Delež v čistih prihodkih od prodaje gradbeništva v predhodnem letu, v %	1,9	6,3	16,3
Delež v poslovnih obveznostih gradbeništva konec predhodnega leta, v %	3,4	11,5	22,6
Delež v poslovnih terjatvah gradbeništva konec predhodnega leta, v %	2,8	8,6	17,0
Delež v finančnih obveznostih do bank gradbeništva konec predhodnega leta, v %	1,5	9,9	18,6
Delež v zalogah gradbeništva konec predhodnega leta, v %	1,8	12,2	17,1

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida).

Aktivnost so lani znižali predvsem v večjih družbah, manjše pa so celo povečale svoje poslovanje. Rezultati kažejo, da so lani aktivnost bolj skrčili v večjih družbah, predvsem v družbah z več kot 50 zaposlenimi v predhodnem letu – tem so se lani poslovni rezultati tudi bolj poslabšali[35]. Če so velike družbe (nad 50 zaposlenih v predhodnem letu) v letih 2008 in 2009

[34] Obveznosti teh družb, ki so prenehale poslovati (tako poslovne kot finančne) se sicer niso izničile, ampak jih njihovi upniki poizkušajo izterjati.

[35] Primerjamo kazalnike glede na velikost družbe. Kazalniki niso »očiščeni« vpliva dejavnosti in drugih vplivov; naš namen ni, da bi prikazali vpliv velikosti na rezultat/aktivnost, ampak zgolj ugotavljamo, kakšni so bili rezultati glede

predstavljale dobro polovico ustvarjene dodane vrednosti gradbeništva, se je leta 2010 njihov delež znižal za 8,4 odstotne točke na 46,1 %, lani pa še za dodatne 4,5 o. t. Dodana vrednost v velikih družbah se je lani znižala kar za 24,0 %, v ostalih pa se je celo povečala, in sicer za 5,0 %.

Tabela 14: Poslovanje družb iz gradbeništva po velikosti v obdobju 2008—2011

	2008	2009	2010	2011
Delež velikih družb v dodani vrednosti gradbeniih družb, v %	55,0	54,5	46,1	40,6
Delež velikih družb v prihodkih od prodaje gradbenih družb ,v %	57,4	57,5	52,8	44,1
Delež velikih družb v zaposlenosti gradbenih družb, v %	50,3	49,5	45,1	37,2
Rast dodane vrednosti velikih družb, v %	-	-14,2	-29,9	-24,0
Rast dodane vrednosti ostalih družb, v %	-	-12,5	-1,8	5,0
Donosnost sredstev velikih družb, v %	2,4	-0,1	-6,7	-5,5
Donosnost sredstev ostalih družb, v %	1,9	0,4	-1,0	-1,3
Delež dolga v virih sredstev velikih družb, v %	80,6	80,1	83,9	76,0
Delež dolga v virih sredstev ostalih družb, v %	82,5	81,8	80,8	80,1

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida).

na velikost. To je pomembno predvsem z vidika primerjav s kratkoročnimi kazalniki aktivnosti v gradbeništvu (npr. vrednost opravljenih gradbenih del), kjer so v statistične raziskave po navadi vključena le večja podjetja.

3.7 PROMET IN SKLADIŠČENJE

Z letom 2011 je prišlo do večje spremembe v sestavi dejavnosti promet in skladiščenje (H), ki ima pomemben vpliv na kazalnike poslovanja celotne dejavnosti. V letu 2011 je družba Slovenske železnice ustanovila tri nove družbe, in sicer za potniški promet, za tovorni promet in za infrastrukturo. AJPES je te družbe v okviru Standardne klasifikacije dejavnosti uvrstila v dejavnost železniškega prometa (H 49.2), matično družbo Slovenske železnice d. o. o. pa v dejavnost holdingov (K 64.2; v letu 2010 je bila registrirana v dejavnosti železniškega prometa). Glede na to da je pri matični družbi ostalo še precej zaposlenih in je ustvarila precejšnjo dodano vrednost in tudi neto čisti dobiček, smo zaradi vsebinsko korektnejše primerjave s prejšnjim letom v letu 2011 podatke za omenjeno družbo pri izračunu gibanja nekaterih kazalnikov poslovanja dejavnosti H pridružili železniški dejavnosti (H 49.2)[36].

V dejavnosti promet in skladiščenje (H) se je dodana vrednost v letu 2011 povečala. Dodana vrednost v dejavnosti H se je v letu 2011 povečala za 5,2 % (če ne upoštevamo družbe Slovenske železnice d. o. o., je bila rast 1,6 %). Najbolj se je povečala v spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu (največja družba v tej dejavnosti je DARS), in sicer za 38,0 mio EUR, ter v cestnem blagovnem prometu, za 21,4 mio EUR. To sta bili tudi dve največji dejavnosti, ki sta v letu 2011 skupaj ustvarili 39,1 % vse dodane vrednosti prometa in skladiščenja. Najbolj se je dodana vrednost znižala v dejavnosti zračnega potniškega prometa, za 5,8 mio EUR, in na železnici, za 4,5 mio EUR. Število zaposlenih se je v letu 2011 v prometu in skladiščenju znižalo za 1.052, kar se skoraj v celoti nanaša na železniški promet (1.033).

Slika 37: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb v dejavnosti promet in skladiščenje v letu 2011 ter poslovni rezultat v letih 2010 in 2011

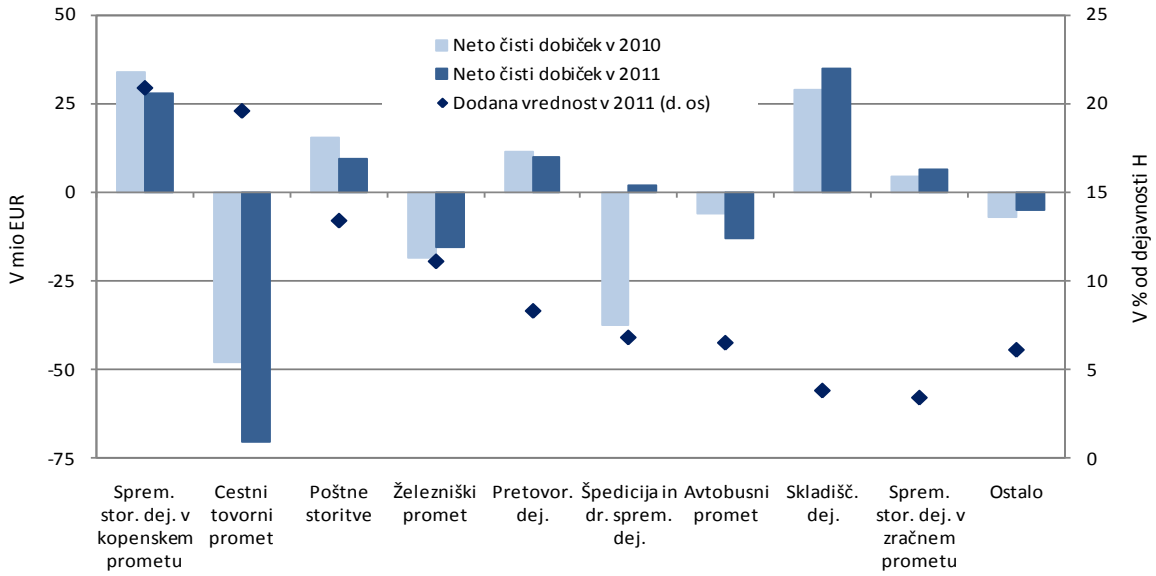

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

[36] Podatke za matično družbo Slovenske železnice d. o. o. smo pridružili železniškim in jih upoštevali pri izračunu rasti dodane vrednosti in končnega poslovnega rezultata za celotno dejavnost prometa in skladiščenja in za železniško dejavnost, v tabeli in v grafih pa omenjenih podatkov nismo upoštevali.

Tabela 15: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti prometa in skladiščenja v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	2.253	2.375	2.506	2.643
Število zaposlenih[1]	37.557	36.783	35.665	33.128
Delež zaposlenih v vseh družbah (v %)	7,4	7,7	7,7	7,4
Delež dodane vrednosti v vseh družbah (v %)	7,3	7,3	8,7	8,7
Neto[2] čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	109.870	-127.192	-21.751	-13.664
VELIKOST PODJETJA				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	4.689	4.497	4.195	3.870
Število zaposlenih/podjetje	16,7	15,5	14,2	12,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	269	290	300	300
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,047	1,007	1,045	1,059
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	1,1	-1,2	-0,2	-0,1
Donosnost prihodkov (v %)	2,8	-3,7	-0,6	-0,3
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	35.153	32.407	40.503	44.303
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	23.003	23.009	23.599	23.654
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	65,4	71,0	58,3	53,4
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	82,2	83,0	58,8	58,7
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	15,6	14,5	15,0	15,9
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	20,6	19,6	49,8	50,1
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	96,4	97,5	98,8	97,4
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	42,8	38,5	38,9	41,3
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	86,4	88,3	81,3	84,8
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	12,5	12,1	12,2	11,5

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Dejavnost promet in skladiščenje je tudi v letu 2011 poslovala v rdečih številkah, izguba pa se je že drugo leto zapored precej zmanjšala. V letu 2011 je neto čista izguba znašala 8,599 mio EUR in se je glede na leto prej znižala za več kot tri petine (v izračun je vključena družba Slovenske železnice d. o. o.). Tudi lani so največjo neto čisto izgubo zabeležili v dejavnosti cestnega blagovnega prometa, in sicer v višini 70,1 mio EUR, kar je bilo skoraj za polovico več kot leto prej. Visoko izgubo so ustvarili še v zračnem potniškem prometu, na železnici in v mestnem (avtobusnem) potniškem prometu. V špedicijski dejavnosti so v letu 2011 sicer dosegli le majhen dobiček, s čimer pa so poslovni rezultat v okviru prometa in skladiščenja izboljšali najbolj, za 39,0 mio EUR v primerjavi z letom 2010. Najbolje so v letu 2011 poslovali v skladiščni dejavnosti ter v spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu, s 34,8 mio EUR in 27,7 mio EUR neto čistega dobička.

Slika 38: Sprememba poslovnega rezultata v gospodarskih družbah v dejavnosti promet in skladiščenje v letu 2011 glede na leto 2010 po komponentah

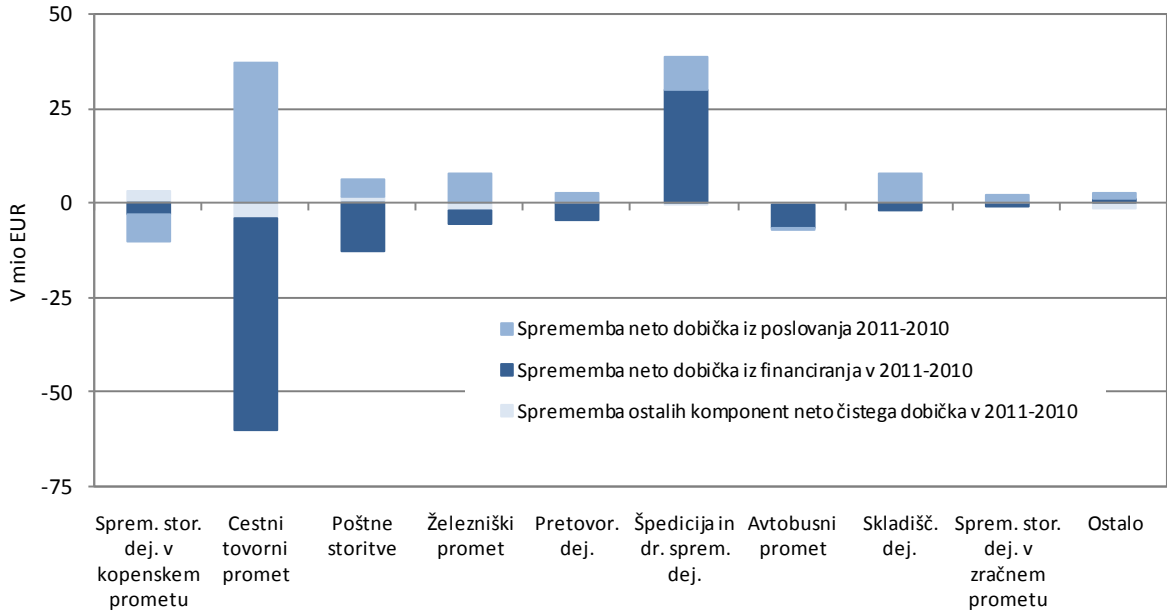

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Oddelek kopenski promet, cevovodni transport (H 49) je v okviru prometa in skladiščenja posloval najslabše zlasti zaradi visoke izgube v cestnem blagovnem prometu. V okviru oddelka kopenski promet in cevovodni transport sta po številu zaposlenih (10.051 in 6.334 v letu 2011) najpomembnejši dejavnosti cestni tovorni promet (razred H 49.41) in železniški promet (skupina H 49.2). V primerjavi s predkriznim letom 2008 je bilo v letu 2011 v prvi dejavnosti 320, v drugi pa 1.736 manj zaposlenih, kar je posledica procesa racionalizacije poslovanja na železnici. Oddelek H 49 je leta 2011 po številu zaposlenih pomenil 56 %, po ustvarjeni dodani vrednosti pa 40 % dejavnosti H. Celotna dejavnost kopenski promet, cevovodni transport, ki je leta 2008 še dosegla skromen dobiček, je v naslednjih letih močno poslabševala poslovanje, tako da je lani neto čista izguba znašala že 88,6 mio EUR. Rezultat je bil glede na leto 2010 slabši za 23,0 mio EUR. To gre predvsem na račun povečane izgube v cestnem blagovnem prometu, poslovanje na železnici pa se je, kljub izgubi, precej izboljšalo. Dejavnost cevovodni transport zadnja leta v okviru kopenskega prometa najbolje posluje, v letu so dosegli 5,1 mio EUR neto čistega dobička.

V železniškem prometu se je tudi v letu 2011 močno znižala zlasti neto izguba iz poslovanja, kar je povezano s povečanim obsegom prepeljanega blaga in znižanjem stroškov dela. Na železnici so v letu 2011 sicer še vedno poslovali z neto čisto izgubo v višini 10,4 mio EUR, ki pa je bila za 43,3 % nižja kot leto prej. Znižanje je bilo skoraj v celoti posledica znižanja izgube iz poslovanja (znašala je le še 0,3 mio EUR). Odprava izgube iz poslovanja je deloma posledica večjega fizičnega obsega poslovanja, saj se je po podatkih SURS obseg opravljenih neto tonskih kilometrov v železniškem blagovnem prometu v letu 2011 povečal za 9,7 %. Na boljše razmerje med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki pa je vplivalo tudi znižanje števila zaposlenih, kar je pomenilo za 15,8 % nižje stroške dela. Vsa preostala neto čista izguba na železnici je bila povezana s financiranjem. Država je za spodbujanje prevoza potnikov po železnici v letu 2011 namenila za 47,5 mio EUR subvencij, kar je bilo malenkost več kot v letu 2010.

Povečanje čiste izgube v cestnem blagovnem prometu (razred H 49.41) je bilo v letu 2011 pogojeno z velikim poslabšanjem rezultata iz financiranja, ki ga ni moglo nadomestiti sicer znatno izboljšanje rezultata iz poslovanja. V dejavnosti cestnega blagovnega prometa se je v letu 2011 čisti poslovni rezultat poslabšal za 22,2 mio EUR. Rezultat iz poslovanja se je izboljšal za 37,6 mio EUR in neto dobiček iz poslovanja je znašal 15,3 mio EUR. Na poslovanje dejavnosti je lani ugodno vplivalo povečanje obsega prevozov, a so se prevozniki hkrati soočali z močno povečanimi stroški energije (goriv), ki jih zaradi velike konkurence v panogi niso uspeli v celoti prenesti na kupce prevoznih storitev. Čisti prihodki od prodaje so se v letu 2011 povečali za 79,5 mio EUR, ali za 6,8 %. Po podatkih SURS pa se je obseg opravljenih prevozov prevoznikov, ki so pravne osebe, povečal bolj, za 10,8 %, iz česar bi lahko sklepali, da so se cene prevozov celo nekoliko znižale. Stroški energije oziroma goriv so se v dejavnosti cestnega blagovnega prometa povečali kar za 42,5 mio EUR in tako precej znižali izid iz poslovanja. Rezultat iz financiranja pa se je v dejavnosti cestnega blagovnega prometa v letu 2011 močno poslabšal, in sicer za 55,9 mio EUR, neto izguba iz financiranja pa je znašala 87,9 mio EUR. Finančni odhodki so se povečali za 41,3 mio EUR, od tega oslabitve za 30,1 mio EUR, finančni prihodki pa so se zmanjšali za 14,6 mio EUR, od tega finančni prihodki iz deležev v drugih družbah za 11,0 mio EUR, kar je oboje močno povezano s krizo in njenimi posledicami.

V letu 2011 sta tako mestni in primestni kopenski potniški promet (razred H 49.31) kot tudi medkrajevni in drug cestni potniški promet (podrazred H 49.391) poslovala z izgubo. V obeh dejavnostih se je poslovni rezultat poslabšal. V mestnem potniškem prometu je bilo tako lani že 9,3 mio EUR neto čiste izgube, v medkrajevnem potniškem prometu, kjer so leto prej še pozitivno poslovali, pa 3,7 mio EUR. V mestnem prometu so imeli 946 zaposlenih (zvišanje za 62), v medkrajevnem prometu pa 2.362 (znižanje za 102). Javni avtobusni prevozi potnikov so podobno kakor prevozi potnikov po železnici subvencionirani. V mestnem prometu so lani dobili 7,3 mio EUR subvencij (26,3-odstotno povišanje), v medkrajevnem prometu pa 23,9 mio EUR (2,9-odstotno povišanje). Obseg prevozov potnikov v obeh dejavnostih se še vedno zmanjšuje, kar tudi z okoljskega vidika ni zaželen trend. Po podatkih SURS se je v letu 2011 število prepeljanih potnikov v mestnem potniškem prometu znižalo za 2,6 %[37], v medkrajevnem potniškem prometu pa se je število prevoženih potniških kilometrov skrčilo za 4,2 %.

V vodnem prometu (oddelek H 50), kjer je osrednja dejavnost pomorski blagovni promet, so v letu 2011 zabeležili manjšo izgubo. Potem ko so v letu 2010 v dejavnosti vodnega prometa neto čisti dobiček povečali na 3,2 mio EUR, so lani poslovanje zaključili z 0,7 mio EUR neto čiste izgube. Po podatkih SURS se je pomorski prevoz blaga v letu 2011 po obsegu povečal za 2,7 %.

V zračnem prometu (oddelek H 51) so kljub izboljšanju tudi v letu 2011 zabeležili veliko izgubo. V letu 2010 je neto čista izguba znašala 20,2 mio EUR, v letu 2011 pa se je znižala na 13,9 mio EUR, v obeh letih pa je nastala v glavnem z izgubo iz poslovanja. Dejavnost zračnega prometa se hkrati z dejavnostjo cestnega blagovnega prometa uvršča med dejavnosti prometa in skladiščenja z najslabšim poslovnim izidom. Poleg notranjih razlogov v samih družbah, so k tako slabim poslovnim rezultatom v zadnjih letih pripomogla tudi precejšnja povišanja cen

[37] S spremembo plačevanja prevozov v Ljubljani, to je z uvedbo kartice Urbana je prišlo do preloma serije, zato smo rast izračunali posredno iz Statističnih informacij SURS.

goriv, gospodarska kriza, ki je zmanjšala tudi število poslovnih potnikov in padec povprečnih cen letalskih vozovnic (tudi ob povečani konkurenci s strani nizkocenovnih prevoznikov).

V oddelku skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti (oddelek H 52) so po visoki izgubi v letu 2009 v letu 2011 močno izboljšali poslovni rezultat, zlasti z odpravo visoke izgube na špediciji. Oddelek sestavljajo raznovrstne dejavnosti, poleg prekladalne in špedicijske dejavnosti še skladiščenje in spremljajoče storitvene dejavnosti v kopenskem, vodnem in zračnem prometu. V letu 2009 so v oddelku 52 ustvarili 88,7 mio EUR neto čiste izgube, v letu 2011 pa že 85,3 mio EUR neto čistega dobička (izboljšanje za 40,0 mio EUR, ali skoraj za devet desetin glede na leto 2010). Glavne zasluge za izboljšanje poslovanja lahko pripišemo špedicijski dejavnosti (predvsem največjemu ponudniku teh storitev), kjer so po visoki predlanski neto čisti izgubi v višini 37,3 mio EUR v letu 2011 dosegli 1,8 mio EUR neto čistega dobička. K visokemu neto čistemu dobičku v oddelku 52 je v letu 2011 pripomogel predvsem velik dobiček iz poslovanja, ki ga je bilo kar za 206,1 mio EUR, iz financiranja pa so še vedno beležili visoko neto izgubo, v višini 111,0 mio EUR. V oddelku 52 so v letu 2011 najbolje poslovali v dejavnosti skladiščenja, ko so dosegli 34,8 mio neto čistega dobička, in v spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu (razred H 52.21; zajema železniške in avtobusne postaje ter cestno infrastrukturo, vključno z družbo DARS), kjer je neto čisti dobiček znašal 27,7 mio EUR. V prvi dejavnosti se je poslovanje glede na leto 2010 izboljšalo za 5,9 mio EUR, v drugi pa poslabšalo za 6,3 mio EUR.

Poštna in kurirska dejavnost (oddelek H 53) je, podobno kot v preteklih nekaj letih, poslovala z visokim dobičkom, ki pa se je v letu 2011 znatno znižal. Neto čisti dobiček poštne in kurirske dejavnosti je v letu 2010 znašal 15,6 mio EUR, v letu 2011 pa se je znižal za dve petini, na 9,3 mio EUR. Velik del dejavnosti še vedno predstavlja ponudnik univerzalne poštne storitve, ki je aprila lani po sklepu AUKN (skupaj še z nekaterimi državnimi podjetji) sodeloval pri dokapitalizaciji NKBM z nakupom njenih delnic. Tudi zaradi omenjene operacije je poštna in kurirska dejavnost v letu 2011 zabeležila veliko neto izgubo iz financiranja v višini 10,6 mio EUR (v letu 2010 2,2 mio EUR neto dobička), kar je vplivalo na slabši končni poslovni izid.

3.8 TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL

Delež družb dejavnosti trgovine ter vzdrževanja in popravil motornih vozil (G) v skupni dodani vrednosti gospodarskih družb se je leta 2011 zmanjšal. Dodana vrednost trgovinskih družb se je v letu 2011 zmanjšala za 1,4 %. Največji padec (-2,4 %) so zabeležile družbe oddelka trgovine na drobno, razen z motornimi vozili (G 47), ki imajo skoraj polovico vseh zaposlenih in so leta 2011 ustvarile približno 40 % čistih prihodkov od prodaje celotne trgovske dejavnosti (G). Družbe, ki se ukvarjajo s posredništvom in trgovino na debelo, razen z motornimi vozili (G 46), so v letu 2011 zmanjšale dodano vrednost za 1,1 %. Ustvarijo skoraj polovico dodane vrednosti celotne trgovinske dejavnosti, največji oddelek pa so tudi po ustvarjenem neto poslovnem dobičku (60 %). V zaposlenosti celotne trgovine imajo 40,6-odstotni delež. Najmanjši oddelek dejavnosti G so družbe trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili (SKD 45), kjer se je dodana vrednost v letu 2011 povečala za 0,8 %.

Slika 39: Struktura dodane vrednosti po oddelkih dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011

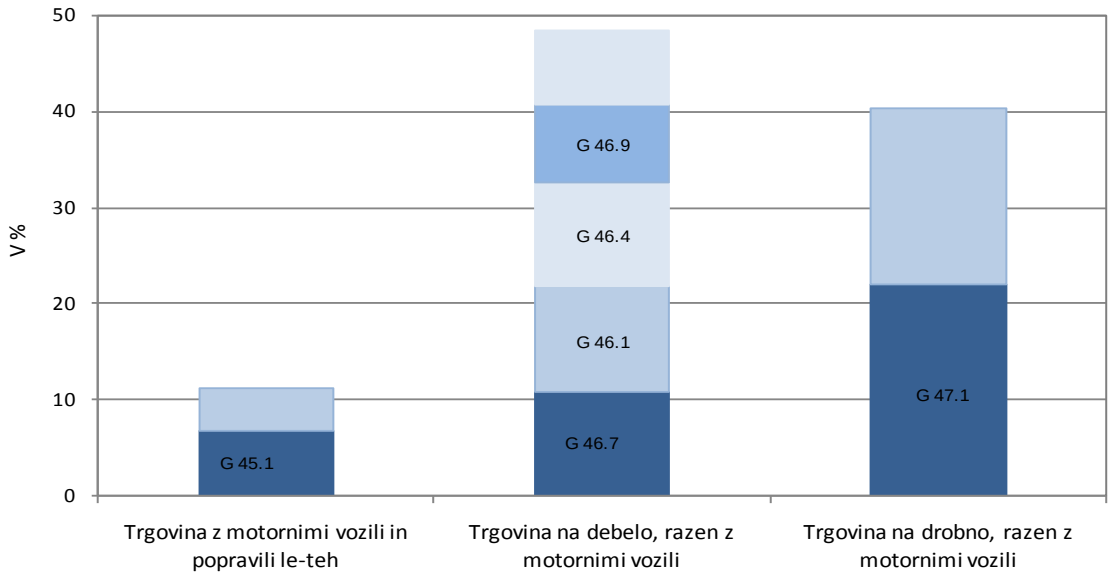

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Legenda: 45.1 Trgovina z motornimi vozili, 46.1 Posredništvo, 46.4 Trgovina na debelo z izdelki za široko rabo, 46.7 Druga specializirana trgovina na debelo, 46.9 Nespecializirana trgovina na debelo, 47.1 Trgovina na drobno v nespecializiranih prodajalnah. Kjer niso navedene šifre, gre za preostale dejavnosti skupaj.

Ob zmanjšanju števila zaposlenih se je leta 2011 produktivnost dela trgovinskih družb povečala, vendar bistveno manj kot v vseh gospodarskih družbah skupaj. Produktivnost dela trgovinskih družb, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, je bila ob 3,4-odstotnem padcu števila zaposlenih višja za 2,0 % in je precej zaostala za povečanjem povprečne produktivnosti gospodarskih družb (4,1 %) v lanskem letu. Stroški dela na zaposlenega so se povečali za 2,4 %[38], tako da se je delež stroškov dela v dodani vrednosti povečal za 0,2 o. t. na 61,9 %. Do precejšnjega zvišanja stroškov dela v dodani vrednosti je prišlo v družbah trgovine

[38] Verjetno je na povišanje stroškov dela vplivalo tudi dokončno povišanje minimalne plače v letu 2011, saj je zakon omogočil postopno prilagajanje zakonsko določeni višini bruto plače v obdobju do konca leta 2011.

na drobno, znižali pa so se pri družbah trgovine z motornimi vozili ter družbah, ki se ukvarjajo s posredništvom in trgovino na debelo.

Tabela 16: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil v obdobju 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	13.456	13.789	19.947	14.263
Število zaposlenih[1]	90.311	89.405	86.871	83.935
Delež dejavnosti v zaposlenosti	17,7	18,6	18,8	18,7
Delež v dodani vrednosti vseh družb	18,9	18,9	18,7	18,2
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	443.546	362.855	154.954	284.227
VELIKOST				
Sredstva / podjetje (v tisoč EUR)	1.356	1.297	1.274	1.239
Število zaposlenih / podjetje	6,7	6,5	6,2	5,9
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva / zaposlenega (v tisoč EUR)	190	201	202	208
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,032	1,027	1,025	1,021
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	2,6	2,0	0,9	1,6
Donosnost prihodkov (v %)	1,5	1,5	0,6	1,1
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost / zap. (v EUR)	37.698	34.753	35.908	36.637
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	21.170	21.200	22.142	22.678
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	56,2	61,0	61,7	61,9
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	66,0	64,2	65,7	65,1
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	48,7	46,1	47,1	43,1
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	73,1	72,7	68,0	70,0
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	79,4	82,0	80,3	85,6
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	17,2	14,2	15,2	16,0
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	46,6	49,2	50,4	49,9
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	10,2	9,4	9,3	9,2

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Neto čisti dobiček trgovskih družb se je v letu 2011 skoraj podvojil, kar je bilo predvsem posledica izboljšanega poslovanja družb oddelka trgovine na debelo. Po prepolovitvi v letu 2010 (na 155 mio evrov), se je neto čisti dobiček trgovinskih družb v letu 2011 povečal za 83,4 % oz. 129 mio evrov. V letu 2011 se je nadaljevalo zmanjšanje neto dobička iz poslovanja (za 13,5 % oz. 83,3 mio evrov), povečal pa se je neto dobiček iz drugega delovanja (za 119,2 % oz.

45,5 mio evrov). Po močnem povečanju v letu 2010, se je lani zmanjšala neto izguba iz financiranja, in sicer za 42,9 % oz. 160,5 mio evrov (na 213,6 mio evrov). Povečanje neto čistega dobička je bilo predvsem posledica izboljšanja poslovanja družb posredništva in trgovine na debelo, ki so za približno dve tretjini zmanjšale neto izgubo iz financiranja in leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom v višini 223,6 mio evrov, kar je bilo nekaj manj kot v letu 2009. V letu 2011 se je povečal tudi neto čisti dobiček družb trgovine z motornimi vozili, družbe trgovine na drobno pa so leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom, ki je bil za 120,2 mio evrov nižji kot v letu prej. Ob precejšnjem povečanju neto čistega dobička se je donosnost prihodkov trgovinskih družb močno povečala, večje razlike pa so nastale med posameznimi panogami.

Slika 40: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011

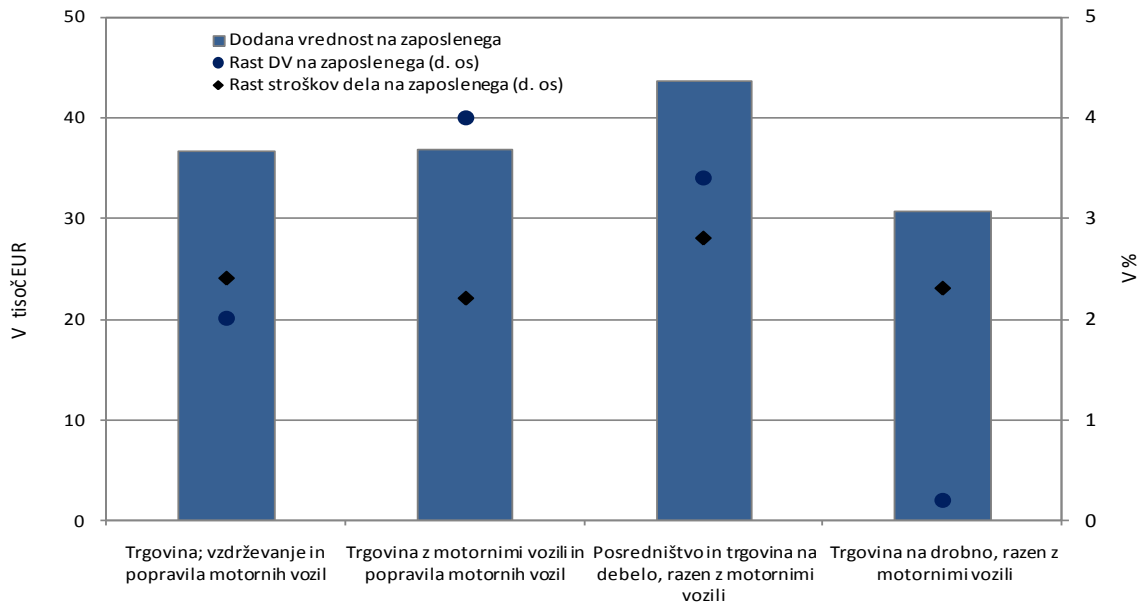

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 41: Poslovni izid družb trgovskih oddelkov v letih 2010 in 2011

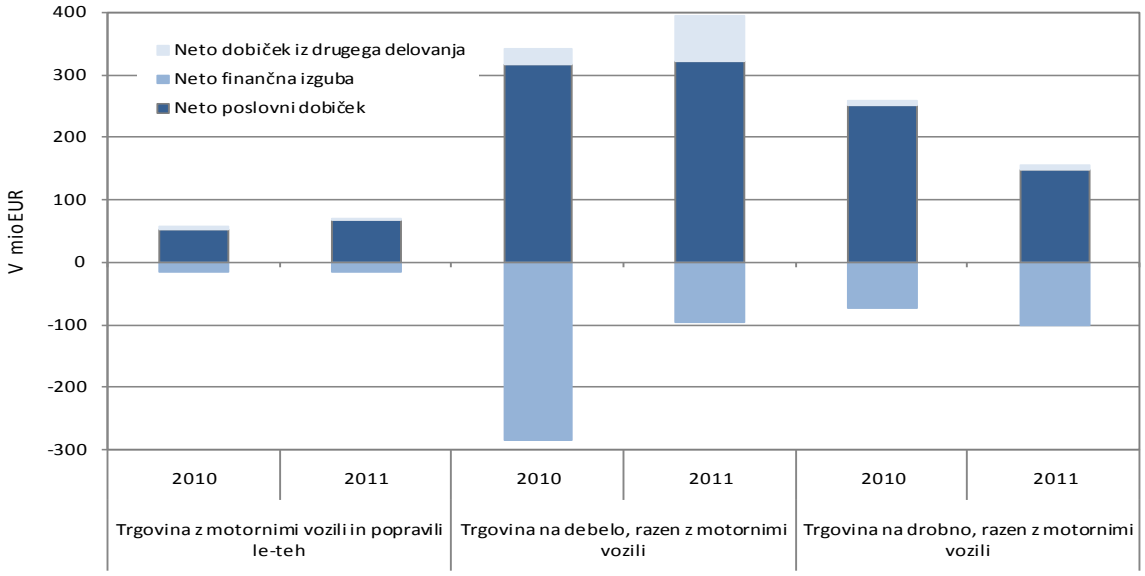

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 42: Donosnost prihodkov v največjih oddelkih ter skupinah trgovinske dejavnosti v letih 2010 in 2011

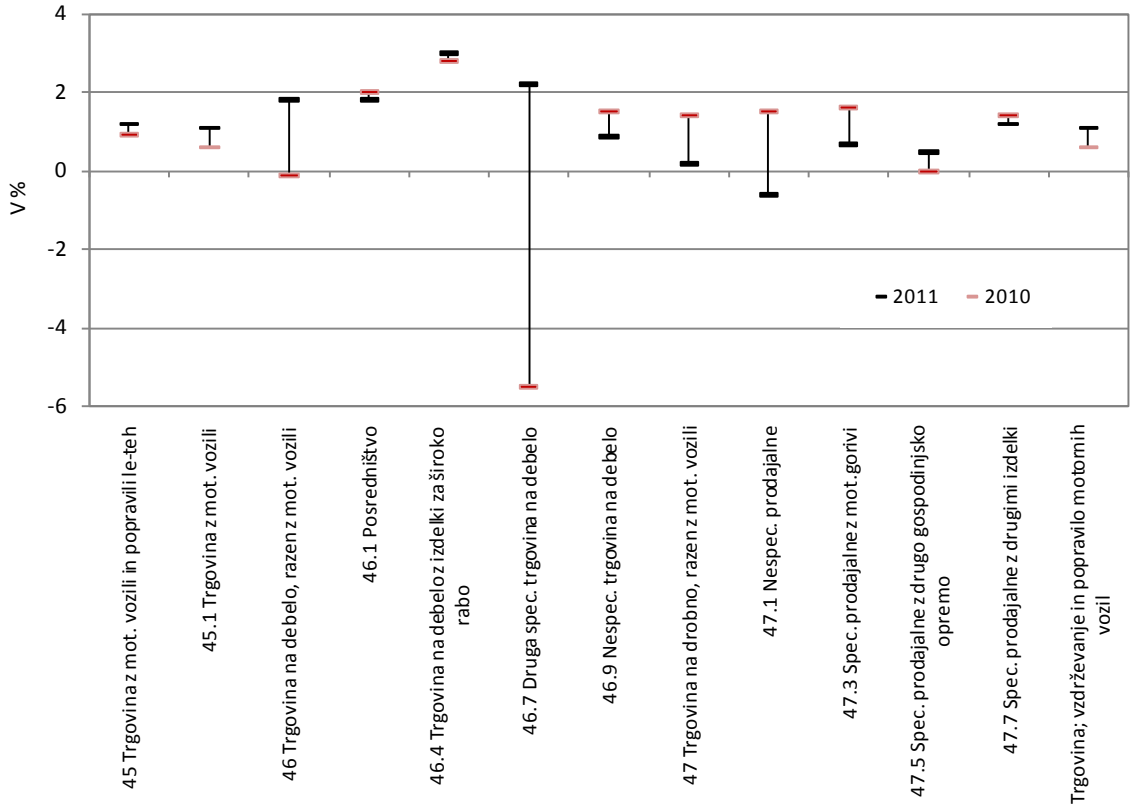

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

V letu 2011 so trgovinske družbe še poslabšale gospodarnost poslovanja. Poslabšanje gospodarnosti poslovanja je bila posledica večjega povečanja poslovnih odhodkov (za 5,0 %) kot poslovnih prihodkov (za 4,5 %). Stroški blaga, materiala in storitev trgovskih družb so se glede na leto 2010 povečali za 5,4 % s čimer se je povečala obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški blaga, materiala in storitev s 87,2 % na 87,9 %. Zvišanje razmerja je bilo značilno za vse oddelke in večino skupin trgovinske dejavnosti. Za povprečno trgovinsko družbo je bilo v letu 2011 značilno tudi zmanjšanje pribitka[39], kar je bilo še posebej značilno za družbe trgovine na drobno[40]. Med posameznimi stroški blaga, materiala in storitev so bila drugačna gibanja značilna le za stroške storitev, tako da se je obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški storitev v letu 2011 zmanjšala z 10,1 % na 9,7 %. Stroški storitev so se v trgovskih družbah namreč v letu 2011 povečali le za 0,9 %, od tega za največ (3,1 %) v družbah trgovine z motornimi vozili. V družbah, ki se ukvarjajo s posredništvom in trgovino na debelo, so se povečali za 0,4 %, v družbah trgovine na drobno pa za 0,8 %. Stroški dela trgovinskih družb so se v letu 2011 zmanjšali za 1,0 %, s čimer se je zmanjšala obremenjenost poslovanja trgovskih družb s stroški dela: njihov delež glede na poslovne prihodke se je znižal s 7,6 % na 7,2 %.

[39] Pribitek je izračunan kot razmerje med prihodki od prodaje in stroški za nabavo blaga in storitev ter stroški dela.

[40] Te družbe so si v razmerah, ko so se ob gospodarski krizi spremenile nakupovalne navade kupcev in se je povečala previdnost pri nakupih, s številnimi akcijami in popusti poskušale izboriti večji delež prodaje, kar je vplivalo na znižanje pribitkov.

Slika 43: Obremenjenost poslovnih prihodkov z nabavno vrednostjo prodanega blaga, materiala in storitev v trgovinskih družbah v letih 2010–2011

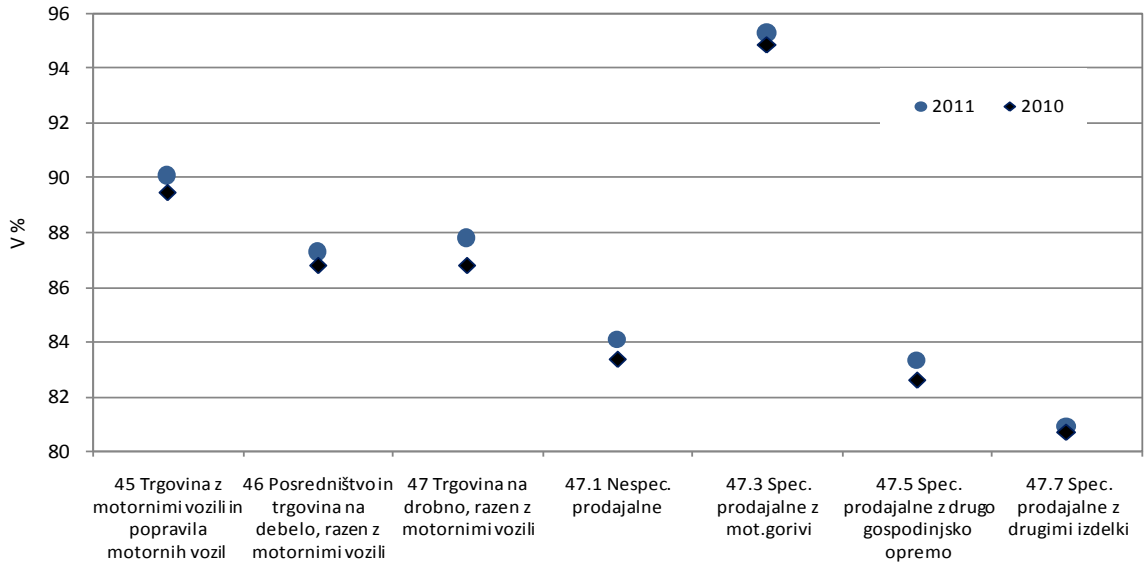

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto dobiček iz poslovanja se je lani povečal le v družbah trgovine z motornimi vozili ter trgovine na debelo. V družbah trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili je bil višji za skoraj tretjino. Poslovni prihodki družb v trgovini z motornimi vozili so se ob nekoliko manjši prodaji novih avtomobilov[41] ter ob drugačni strukturi prodanih novih avtov[42], nominalno povečali za 6,9 %, poslovni odhodki pa predvsem zaradi rasti nabavne vrednosti prodanega blaga[43] za 6,5 %. Neto dobiček iz poslovanja družb oddelka posredništvo in trgovina na debelo se je ob približno enakem (3 %) povišanju poslovnih prihodkov in odhodkov povečal za 1,1 %. Znotraj oddelka pa so bila gibanja zelo različna. Družbe največjih dveh skupin[44], t. j. v trgovini na debelo z izdelki za široko rabo (G 46.4) in v posredništvu (G 46.1), so v letu 2011 povečale neto dobiček iz poslovanja za 4,8 % oz. 7,5 %. Poslovanje družb skupine, ki je v letih 2008 in 2009 ustvarila največji del neto dobička iz poslovanja, t. j. v drugi specializirani trgovini na debelo (G 46.7), se je v letu 2011 stabiliziralo. Poslovni prihodki te skupine so se sicer po zmanjšanju v letih 2009 (za tretjino) in 2010 (še za 3,2 %), lani povečali za 4,1 %, obenem pa so se poslovni odhodki povečali za 4,3 %, tako da se je neto dobiček iz poslovanja zmanjšal za 0,9 % oz. 0,6 mio evrov. Njihovo poslovanje je na na eni strani zaznamovalo nadaljnje zmanjšanje poslovnih prihodkov večje družbe te panoge, ki je v prisilni poravnavi, na drugi strani pa izboljšanje poslovanja družb v razmerah povečanja aktivnosti v predelovalnih dejavnostih, pa tudi v nekaterih ožjih segmentih gradbeništva. Tako so se po dvoletnem zniževanju v letu 2011 povečali poslovni prihodki in neto dobiček iz poslovanja družb, ki se ukvarjajo s trgovino na debelo s kovinami in

[41] Število prvih registracij osebnih vozil se je glede na leto 2010 zmanjšalo za 1,7 %, lastni preračuni na osnovi podatkov MNZ.

[42] Po podatkih Sekcije za osebna motorna vozila.

[43] Nabavna vrednost prodanega blaga, ki zavzema več kot tri četrtine vseh poslovnih odhodkov, se je v letu 2011 povečala za 8,1 %.

[44] Družbe obeh skupin so skupaj ustvarile več kot polovico neto dobička iz poslovanja oddelka.

rudami (G 46.720), ter družb, ki se ukvarjajo s trgovino na debelo z lesom, gradbenim materialom in sanitarno opremo (G 46.730).

Slika 44: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011

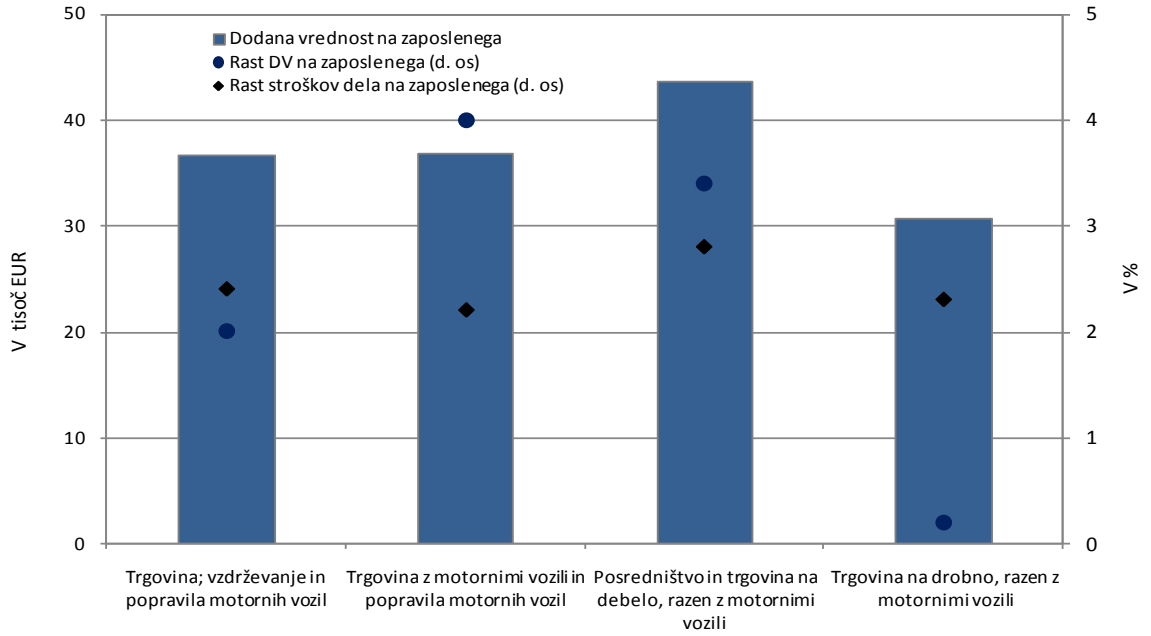

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto dobiček iz poslovanja v trgovini na drobno se je v letu 2011 močno zmanjšal. Neto dobiček iz poslovanja družb trgovine na drobno se je po povečanju v letu 2010 lani zmanjšal za dobrih 140 %. Na zmanjšanje so najbolj vplivali rezultati družb v največji skupini[45], t. j. v trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah (G 47.1), kjer se je neto dobiček iz poslovanja zmanjšal za skoraj 80 % oz. za 103,7 mio evrov. Zmanjšanje neto dobička iz poslovanja družb skupine 47.1, ki ga skoraj v celoti določa poslovanje hipermarketov, večjih marketov in diskontov, je bilo posledica večjega povečanja poslovnih odhodkov od poslovnih prihodkov. Skupaj so se poslovni odhodki v letu 2011 povečali za 3,6 %, od tega stroški blaga, materiala in storitev, ki zavzemajo približno 85 % vseh poslovnih odhodkov, za 1,6 %, stroški dela, ki zavzemajo okoli 10-odstotni delež, pa so ostali na ravni leta 2010. Relativno veliko povečanje poslovnih odhodkov je bilo tako posledica povečanja odpisov vrednosti oz. povečanja prevrednotovalnih poslovnih odhodkov pri neopredmetenih osnovnih sredstvih (za 85,8 mio evrov), ki jih je izvedel eden izmed diskontov. Poslovni prihodki družb v trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, ki pretežno prodajajo živila, so se po zmanjšanju v letih 2009 in 2010 lani povišali za 0,9 %. Tudi v letu 2011 se je nadaljevalo naraščanje poslovnih prihodkov diskontnih trgovin, poslovni prihodki največje družbe v tej dejavnosti pa so se zmanjšali. Na spremembe v strukturi te dejavnosti pokaže tudi analiza koncentracije panoge. Ob zmanjševanju števila družb se namreč niža delež največje družbe v ustvarjenih poslovnih prihodkih, krepijo pa deleži drugih družb, zaradi česar se stopnja koncentracije, merjena s Hirschman-Herfindahlovim indeksom (HHI), po letu 2006 znižuje, je pa še vedno visoka[46]. Neto

[45] Ustvarijo dobrih 40 % poslovnih prihodkov trgovine na drobno.

[46] Po tem merilu je visoka koncentracija pri vrednostih indeksa nad 1800.

dobiček iz poslovanja družb druge najpomembnejše skupine[47] znotraj trgovine na drobno, t. j. trgovine na drobno v specializiranih prodajalnah z motornimi gorivi (G 47.3), se je po zmanjšanju v letu 2010 lani povečal za dobro petino oz. za 14,4 mio evrov. Višje nabavne vrednosti prodanega blaga so vplivale na povečanje poslovnih odhodkov (za 17,3 %). Še bolj so se povečali poslovni prihodki (za 17,4 %), kar je bila posledica višjih cen ter povečane prodaje motornih goriv[48], verjetno pa tudi povečane prodaje nekaterih drugih proizvodov[49].

Okvir 3: Koncentracija v nespecializiranih pretežno živilskih prodajalnah na drobno

Za pretežno živilske prodajalne v Sloveniji je značilna visoka koncentracija, ki pa se v zadnjih letih, predvsem zaradi povečane prodaje v diskontnih trgovinah, zmanjšuje. Za nespecializirane prodajalne, ki pretežno prodajajo živila (hipermarketi, marketi, diskonti …), je bila od leta 2000 značilna krepitev koncentracije, ki je bila posledica propadanja manjših družb oz. njihovega povezovanja ali prevzemanja s strani večjih podjetij. Stopnja koncentracije, merjena s Hirschman-Herfindahlovim indeksom (HHI), je v tej panogi po nizki vrednosti v letu 2000 leta 2005 presegla mejo visoke koncentracije (1.800). Potem ko je leta 2006 dosegla najvišjo vrednost HHI, se je stopnja v zadnjih petih letih stalno zniževala, a je indeks tudi v letu 2011 še izkazoval visoko koncentracijo. Zniževanje koncentracije v zadnjih petih letih je bilo predvsem posledica krepitve prodaje v tujih diskontih, ki so na slovenski trg vstopili v letih 2005 in 2007. Ti so s širitvijo svojih poslovnih mrež in s spreminjanjem nakupovalnih navad slovenskega kupca, do katerih je prišlo tudi zaradi gospodarske krize, v letu 2011 skupaj ustvarili dobrih 13 % celotnega prihodka od prodaje panoge (leta 2007 le dobrih 6 %). Hkrati se je zniževal delež največje družbe v prihodku panoge[50]. Deleža drugih dveh največjih družb pa zadnja leta ostajata na podobni ravni in skupaj dosegata približno tretjino vseh prihodkov panoge.

Slika 45: Kazalnika koncentracije v nespecializiranih, pretežno živilskih prodajalnah na drobno

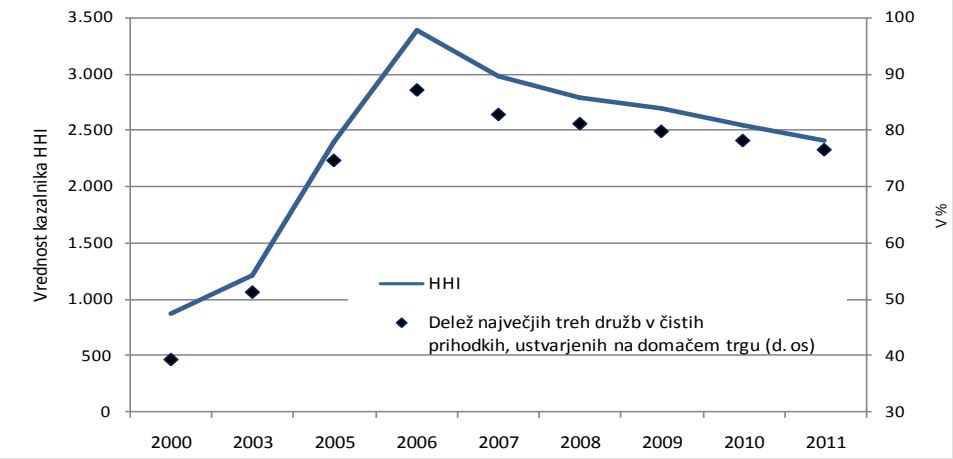

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opomba: HHI – Hirschman-Herfindahlov indeks koncentracije.

[47] Ustvarijo dobro tretjino poslovnih prihodkov trgovine na drobno.

[48] Povečanje prodanih količin povezujemo s povečanjem obsega kopenskega prometa in z nižjimi cenami nekaterih motornih goriv v primerjavi s sosednjimi državami.

[49] Ker so podjetja po dejavnostih razvrščena glede na njihovo glavno dejavnost, poleg povečanja količin prodanih pogonskih goriv na celotno povečanje prihodka v trgovini z motornimi gorivi vpliva tudi prodaja ostalih proizvodov, ki jih prodajajo ta podjetja, npr. prodaja trgovskega blaga in storitev, električne energije, zemeljskega plina ipd.

[50] Od najvišje vrednosti v letu 2006, ko je družba ustvarila več kot polovico vseh prihodkov panoge, se je delež do leta 2011 znižal za 11,4 o. t.

Skoraj prepolovljena neto finančna izguba trgovinskih družb je bila rezultat nižje neto finančne izgube družb posredništva in trgovine na debelo. Potem ko so trgovinske družbe v letu 2010 skoraj podvojile neto finančno izgubo, se je ta v letu 2011 zmanjšala za 42,9 % in znašala 213,6 mio evrov. Gibanje neto finančne izgube je bilo tudi v letu 2011 skoraj v celoti posledica finančnega poslovanja družb posredništva in trgovine na debelo, ki so ob zmanjšanju finančnih prihodkov za 1,6 %, finančne odhodke zmanjšale kar za 45,6 % oz. približno na raven leta 2009 (191 mio evrov). Zmanjšanje je bilo skoraj v celoti posledica zmanjšanja finančnih odhodkov iz oslabitev in odpisov finančnih naložb večje družbe po močnem povečanju v letu prej. Neto finančna izguba družb v trgovini z motornimi vozili in njihovimi popravili je bila v letu 2011 na podobni ravni kot leto prej. Povišanje neto finančne izgube v trgovini na drobno (za 38,5 %) je bilo posledica povečanja neto finančne izgube skupine družb, ki se ukvarjajo s prodajo motornih goriv v specializiranih prodajalnah, v večini ostalih skupin pa se je finančno poslovanje izboljšalo. Višja neto finančna izguba družb, ki se ukvarjajo s prodajo motornih goriv v specializiranih prodajalnah, v letu 2011 je bila posledica povečanja finančnih odhodkov zaradi oslabitev in odpisov finančnih naložb ter povečanja finančnih odhodkov iz obveznosti do dobaviteljev in meničnih obveznosti.

Slika 46: Finančno poslovanje gospodarskih družb v dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil v letu 2011

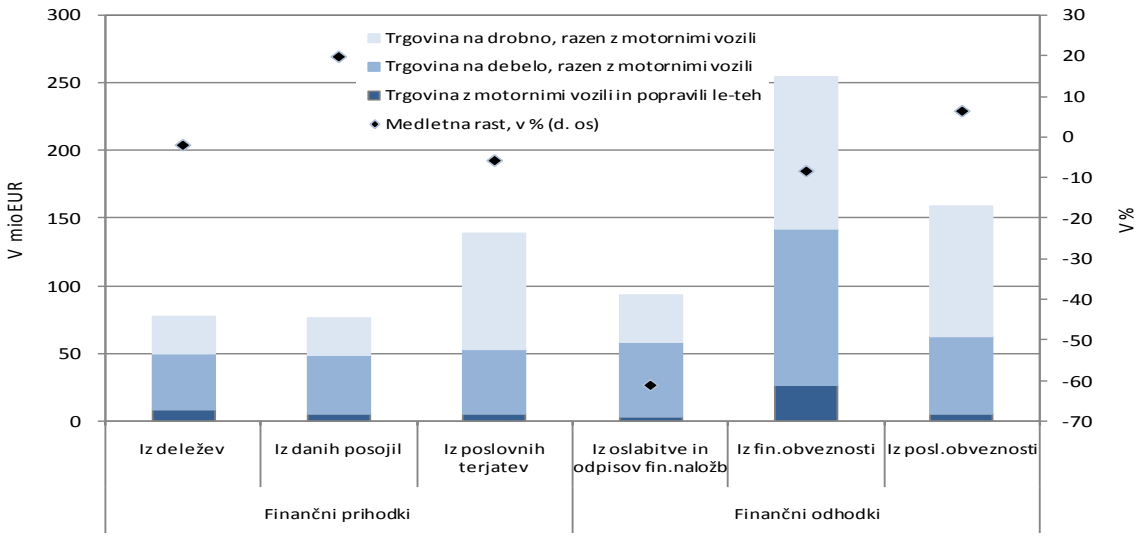

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Trgovinske družbe so leta 2011 nekoliko zmanjšale svojo zadolženost, ki je sicer višja od povprečja vseh družb. Kratkoročne obveznosti, ki predstavljajo večino njihovega deleža dolga v virih sredstev, so bile za 8,9 % manjše kot leto prej. Zmanjšale so se kratkoročne obveznosti družb trgovine na drobno (za 6,5 %) in družb trgovine na debelo (za 12,8 %). Nasprotno so družbe trgovine na drobno in trgovine na debelo povečale dolgoročne obveznosti, tako da so se vsem trgovskim družbam v letu 2011 dolgoročne obveznosti povečale za 17,1 %. Skupaj so bile družbe v letu 2011 tako nekoliko manj zadolžene kot v letu prej, saj se jim je delež dolga v virih sredstev zmanjšal za 0,6 o.t. na 65,1 %. Kljub zmanjšanju (za 0,8 o.t.) deleža dolga, so družbe trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili tudi v letu 2011 ostale najbolj zadolžene med družbami trgovinske dejavnosti. Najmanj zadolžene ostajajo družbe v trgovini na drobno, ki pa so v letu 2011 povečale zadolženost, vendar pa so poleg tega povečale tudi

obseg kapitala in tako izboljšale dolgoročno pokritost dolgoročnih sredstev. Po poslabšanju v letu 2010 so v letu 2011 v povprečju boljšo finančno strukturo imele tudi družbe v trgovini na debelo, a le zaradi povečanja kapitala ene večje družbe.

Slika 47: Zadolženost trgovinskih družb v letu 2011

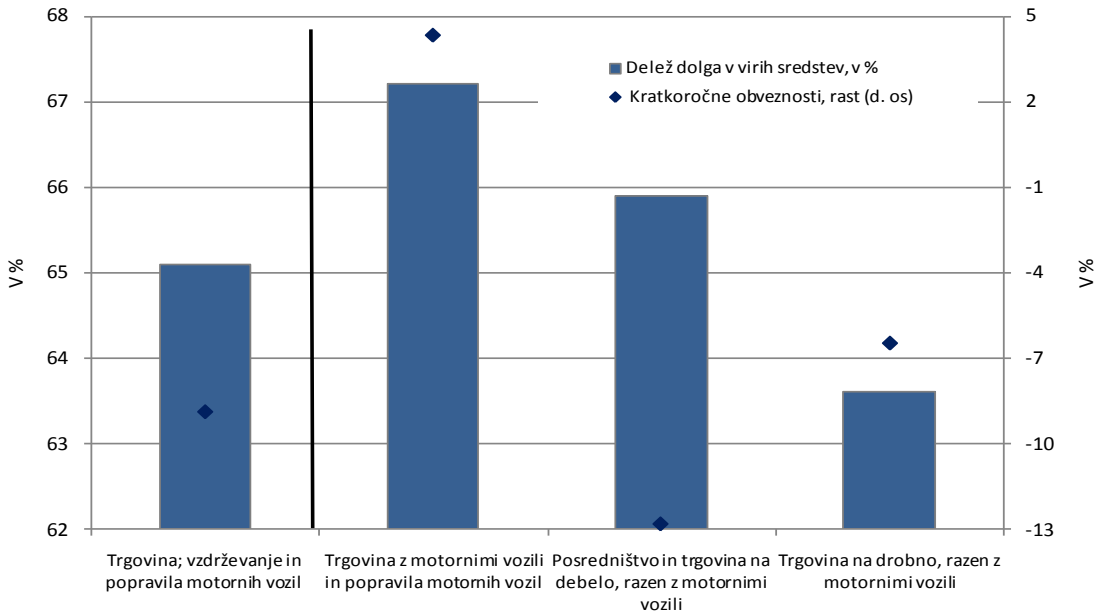

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

3.9 GOSTINSTVO

Delež gostinskih (I) družb v skupni ustvarjeni dodani vrednosti vseh gospodarskih družb se je leta 2011 povečal. Dodana vrednost se je povečala tako pri družbah dejavnosti strežbe jedi in pijač (I 56), kot tudi pri družbah, ki se ukvarjajo z gostinskimi nastanitvenimi dejavnostmi (I 55). Največji del dodane vrednosti in zaposlenosti oddelka nastanitvenih storitev sicer predstavljajo hoteli in podobni obrati (I 55.1), v oddelku strežba jedi in pijač pa restavracije in družbe druge strežbe jedi (I 56.1).

Slika 48: Delež v dodani vrednosti ter zaposlenosti vseh gostinskih družb v letu 2011

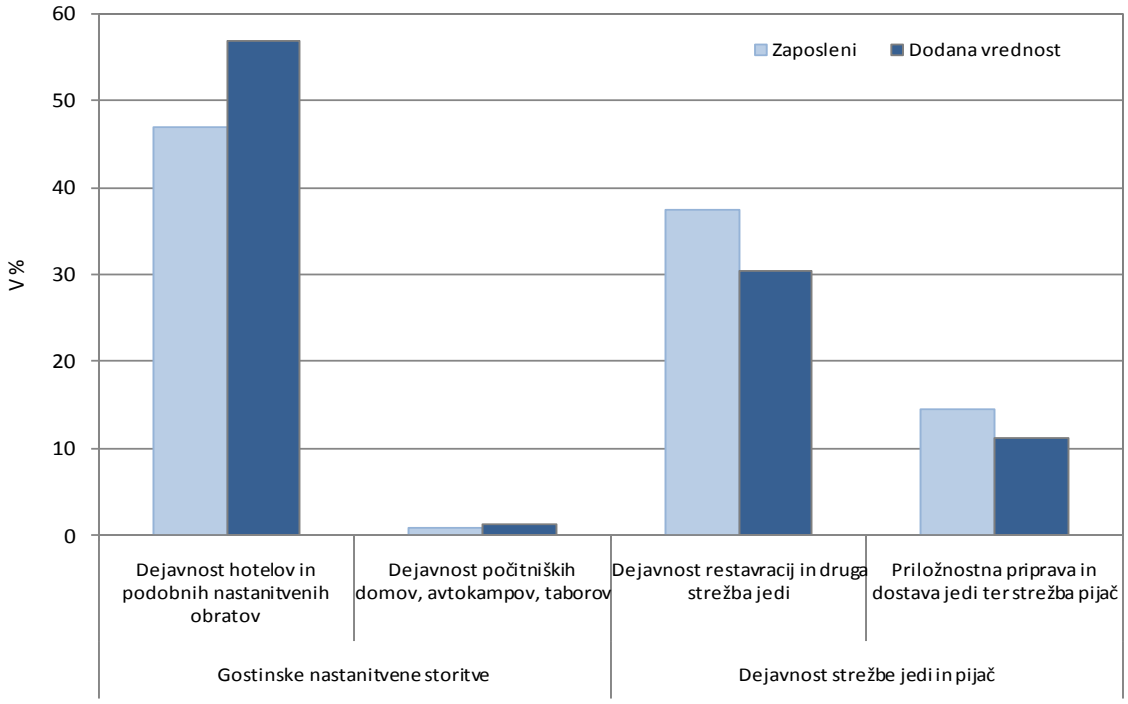

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Gostinske družbe so v letu 2011 s poglobitvijo finančne izgube še povečale neto čisto izgubo obračunskega obdobja. Po zmanjšanju neto dobička iz poslovanja v letu 2009 so družbe leto 2010 zaključile z neto izgubo iz poslovanja, ki se je leta 2011 še nekoliko povečala (13,2 mio evrov). Neto finančna izguba, ki je bila približno enaka v letih 2009 in 2010, se je v letu 2011 povečala za dobro desetino na 61,1 mio evrov. Gostinske družbe so v letu 2011 poslabšale tudi dobiček iz drugega delovanja, tako da so poslovno leto 2011 zaključile z neto čisto izgubo obračunskega obdobja v vrednosti 70,2 mio evrov, kar je bilo za 18 % več kot v letu prej. Zaradi slabšega poslovnega rezultata sta se znižali donosnosti prihodkov ter sredstev gostinskih družb, ki sta negativni že od leta 2008. Neto čista izguba obračunskega obdobja se je v letu 2011 še povečala pri družbah nastanitvenih dejavnosti (za četrtino oz. 12,9 mio evrov), kar je bilo v celoti posledica nadaljnjega poslabšanja poslovanja hotelov in podobnih obratov. Pri družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač, pa se je neto čista izguba obračunskega obdobja v letu 2011 znižala za dobro četrtino oz. 2,1 mio evrov, kar je bilo v večini posledica nekoliko boljšega poslovanja družb, ki strežejo pijačo.

Tabela 17: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v gostinstvu v obdobju 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	2.318	2.459	2.541	2.641
Število zaposlenih[1]	17.255	17.700	17.067	17.042
Delež dejavnosti v zaposlenosti	3,4	3,7	3,7	3,8
Delež v dodani vrednosti vseh družb	2,3	2,5	2,4	2,5
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	-27.620	-37.373	-59.425	-70.155
VELIKOST				
Sredstva / podjetje (v tisoč EUR)	1.004	1.008	995	905
Število zaposlenih / podjetje	7,4	7,2	6,7	6,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva / zaposlenega (v tisoč EUR)	127	133	146	140
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,022	1,013	0,987	0,988
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	-1,3	-1,6	-2,4	-2,9
Donosnost prihodkov (v %)	-2,4	-3,6	-5,6	-6,5
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost / zap. (v EUR)	24.068	23.253	23.679	24.528
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	16.990	17.157	17.927	18.068
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	70,6	73,8	75,7	73,7
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	58,0	62,0	63,6	63,0
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	26,4	29,4	30,1	29,0
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	50,6	44,9	42,3	42,8
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	86,2	81,3	79,5	80,3
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	4,4	3,8	3,4	3,4
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	83,0	84,8	86,0	86,5
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	10,0	8,9	8,9	9,3

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Poslovanje družb nastanitvenih dejavnosti se je v letu 2011 še poslabšalo, družbe, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač pa so lani prešle v neto dobiček iz poslovanja. Poslovanje gostinskih družb je iz leta v leto slabše, saj so po občutnem zmanjšanju neto dobička iz poslovanja v letu 2009, družbe leto 2010 zaključile z neto izgubo iz poslovanja, ki se je v letu 2011 povečala še za 3,4 %. Največji del izgube so ustvarile družbe nastanitvenih dejavnosti, ki so po neto dobičku iz poslovanja v vrednosti 9,7 mio evrov v letu 2009, leto 2010 zaključile z neto izgubo iz poslovanja v vrednosti 11,4 mio evrov, ki so jo lani še povečale na 15,1 mio evrov. Celotno neto izgubo iz poslovanja tega oddelka so ustvarili v hotelih in podobnih obratih, kjer so se poslovni odhodki povečali za 4,6 %, poslovni prihodki pa ob povečanem številu

prenočitev v hotelih za 3,8 %. Relativno veliko povečanje poslovnih odhodkov je bilo predvsem posledica povečanja odpisov vrednosti (za 14,1 %, gre predvsem za prevrednotovanje pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih) ter povečanja stroškov blaga, materiala in storitev (za 4,9 %), ki zavzemajo približno polovico vseh poslovnih odhodkov. Stroški dela pa so ostali približno na ravni predhodnega leta. Poslovanje pa so izboljšale družbe iz strežbe jedi in pijač, ki so leto 2010 zaključile z neto izgubo iz poslovanja, leto 2011 pa z neto dobičkom iz poslovanja v vrednosti 1,9 mio evrov in tako izboljšale tudi gospodarnost poslovanja. Izboljšanje je bilo posledica poslovanja družb v dejavnosti restavracij in drugih strežb jedi. Nekaj nižji neto dobiček iz poslovanja kot leto prej so v letu 2011 ustvarile družbe, ki se ukvarjajo s priložnostno pripravo in dostavo jedi, manjšo neto izgubo iz poslovanja kot leto prej pa družbe, kjer strežejo pijače.

Slika 49: Donosnost sredstev gostinskih gospodarskih družb v letih 2010-2011

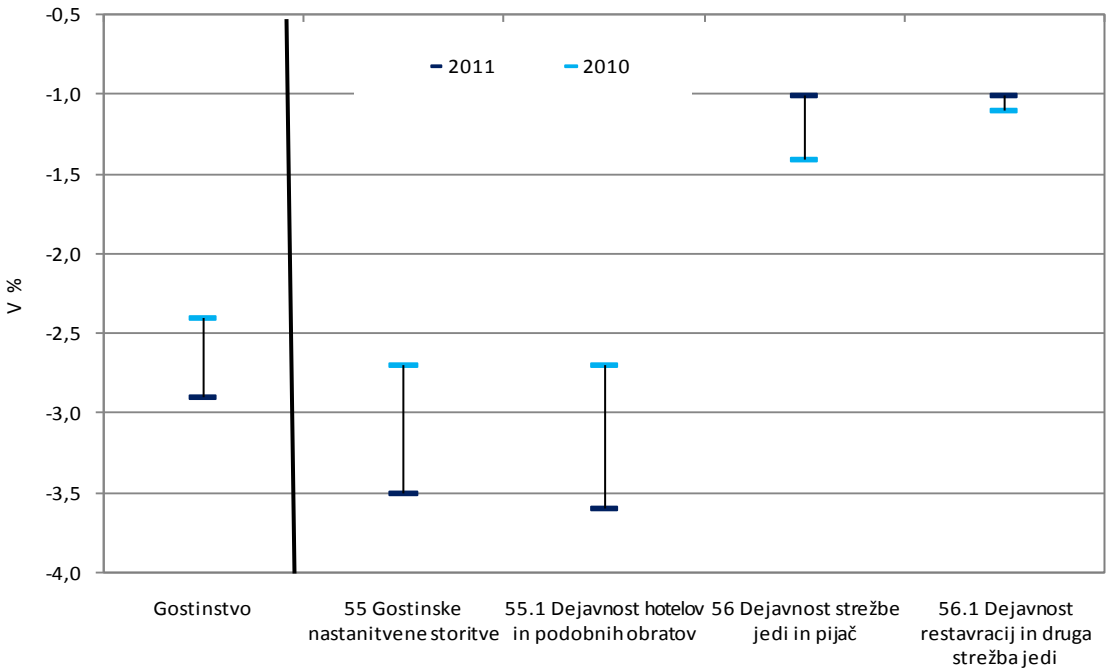

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto izguba iz financiranja se je v letu 2011 povečala v obeh oddelkih gostinstva. Neto izguba iz financiranja gostinskih družb se je v letu 2011 povečala (za 11,6 %) na 61,1 mio evrov. Zaradi zmanjšanja finančnih prihodkov (predvsem zaradi manjših finančnih prihodkov iz deležev) se je povečala v obeh oddelkih, in sicer v družbah nastanitvenih dejavnosti za 6,0 %, v družbah dejavnosti strežbe jedi in pijač pa za 80,9 %.

Slika 50: Poslovni izid družb gostinskih oddelkov v letih 2010-2011

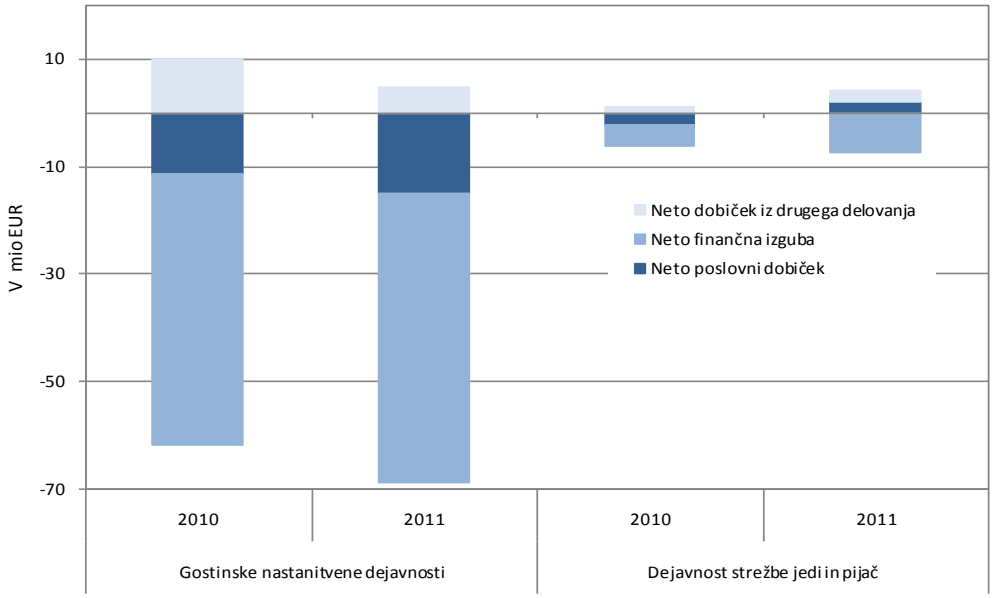

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Povprečna zadolženost gostinskih družb se je v letu 2011 prvič od leta 2002 zmanjšala, nekoliko se je izboljšala tudi kapitalska pokritost stalnih sredstev. Zmanjšale so se tako dolgoročne (za desetino) kot kratkoročne obveznosti (za okoli 5 %), ki so skupaj leta 2011 predstavljale skoraj 60 % obveznosti do virov sredstev. Delež dolga v virih sredstev se je tako v letu 2011 zmanjšal s 63,6 % na 63,0 %. Delež dolga v virih sredstev se je zmanjšal tako v družbah nastanitvenih dejavnosti (za 0,8 o. t.) kot tudi v družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač (za 1,3 o. t.). Pokritost stalnih sredstev s kapitalom se je povečala za 0,5 o. t. na 42,8 %, kar je bilo posledica večjega zmanjšanja vrednosti stalnih sredstev kot kapitala. Tudi kapitalska pokritost stalnih sredstev se je izboljšala v družbah obeh oddelkov.

Slika 51: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gostinskih gospodarskih družbah v letu 2011

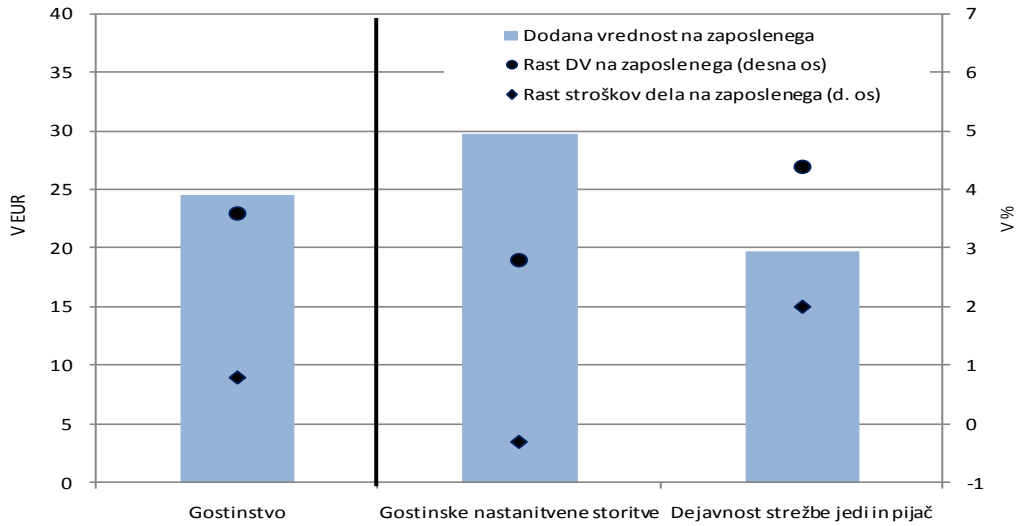

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

3.10 INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI

Gospodarske družbe, ki izvajajo informacijske in komunikacijske dejavnosti (J), so leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom, ki pa po velikosti še precej zaostaja za tistim pred začetkom gospodarske krize. Po precej visokem negativnem poslovnem rezultatu v predhodnem letu[51] so družbe lani zaključile obračunsko obdobje s pozitivnim poslovnim rezultatom na dveh ravneh delovanja (iz poslovanja in drugega delovanja), izguba iz financiranja pa se je glede na predhodno leto občutno zmanjšala. Neto dobiček iz poslovanja je znašal 175,9 mio EUR in se je v primerjavi z letom 2010 povečal za 59,4 %. Saldo drugih prihodkov in odhodkov je dosegel 9,6 mio EUR in se je prav tako povečal, za 51,2 %. Neto izguba iz financiranja se je glede na predhodno leto zmanjšala za skoraj 80 % in je znašala 61,3 mio EUR (2010: 300,7 mio EUR). Neto čisti dobiček je tako znašal 85,5 mio EUR in je za 60,2 % zaostajal za vrednostjo iz leta 2008. Največji neto čisti dobiček so ustvarile družbe, ki izvajajo računalniško programiranje in svetovanje (J 62) ter telekomunikacijske družbe (J 61), in sicer 46,7 mio EUR oz. 42,7 mio EUR. Neto čisto izgubo so izkazali samo v založništvu (J 58) ter radijski in televizijski dejavnosti (J 60), kjer so med vsemi oddelki informacijsko-komunikacijskih dejavnosti tudi edini zabeležili negativno donosnost sredstev in prihodkov. Donosnost sredstev in prihodkov sta bili na ravni celotne dejavnosti J pozitivni, saj so družbe zaključile obračunsko obdobje z neto čistim dobičkom.

Slika 52: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letih 2010 in 2011

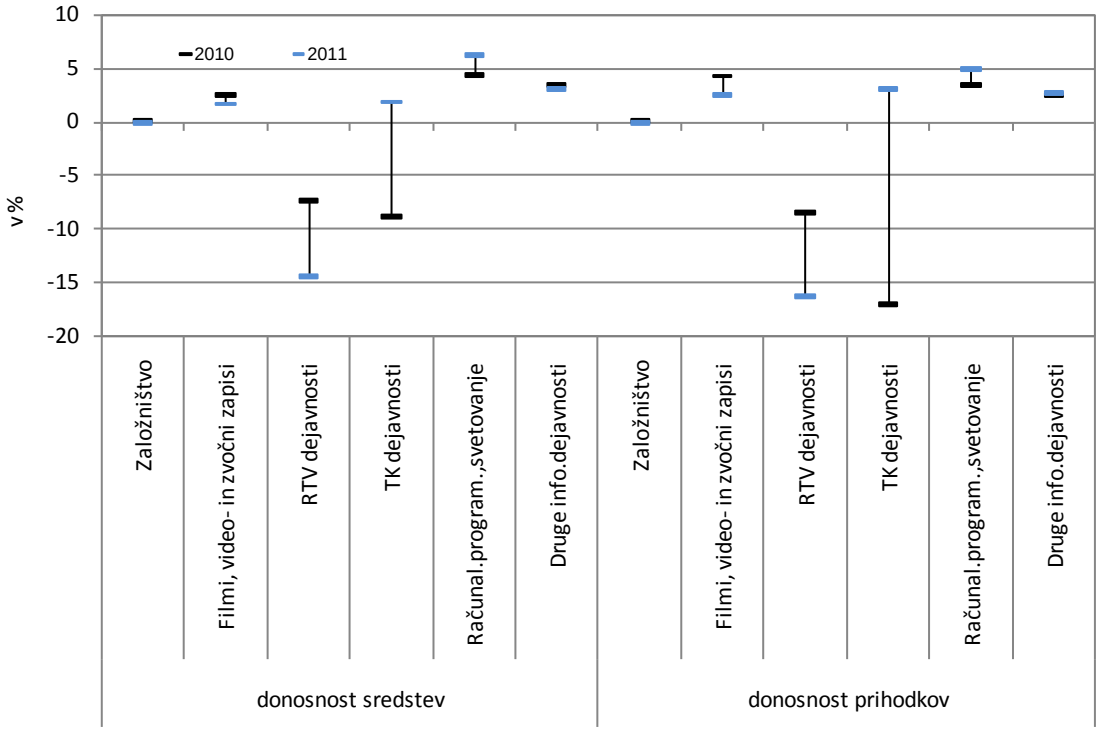

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: TK – telekomunikacijske dejavnosti.

[51] Gospodarske družbe področja J so leta 2010 ustvarile za 214,9 mio EUR neto čiste izgube, kar je pomenilo tudi eno izmed treh največjih negativnih poslovnih rezultatov v celotnem gospodarstvu (takoj za finančnimi in zavarovalniškimi dejavnostmi ter gradbeništvom).

Tabela 18: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	2.571	2.803	2.982	3.157
Število zaposlenih[1]	17.843	17.923	17.753	17.428
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	3,5	3,7	3,8	3,9
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	6,3	6,5	6,6	6,5
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	214.921	110.202	-214.941	85.499
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.699	1.599	1.408	1.224
Število zaposlenih/podjetje	6,9	6,4	6,0	5,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	231	245	244	213
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,080	1,048	1,039	1,065
DONOSNOST				
Donosnost sredstev, v %	5,2	2,5	-5,0	2,3
Donosnost prihodkov, v %	6,6	3,6	-7,0	2,9
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	63.823	59.295	61.700	63.057
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	33.565	33.270	34.420	34.237
Delež stroškov dela v dodani vrednosti, v %	52,6	56,1	55,8	54,3
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev, v %	52,5	52,9	56,8	58,6
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	34,0	28,4	33,0	33,9
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	69,4	66,5	65,1	63,8
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	92,5	97,9	97,1	97,8
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	12,6	12,5	13,8	15,1
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	68,4	70,8	66,4	64,9
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	24,7	22,9	24,4	24,3

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Negativni rezultat iz financiranja je bil izkazan v vseh oddelkih informacijsko-komunikacijskih dejavnosti. Glavnina neto izgube iz financiranja celotnega področja J je bila tudi lani izkazana v družbah, ki se ukvarjajo s telekomunikacijskimi dejavnostmi (J 61), in sicer 49,6 mio EUR oz. 80,9 % celotnih informacijsko-komunikacijskih dejavnosti. Skoraj vso finančno izgubo tega oddelka (48,6 mio evrov) so ponovno ustvarile družbe, ki izvajajo

telekomunikacijske dejavnosti po vodih (J 61.100). Te družbe so, za razliko od predhodnega leta[52], leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom v višini 17,6 mio EUR.

Gospodarske družbe informacijsko-komunikacijskih dejavnosti so leta 2011 le malo povečale dodano vrednost. Ustvarile so za 0,3 % višjo dodano vrednost, v letu prej pa za 3,1 %. Pri tem so se poslovni prihodki ter stroški blaga, materiala in storitev zmanjšali (za 2,8 % oz. 5,2 %), drugi poslovni odhodki pa so se občutno povečali, za 28,5 %. Telekomunikacijske družbe (J 61), ki prispevajo skoraj polovico v strukturo dodane vrednosti celotne dejavnosti, so nadpovprečno povečale dodano vrednost, in sicer za 2,6 %. Pozitivna rast dodane vrednosti je bila izkazana še v družbah, ki izvajajo računalniško programiranje ter svetovanje (J 62) in prispevajo drugi največji del v celotno dodano vrednost dejavnosti J, ter v družbah, ki se ukvarjajo z radijsko in televizijsko dejavnostjo (J 60).

Slika 53: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2011

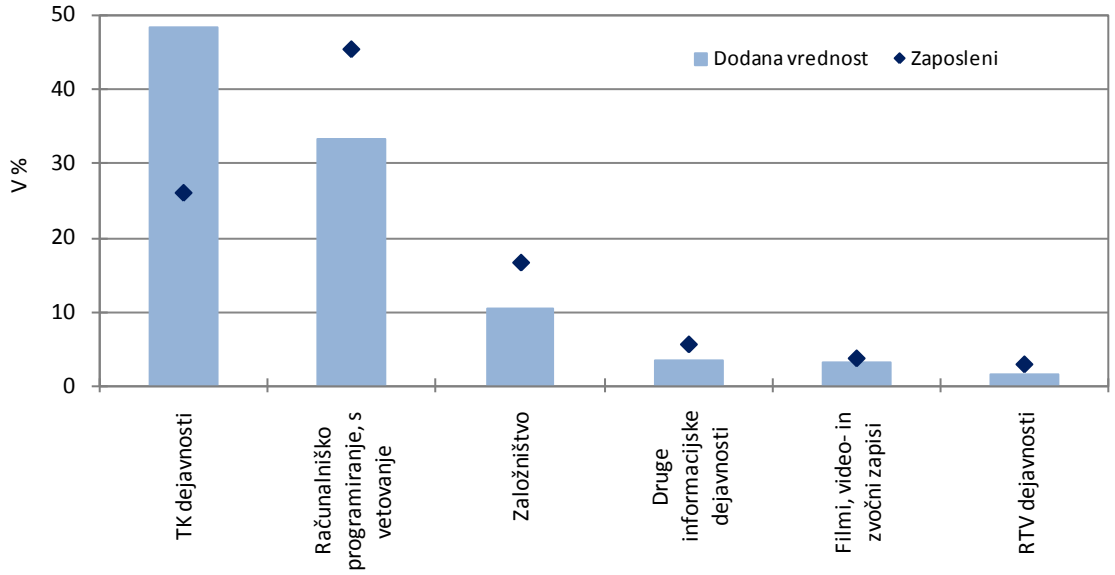

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: TK – telekomunikacijske dejavnosti.

Ob zmanjšanju števila zaposlenih tudi v letu 2011 se je produktivnost precej okrepila in ostala nad povprečjem vseh gospodarskih družb. Število zaposlenih[53] v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih se je zmanjšalo za 1,8 %, kar je vplivalo na rast produktivnosti dela, merjeno kot razmerje med dodano vrednostjo in številom zaposlenih, za 2,2 %. Od začetka gospodarske krize se je število zaposlenih v družbah dejavnosti J zmanjšalo skoraj za 3 %, kar je precej manj kot v celotnem gospodarstvu, kjer je bilo nižje za 6,4 %. Temu primerno je rast

[52] Leta 2010 so izkazale neto čisto izgubo, ki je znašala 306,8 mio EUR predvsem zaradi visoke neto izgube iz financiranja v višini 274,3 mio EUR. K takemu rezultatu je na račun slabitev finančnih naložb levji delež prispeval največji slovenski telekomunikacijski operater. Družba Telekom Slovenije, d. d. je tudi lani izvršila slabitev finančnih naložb v odvisne družbe na trgih jugovzhodne Evrope (Albanija, Makedonija), vendar je bil njihov obseg izrazito manjši kot leto prej (Letno poročilo Telekoma Slovenije 2011, 2012). Slednje se je odrazilo v manjši neto izgubi iz financiranja tudi na ravni panoge, ki je bila skoraj za 80 % manjša kot leta 2010.

[53] Število zaposlenih se je povečalo le v družbah, ki se ukvarjajo z radijsko in televizijsko dejavnostjo (SKD 60) ter v dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi (SKD 59), za 3,2 % oz. 1,8 %.

produktivnosti informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v tem obdobju zaostala za povprečno rastjo celotnega gospodarstva (za 3,5 o. t.). Dodana vrednost na zaposlenega v družbah področja J je ostala tudi lani zaradi visoke ravni dodane vrednosti na zaposlenega v kapitalno intenzivni telekomunikacijski dejavnosti (J 61: 116.790 evrov oz. 211,3 % nad povprečjem vseh družb) višja od povprečja vseh družb, in sicer za 68,1 %. Med ostalimi oddelki so za povprečno produktivnostjo gospodarstva še naprej zaostajale edino družbe, ki se ukvarjajo z radijsko in televizijsko dejavnostjo (J 60). Stroški dela informacijsko-komunikacijske dejavnosti so se zmanjšali za 2,4 %, kar je ob skromni rasti dodane vrednosti prispevalo k zmanjšanju deleža teh stroškov v dodani vrednosti na 54,3 %. To je bil tudi najmanjši delež od začetka gospodarske krize.

Slika 54: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2011

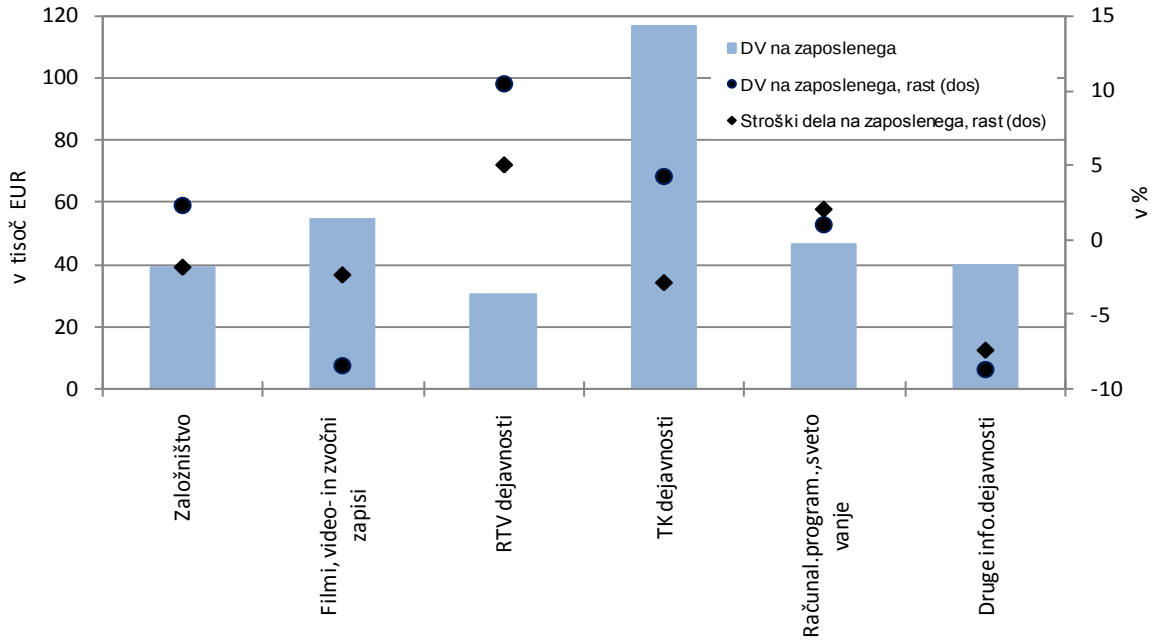

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: TK – telekomunikacijske dejavnosti.

Lani se je izboljšala tudi gospodarnost poslovanja družb informacijsko-komunikacijskih dejavnosti. Ker so se poslovni odhodki zmanjšali bolj kot poslovni prihodki (prvi za 5,2 %, drugi za 2,8 %), se je gospodarnost poslovanja izboljšala z 1,039 v letu 2010 na 1,065 v letu 2011. Med oddelki dejavnosti J se je opazno izboljšala zgolj telekomunikacijskim družbam (J 61), ki so čiste prihodke od prodaje v povprečju sicer zmanjšale za 3,8 %, hkrati pa so precej povečale vrednost prodaje na trgu EU, za 22,4 %. Izvozna usmerjenost teh družb je bila tudi med največjimi v panogi, 16,5-odstotna, in se je glede na predhodno leto povečala za 2,6 o. t., od začetka gospodarske krize pa za 3,6 o. t. Poleg teh so le še družbe, ki izvajajo računalniško programiranje in svetovanje (J 62), presegle povprečno usmerjenost na tuje trge dejavnosti (prve za 1,4 o. t., druge za 2,6 o. t.).

Kratkoročne in dolgoročne obveznosti v družbah informacijsko-komunikacijskih dejavnosti so se lani zmanjšale, a se je hkrati zmanjšala tudi vrednost kapitala, tako da se je razmerje

med dolgom in virom sredstev poslabšalo. Precej manjše kratkoročne finančne obveznosti do bank, za 25,3 %, so vplivale na padec kratkoročnih obveznosti, pri čemer so se hkrati zmanjšale tudi obveznosti do virov sredstev, za 7,9 %. Dolgoročne obveznosti so se tudi zmanjšale, za 5,6 %, k čemur je prispevalo še za 0,5 o. t. večje zmanjšanje dolgoročnih finančnih obveznosti do bank. Kljub manjšim kratkoročnim in dolgoročnim obveznostim se je delež dolga v virih sredstev povečal za 1,8 o. t. oz. na 58,6 %, saj se je vrednost kapitala zmanjšala za 11,7 %. To je tudi bil največji delež dolga v virih sredstev od začetka gospodarske krize.

Slika 55: Zadolženost v gospodarskih družbah informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2011

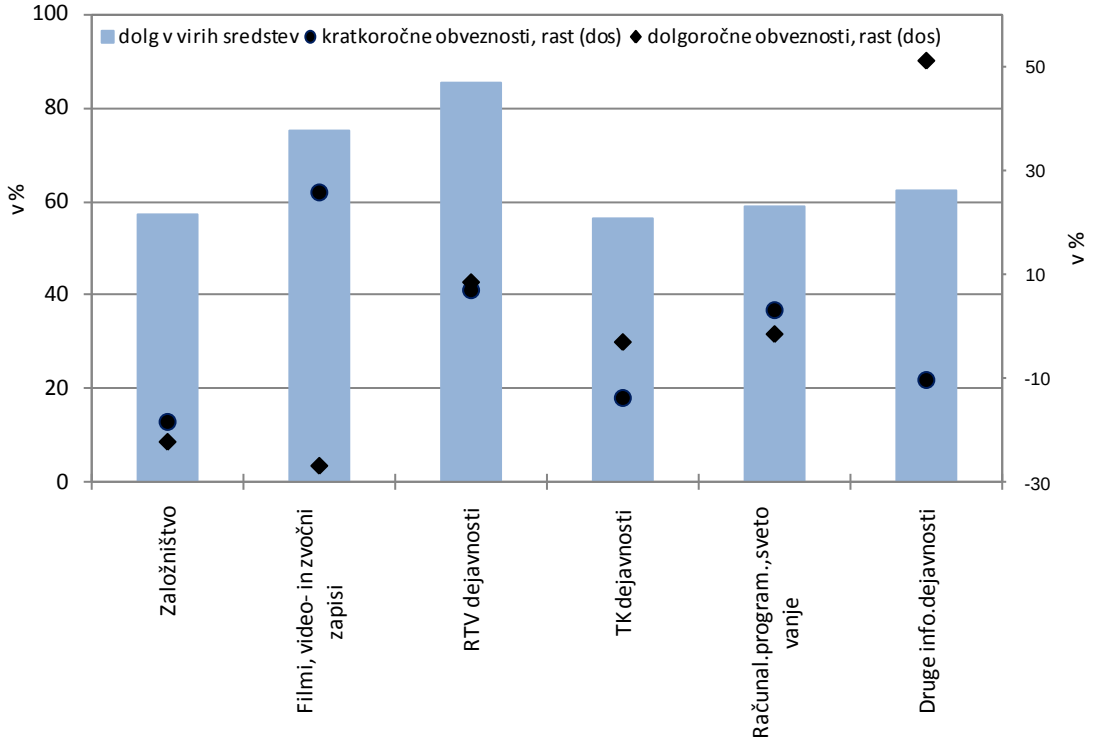

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: TK – telekomunikacijske dejavnosti.

3.11 POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI

Dodana vrednost družb dejavnosti poslovanja z nepremičninami (L) je bila v 2011 nekoliko višja kot pred letom, nekoliko višji je bil tudi njihov delež v skupni dodani vrednosti. Skupna dodana vrednost vseh nepremičninskih družb se je lani povečala za 2,8 %, kar je privedlo do 0,1 o. t. večjega deleža v dodani vrednosti vseh družb (z 1,5 % na 1,6 %). Povišanje je bilo posledica za skoraj desetino večje dodane vrednosti družb skupine, ki je v nepremičninski dejavnosti največja po ustvarjeni dodani vrednosti t. j. v družbah, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin (L 68.2). Dodana vrednost v družbah skupine, ki je največja po številu zaposlenih t. j. v družbah, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi (L 68.3), je bila za 4,4 % nižja kot pred letom. Dodana vrednost v tretji skupini družb, t. j. v družbah, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami (L 68.1), pa je ostala na ravni iz leta 2010.

Slika 56: Delež posameznih skupin v dodani vrednosti in zaposlenosti dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letu 2011

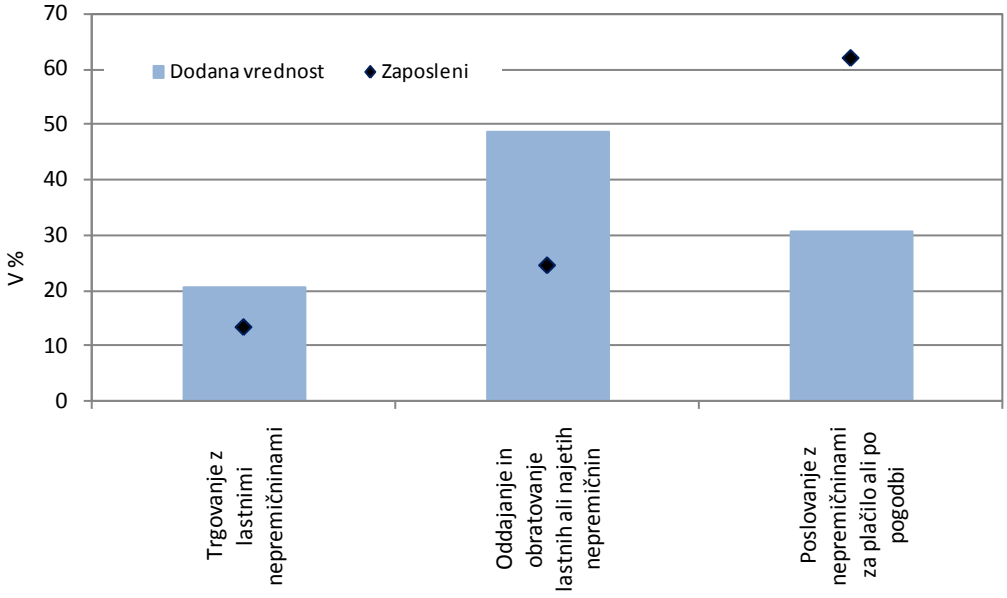

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Nepremičninske družbe so v letu 2011 bistveno povečale produktivnost dela in zmanjšale delež stroškov dela v dodani vrednosti. Ob zmanjšanju števila zaposlenih za 6,4 % in povečanju dodane vrednosti se je dodana vrednost na zaposlenega v letu 2011 povečala za skoraj desetino. Produktivnost dela se je povečala v vseh treh skupinah, za največ (10,6 %) v družbah, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin. Ob zvišanju stroškov dela na zaposlenega za 3,0 % se je delež stroškov dela v dodani vrednosti zmanjšal za 2 o. t. na 29,5 %.

Tabela 19: Izbrani kazalniki poslovanja nepremičninskih družb v obdobju 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	1.725	1.792	1.834	1.891
Število zaposlenih[1]	3.463	3.600	3.456	3.235
Delež dejavnosti v zaposlenosti	0,7	0,8	0,7	0,7
Delež v dodani vrednosti vseh družb	1,5	1,6	1,5	1,6
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	45.528	2.980	-25.563	-38.967
VELIKOST				
Sredstva / podjetje (v tisoč EUR)	2.280	2.513	2.254	2.482
Število zaposlenih / podjetje	2,0	2,0	1,9	1,7
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva / zaposlenega (v tisoč EUR)	1.042	1.171	1.180	1,349
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,177	1,160	1,147	1,149
DONOSNOST				
Donosnost sredstev (v %)	1,3	0,1	-0,6	-0,9
Donosnost prihodkov (v %)	5,3	0,4	-3,7	-5,8
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost / zap. (v EUR)	76.395	71.396	74.304	81.656
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	22.472	22.671	23.380	24.079
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	29,4	31,8	31,5	29,5
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev (v %)	74,3	74,8	74,1	76,4
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	35,9	36,4	34,0	29,5
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	38,5	38,0	38,0	22,9
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	81,4	81,4	81,7	88,5
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	2,6	1,2	1,4	3,0
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	66,8	66,5	68,1	69,8
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	2,1	2,1	2,5	1,9

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Nepremičninske družbe so v letu 2011 še povečale neto čisto izgubo, poslovanje se je poslabšalo tako v rednem kot izrednem delovanju. Poslovni rezultat nepremičninskih družb se poslabšuje že od leta 2009, ko se je začelo zmanjševanje števila transakcij na slovenskem nepremičninskem trgu. Poslovno leto 2009 so nepremičninske družbe še vedno zaključile z neto čistim dobičkom v vrednosti 3 mio evrov, ki pa je v letu 2010 ob povečanju neto finančne izgube prešel v neto čisto izgubo v vrednosti 25,6 mio evrov. V letu 2011 se je neto čista izguba povečala še za dobro polovico na 39 mio evrov, poslovanje se je poslabšalo tako v rednem kot izrednem delovanju. Za 2,8 % oz. 2,3 mio evrov je bil manjši neto dobiček iz poslovanja, za 4,2 %

oz. 4,7 mio evrov je bila večja neto izguba iz financiranja, zmanjšal pa se je tudi neto dobiček iz drugega delovanja (za skoraj tretjino na 4,1 mio evrov). Z neto čisto izgubo so poslovale družbe vseh treh skupin, pri čemer so jo družbe, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami, in družbe, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin, v letu 2011 zmanjšale (za 11,6 in 0,7 mio evrov). Družbe preostale skupine, t. j. družbe, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, so še v letu 2010 poslovale z neto dobičkom, leto 2011 pa so zaključile z neto čisto izgubo v vrednosti 20,2 mio evrov, kar je bilo posledica izjemnega povečanja neto izgube iz financiranja. Donosnost sredstev in prihodkov nepremičninskih družb je bila tudi v letu 2011 zaradi ustvarjene neto čiste izgube negativna.

Slika 57: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letu 2011

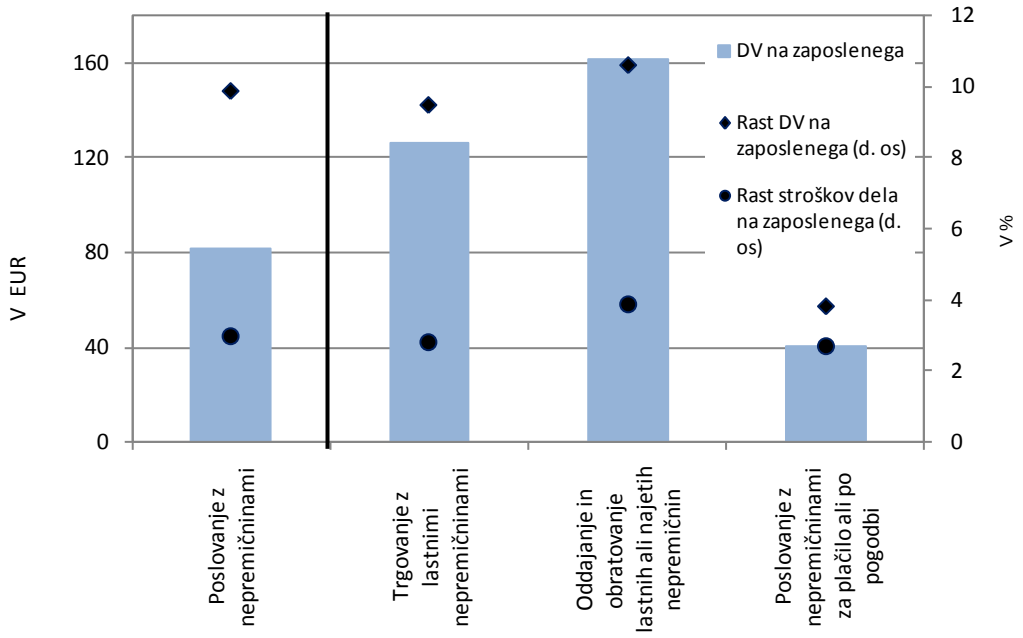

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto dobiček iz poslovanja nepremičninskih družb je bil v letu 2011 še malo manjši kot pred letom. Po občutnem zmanjšanju v letu 2009 je bil neto dobiček iz poslovanja nepremičninskih družb v letih 2010 in 2011 še nekoliko manjši. V letu 2011 so se zmanjšali tako poslovni prihodki kot poslovni odhodki. Zmanjšanje poslovnih prihodkov je bilo predvsem posledica za več kot desetino nižjih čistih prihodkov od prodaje, kar lahko povezujemo z zmanjšanjem števila transakcij s stanovanji, zemljišči za gradnjo in poslovnimi nepremičninami na slovenskem nepremičninskem trgu v lanskem letu (GURS, 2012, str. 13). V letu 2011 so se zmanjšali tudi poslovni odhodki, precej pa so se povečali odpisi vrednosti. V letu 2011 so manjši neto dobiček iz poslovanja zabeležile družbe, ki *trgujejo z lastnimi nepremičninami* (za več kot polovico oz. 13,5 mio evrov), kjer je zmanjšanje poslovnih prihodkov (za dobro desetino) precej preseglo zmanjšanje poslovnih odhodkov (ki je bilo 5,7 %). Gospodarnost poslovanja se je tako v letu 2011 še zmanjšala. Med poslovnimi odhodki so se stroški blaga, materiala in storitev, ki zavzemajo tudi največji delež, zmanjšali za 15,7 %. Odpisi vrednosti (zaradi oslabitve sredstev, npr. zaradi manjše prodajne cene v primerjavi s knjigovodsko vrednostjo), ki so se v letu 2009 povečali skoraj za 30 % in v letu 2010 za 3,1 %, so se v letu 2011 povečali še za 74,3 %. Nasprotno

so se odpisi vrednosti zmanjšali v družbah, ki *poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi*. Skupaj z manjšimi stroški blaga, materiala in storitev so se njihovi poslovni odhodki zmanjšali bolj kot poslovni prihodki, tako da so te družbe v letu 2011 v povprečju povečale neto dobiček iz poslovanja (za 2 mio evrov). Višji neto dobiček iz poslovanja (za 9,2 mio evrov) so v letu 2011 ustvarile tudi družbe, ki *oddajajo lastne ali najete nepremičnine*, ki pa so povečale tako poslovne prihodke (nekatere družbe so izvajale dodatne gradbene dejavnosti) kot poslovne odhodke.

Slika 58: Donosnost prihodkov od prodaje in sredstev v gospodarskih družbah dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letih 2010–2011

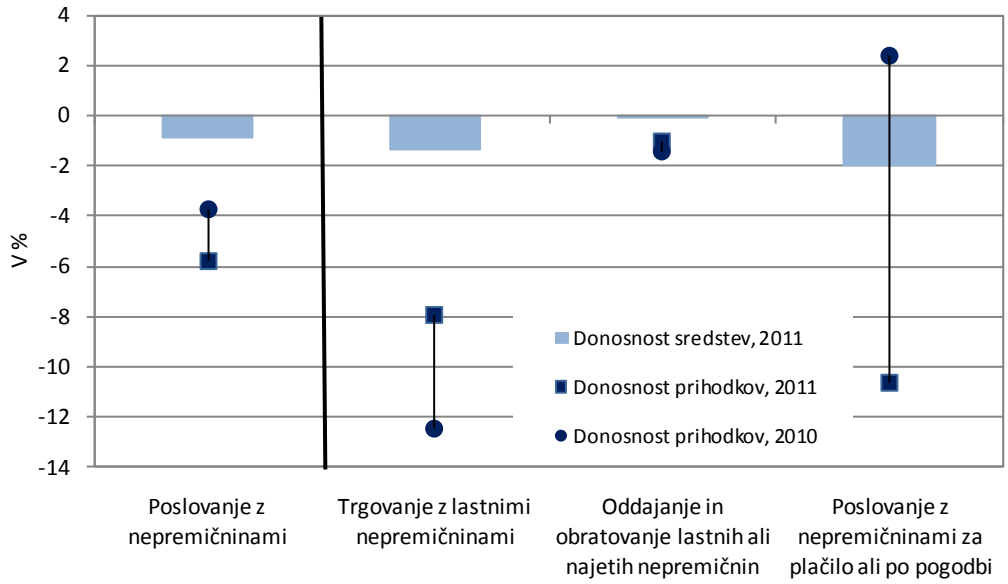

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto finančna izguba je bila v letu 2011 še nekoliko višja kot v letu prej. Za največ (za 284,2 % oz. 26,2 mio evrov) se je neto finančna izguba povečala pri družbah, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi. Višja neto finančna izguba je bila posledica manjših finančnih prihodkov (za 43,3 %) ter podvojenih finančnih odhodkov. Finančni odhodki so se v največji meri povečali zaradi povečanja finančnih odhodkov iz oslabitve in odpisov finančnih naložb (povečanje za 483,6 % oz. za 21 mio evrov), kar je bila posledica poslovanja ene družbe, ki je zaradi razmer na finančnih trgih izvedla slabitev dolgoročnih finančnih naložb v vrednostne papirje. Neto izguba iz financiranja družb, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami se je v letu 2011 skoraj prepolovila na 27,7 mio evrov, kar je bila posledica prenehanja delovanja nekaterih družb, ki so še v letu 2010 prikazovale visoke finančne odhodke[54].

[54] V večini primerov gre za hčerinska podjetja večjih gradbenih družb, ki so se ukvarjala s prodajo stavb, stanovanj... Gospodarska kriza se je še posebno odrazila v podjetjih v gradbeništvu, preko njih pa tudi v njihovih hčerinskih družbah. Nekatere družbe so tako z letom 2011 prenehale delovati.

Slika 59: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti poslovanje z nepremičninami v letih 2010–2011

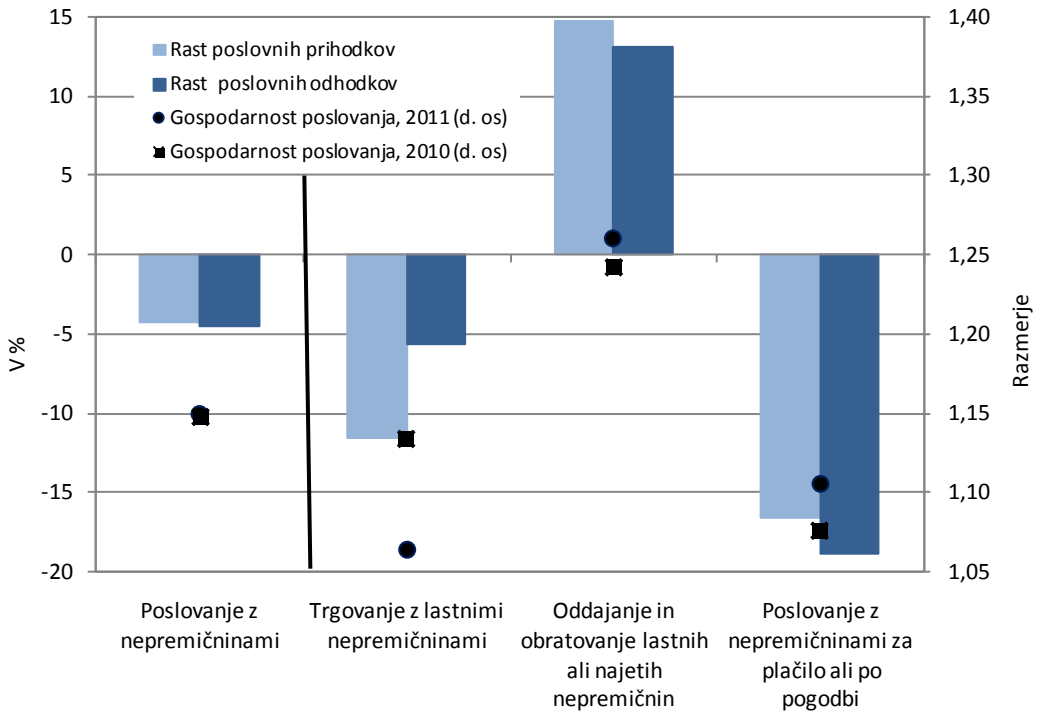

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Nepremičninske družbe so lani nekoliko poslabšale svojo finančno strukturo, saj se je njihova zadolženost, predvsem zaradi družb, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, povečala. Dolg je predstavljal 76,4 % virov sredstev (za 2,2 o.t. več kot leto prej) in je bil rezultat za tretjino višjih dolgoročnih obveznosti. Dolgoročne obveznosti so se najbolj povečale družbam, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, ki so delež dolga v virih sredstev povečale za 11,9 o. t. na 83,9 %. Te družbe so bistveno poslabšale tudi finančno pokritost sredstev.

3.12 STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI

Neto čisti dobiček gospodarskih družb, ki izvajajo strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (M), se je leta 2011 znatno okrepil, po velikosti pa še precej zaostaja za tistim pred začetkom gospodarske krize. Družbe so zaključile obračunsko obdobje s pozitivnim poslovnim izidom na dveh ravneh delovanja (iz poslovanja in drugega delovanja), izguba iz financiranja se je glede na predhodno leto zmanjšala za dobro polovico in je znašala 44,4 mio EUR. K negativnemu finančnemu rezultatu sta glavnino (dobrih 90 %) prispevala zgolj dva oddelka, in sicer M 71 (arhitekturno in tehnično projektiranje, tehnično preizkušanje in analiziranje) in M 70 (podjetniško in poslovno svetovanje). Neto dobiček iz poslovanja je dosegel 170,0 mio EUR in se je v primerjavi z letom prej povečal za 7,8 %. V največjem oddelku po ustvarjeni dodani vrednosti (M 71) se je neto dobiček iz poslovanja še nadalje zmanjšal, za petino, od začetka gospodarske krize pa skoraj za dve petini. To povezujemo s krizo v gradbeništvu, zaradi česar se je po naši oceni obseg povpraševanja po storitvah arhitekturnega in tehničnega projektiranja skrčil. Saldo drugih prihodkov in odhodkov je dosegel 31,8 mio EUR in se je zmanjšal za petino, v šestih oddelkih[55] dejavnosti pa je tako kot v letu prej ostal pozitiven. Neto čisti dobiček se je povečal za 70,6 % in je dosegel 118,5 mio EUR, pri čemer je bil pozitiven poslovni izid zabeležen prav v vseh sedmih oddelkih dejavnosti. Med posameznimi oddelki, v katerih se je neto čisti dobiček glede na predhodno leto zmanjšal, je prišlo tudi do poslabšanja donosnosti sredstev in prihodkov, vendar ostajajo pozitivne. Na ravni celotne dejavnosti M sta bili donosnosti sredstev in prihodkov pozitivni, saj so družbe zaključile obračunsko obdobje z neto čistim dobičkom, glede na predhodno leto pa sta se tudi izboljšali. Ne glede na precej izboljšan rezultat pa je lani neto čisti dobiček za 57,4 % zaostal za vrednostjo iz leta 2008.

Slika 60: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letih 2010 in 2011

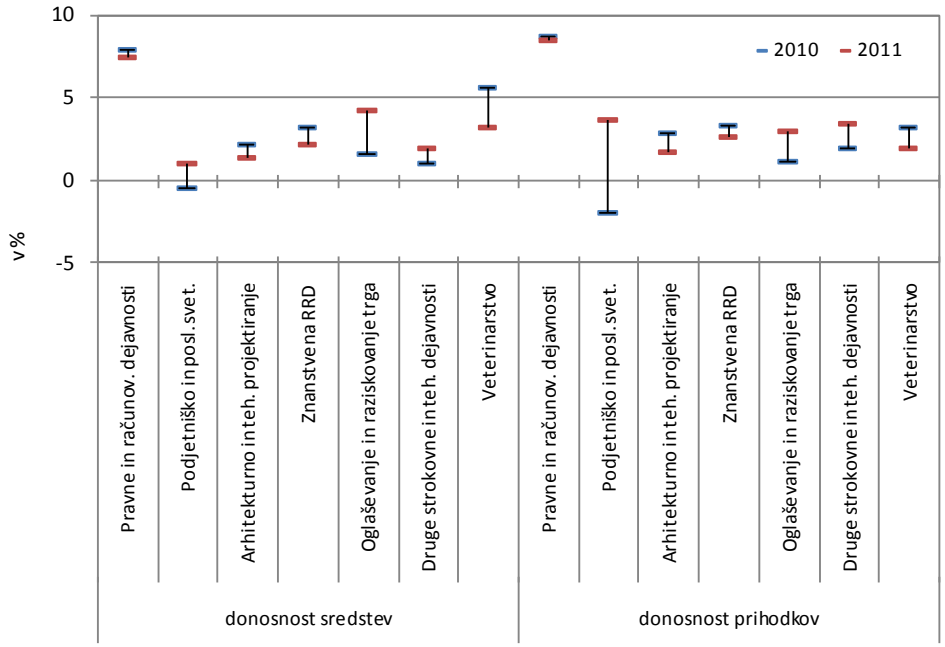

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

[55] Edino v veterinarstvu (M 75) je bil saldo drugih prihodkov in odhodkov negativen.

Tabela 20: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	10.183	10.703	11.281	11.866
Število zaposlenih[1]	28.202	28.914	29.330	29.493
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	5,5	6,0	6,4	6,6
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	6,6	7,5	6,9	6,9
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	278.001	167.888	69.481	118.541
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	658	711	624	598
Število zaposlenih/podjetje	2,8	2,7	2,6	2,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	225	256	239	235
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,086	1,049	1,048	1,050
DONOSNOST				
Donosnost sredstev, v %	4,4	2,3	1,0	1,7
Donosnost prihodkov, v %	6,9	4,4	1,9	3,1
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	42.331	42.803	38.986	39.521
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	26.670	26.886	27.384	27.263
Delež stroškov dela v dodani vrednosti, v %	63,0	62,8	70,2	69,0
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev, v %	66,7	64,8	62,2	61,3
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	46,2	45,4	39,4	38,5
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	62,3	66,5	66,5	67,1
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	89,7	91,7	94,8	95,2
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	16,5	17,4	18,0	20,0
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	53,5	52,9	56,9	57,7
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	7,1	6,2	6,2	6,6

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Gospodarske družbe področja M so leta 2011 nekoliko povečale dodano vrednost, a še niso nadomestile njenega padca v predhodnem letu. Družbe so po zastoju v predhodnem letu, ko se je dodana vrednost zmanjšala za 7,4 %, lani ustvarile le za 1,7 % večjo dodano vrednost. Pri tem so se poslovni prihodki povečali za 4,0 %, stroški blaga, materiala in storitev ter drugi poslovni odhodki, katerih rast je vplivala na zmanjšanje obsega dodane vrednosti, pa še bolj (za 1,1 oz. 6,1 o. t.). Med oddelki dejavnosti se je dodana vrednost še nadalje zmanjšala v družbah, ki prispevajo največji del, dobro tretjino, k celotni dodani vrednosti dejavnosti. To so bile družbe,

ki se ukvarjajo z arhitekturnim in tehničnim projektiranjem, tehničnim preizkušanjem in analiziranjem (M 71), pri čemer se je stopnja upadanja dodane vrednosti glede na leto prej upočasnila (2011: -9,5 oz. 2010: -25,3-odstotna). Edino v teh družbah so se lani poslovni prihodki zmanjšali, za 1,5 %, hkrati so se povečali stroški blaga, materiala in storitev (za 2,3 %) ter zmanjšali drugi poslovni odhodki (za 5,0 %). Veterinarske družbe (M 75) so tudi zmanjšale obseg dodane vrednosti, vendar je njihov vpliv na dodano vrednost dejavnosti najmanjši.

Slika 61: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letu 2011

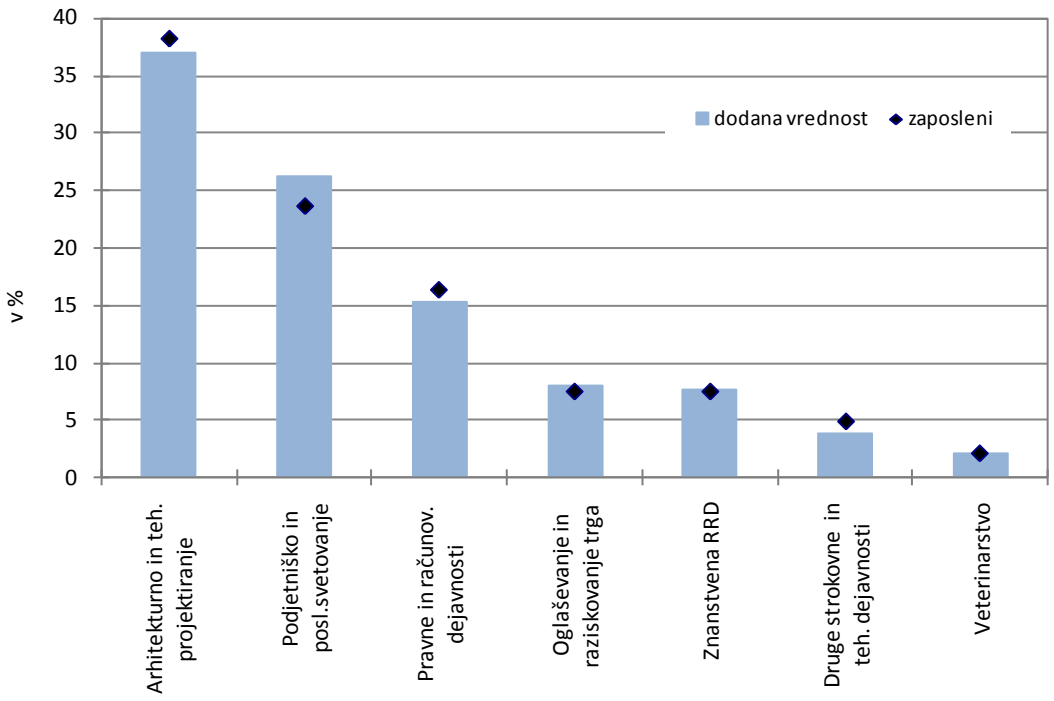

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Ob rahlem povečanju števila zaposlenih se je lani okrepila tudi produktivnost, ki še naprej presega povprečje vseh gospodarskih družb. Produktivnost dela, merjena kot razmerje med dodano vrednostjo in številom zaposlenih, je dosegla 39.521 evrov, kar je pomenilo 1,4-odstotno rast glede na leto 2010. Družbe dejavnosti M so za 5,4 % presegale povprečno vrednost kazalnika vseh slovenskih družb, najbolj družbe, ki izvajajo podjetniško in poslovno svetovanje (M 70), in sicer za 17,6 %. Število zaposlenih v dejavnosti M se je povečalo za 0,4 %, samo v dveh oddelkih se je zmanjšalo. Najbolj se je povečalo v družbah, ki se ukvarjajo z znanstveno raziskovalno in razvojno dejavnostjo (M 72), in sicer za 23,5 %. Te družbe so ob najvišji rasti dodane vrednosti v celotni dejavnosti M, 19,1-odstotni, ustvarile tudi relativno visoko dodano vrednost na zaposlenega. S 40.852 evrov na zaposlenega so za 8,9 % presegale povprečje celotnega gospodarstva. Vrednost stroškov dela je v celotni dejavnosti M ostala približno na ravni predhodnega leta kar je ob večji dodani vrednosti privedlo do zmanjšanja deleža stroškov dela v dodani vrednosti za 1,2 o. t.

Slika 62: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letu 2011

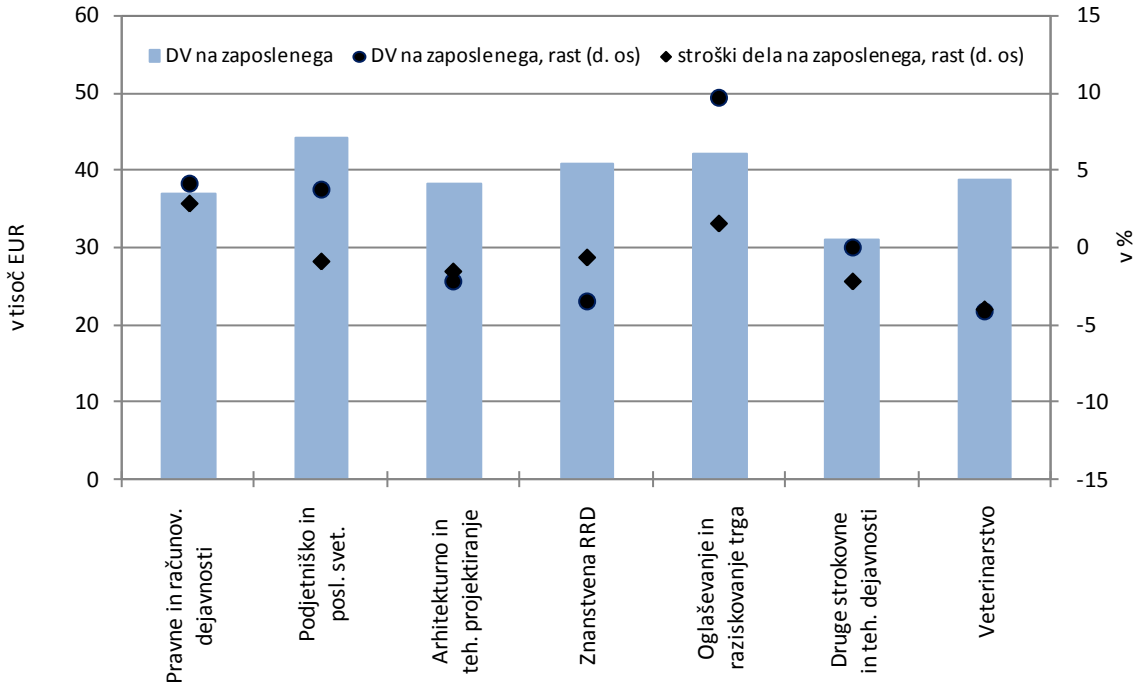

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Gospodarnost poslovanja strokovno-tehničnih dejavnosti je lani ostala približno na ravni predhodnega leta. Ker sta bili stopnji rasti poslovnih prihodkov in poslovnih odhodkov skorajda enaki (4,0- oz. 3,9-odstotna), se je tudi gospodarnost poslovanja spremenila le za malenkost, na 1,050 (2010: 1,048). Na tej ravni se ohranja tudi skozi vsa tri leta gospodarske krize. Najvišja gospodarnost, 1,129, je bila tudi lani dosežena v družbah, ki so opravljale pravne in računovodske dejavnosti (M 69). Gospodarnost poslovanja se je opazno izboljšala zgolj družbam, ki so se ukvarjale z oglaševanjem in raziskovanjem trga (M 73) ter z drugimi strokovnimi in tehničnimi dejavnostmi (M 74), na 0,997 oz. 1,051. Pri obeh oddelkih je opaziti preusmerjanje prodaje na tuje trge[56], še naprej pa izvozna usmerjenost obeh ostaja nizka glede na povprečno v Sloveniji. Med oddelki dejavnosti M je s precejšnjim povečanjem prihodkov od prodaje v tujini lani izvozna usmerjenost presegla slovensko povprečje zgolj v družbah, ki izvajajo znanstveno raziskovalno in razvojno dejavnost (M 72) ter podjetniško in poslovno svetovanje (M 70)[57]. Med poslovnimi odhodki družb dejavnosti M so se stroški blaga, materiala in storitev povečali za 5,1 %, pri čemer so se zmanjšali samo v družbah, ki so se ukvarjale z oglaševanjem in raziskovanjem trga (M 73). Stroški dela so se v povprečju zmanjšali za 0,1 %, med vsemi oddelki pa zgolj v dveh, in sicer v družbah, ki so se ukvarjale z arhitekturnim in tehničnim projektiranjem, tehničnim preizkušanjem in analiziranjem (M 71) ter veterinarstvom

[56] Prve so povečale čiste prihodke od prodaje za 2,5 %, najbolj pa na trge izven EU, za 10,8 %; druge so povečale čiste prihodke od prodaje za 4,3 %, najbolj pa prav tako na trge izven EU, za 5,1 %.

[57] V oddelku M 72 so na tujih trgih realizirali 38,5 % čistih prihodkov od prodaje, v oddelku M 70 pa 34,0 %. V celotnem gospodarstvu je ta delež znašal 33,3 %.

(M 75). V prvem je bilo ob hkratnem zmanjšanju števila zaposlenih[58] za 7,5 % zmanjšanje stroškov dela večje od povprečnega za 8,8 o. t., v drugem pa za 1,9 o. t., vendar se tam število zaposlenih ni zmanjšalo.

Tako kratkoročne kot dolgoročne obveznosti so se v družbah dejavnosti M lani zmanjšale. Zmanjšanje dolgoročnih[59] in kratkoročnih[60] finančnih obveznosti do bank, za 2,5 % oz. 11,3 %, je vplivalo na zmanjšanje dolgoročnih in kratkoročnih obveznosti (za 0,4 % in 1,7 %). Poleg tega se je povečal kapital, kar je vse skupaj vplivalo na zmanjšanje deleža dolga v virih sredstev, za 0,9 o. t. oz. na 61,3 %. Za prav toliko se je zmanjšal tudi delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, na 38,5 %. Omenjena kazalnika se zmanjšujeta že četrto leto zapored. Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev se je povečala le za malenkost, saj so se povečala tako dolgoročna sredstva, za 2,4 %, kot kapital, za 3,5 %.

Slika 63: Zadolženost v gospodarskih družbah strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti v letu 2011

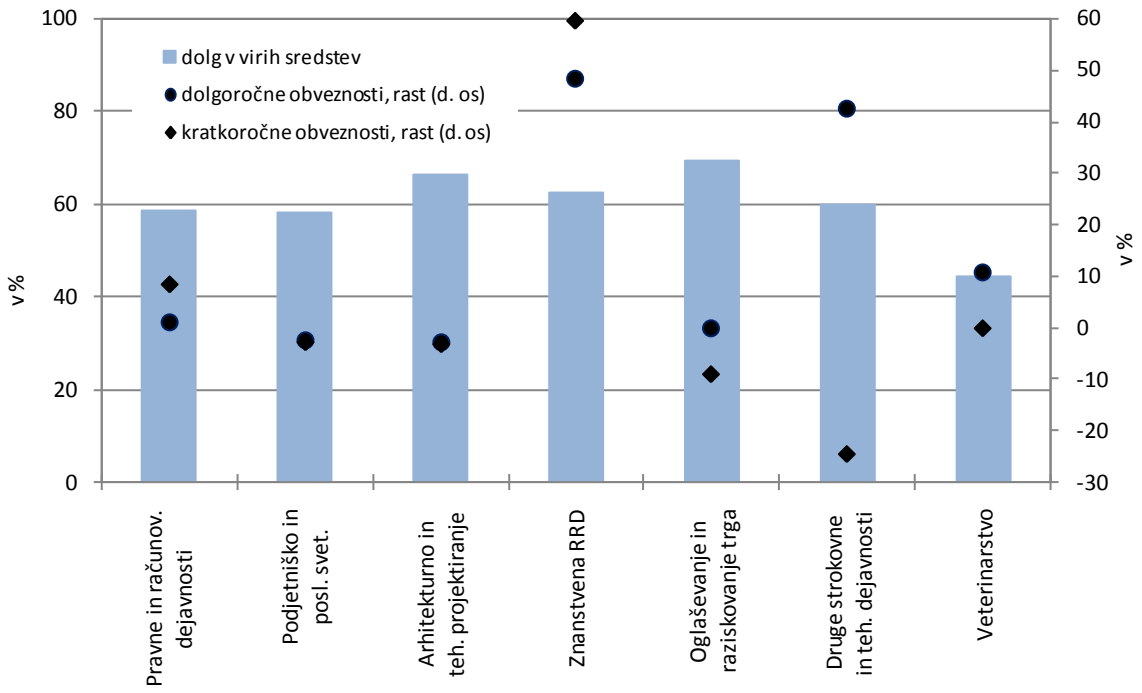

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

[58] V družbah, ki se ukvarjajo z arhitekturnim in tehničnim projektiranjem, tehničnim preizkušanjem in analiziranjem se je število zaposlenih od začetka gospodarske krize in z njo povezano krizo v gradbeništvu zmanjšalo za 10,3 %; v dejavnosti M se je povečalo za 2,0 %.

[59] Dolgoročne finančne obveznosti do bank so se povečale v treh oddelkih dejavnosti (M 71, M 74-75), najbolj pa v družbah, ki so se ukvarjale z drugimi strokovnimi in tehničnimi dejavnostmi (M 74), za 90,6 %.

[60] Kratkoročne finančne obveznosti do bank so se povečale samo v družbah, ki opravljajo pravne in računovodske dejavnosti (M 69), za 23,4 %.

3.13 DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI

Gospodarske družbe, ki se ukvarjajo z drugimi raznovrstnimi poslovnimi dejavnostmi (N), so leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom, ki je po velikosti presegel tistega pred začetkom gospodarske krize. Družbe so po dveh zaporednih letih, zaključenih z negativnim poslovnim izidom, lani obračunsko obdobje zaključile s pozitivnim poslovnim rezultatom na dveh ravneh delovanja (iz poslovanja in drugega delovanja). Izguba iz financiranja se je glede na predhodno leto občutno zmanjšala, za dobro polovico, in je znašala 6,6 mio EUR. Pri tem je bil samo v družbah, ki se ukvarjajo z dejavnostjo potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanimi dejavnostmi (N 79) izkazan finančni dobiček v višini 1,8 mio EUR. Neto dobiček iz poslovanja je znašal 13,1 mio EUR in se je v primerjavi z letom 2010 znatno povečal, za 178,5 %. Med vsemi oddelki dejavnosti N so zgolj družbe, ki se ukvarjajo z dajanjem v najem in zakup (N 77) izkazale neto izgubo iz poslovanja, ki se je v primerjavi z letom prej le za malenkost zmanjšala. Saldo drugih prihodkov in odhodkov je dosegel 3,1 mio EUR in se je zmanjšal za 60,6 %. Dobiček iz drugega delovanja je bil izkazan prav v vseh šestih oddelkih dejavnosti. Neto čisti dobiček je dosegel 4,2 mio EUR, pri čemer je bila neto čista izguba izkazana v družbah, ki se ukvarjajo z dajanjem v najem in zakup in so edine ustvarile neto izgubo iz poslovanja (N 77), ter v družbah, ki izvajajo pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti (N 82). Lani je neto čisti dobiček dejavnosti N za 35,7 % presegel vrednost iz leta 2008. Na ravni celotne dejavnosti N sta bili donosnosti sredstev in prihodkov tako pozitivni, glede na predhodno leto, ko so družbe zaključile obračunsko obdobje z neto čisto izgubo, pa sta se tudi izboljšali. Med posameznimi oddelki, v katerih se je neto čisti dobiček glede na predhodno leto zmanjšal, je prišlo tudi do poslabšanja donosnosti sredstev in prihodkov, vendar ostajajo pozitivne.

Slika 64: Donosnost sredstev in prihodkov v gospodarskih družbah drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letih 2010 in 2011

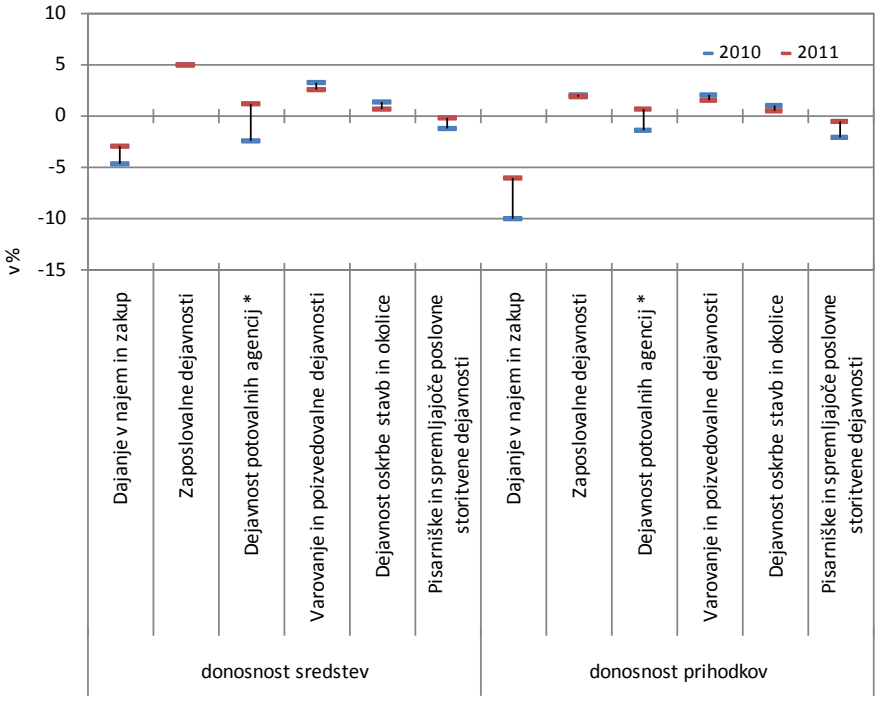

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: * Dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti.

Tabela 21: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v obdobju 2008–2011

	2008	2009	2010	2011
Število gospodarskih družb	1.456	1.570	1.678	1.756
Število zaposlenih[1]	21.829	20.791	20.614	21.282
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	4,3	4,3	4,5	4,7
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	2,2	2,3	2,4	2,5
Neto[2] čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	3.116	-6.524	-6.638	4.228
VELIKOST				
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	547	542	525	511
Število zaposlenih/podjetje	15,0	13,2	12,3	12,1
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI				
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	34	40	41	41
GOSPODARNOST				
Gospodarnost poslovanja	1,019	1,005	1,004	1,012
DONOSNOST				
Donosnost sredstev, v %	0,4	-0,8	-0,8	0,5
Donosnost prihodkov, v %	0,3	-0,6	-0,6	0,4
PRODUKTIVNOST				
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	18.132	18.239	19.096	19.585
DELOVNA STROŠKOVNOST				
Stroški dela / zaposlenega (v EUR)	15.490	15.788	16.416	16.867
Delež stroškov dela v dodani vrednosti, v %	85,4	86,6	86,0	86,1
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST				
Delež dolga v virih sredstev, v %	73,5	75,1	73,7	72,0
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	48,1	50,3	49,6	47,1
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	52,5	49,2	49,5	51,5
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	97,0	92,3	88,2	90,4
IZVOZNA USMERJENOST				
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	12,3	10,8	10,7	11,5
STRUKTURA SREDSTEV				
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	50,4	50,7	53,1	54,4
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	27,3	25,0	23,5	23,9

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opombe: [1] Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. [2] Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Gospodarske družbe dejavnosti N so leta 2011 še nadalje povečale dodano vrednost in s tem sicer nekoliko tudi majhen prispevek k dodani vrednosti celotnega gospodarstva. Ustvarile so za 5,9 % višjo dodano vrednost, kar je pomenilo za 4,8 o. t. večjo rast od celotnega gospodarstva. Pri tem so se poslovni prihodki povečali za 4,1 %, stroški blaga, materiala in storitev ter drugi poslovni odhodki pa nekoliko manj (za 0,9 oz. 3,6 o. t.). Delež dejavnosti N v dodani vrednosti vseh družb se tako postopno krepi iz leta v leto, lani na 2,5 % (2008: 2,2 %). Pri tem sta dva oddelka, ki prispevata največji delež k dodani vrednosti dejavnosti, še pospešila rast

dodane vrednosti. Dodana vrednost zaposlovalnih družb (N 78) se je povečala za 17,6 %, pri družbah, ki izvajajo varovanje in poizvedovalne dejavnosti (N 80), pa za 7,1 %.

Slika 65: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letu 2011

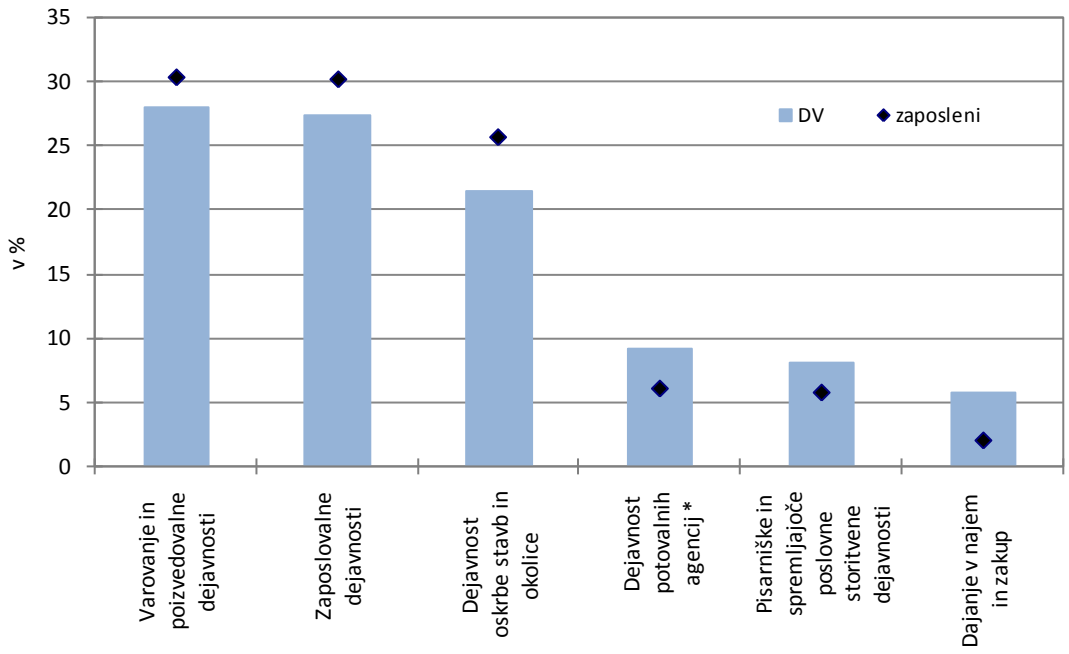

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: * Dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti.

Ob višji dodani vrednosti se je v letu 2011 povečala tudi produktivnost dejavnosti. Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, se je ob razmeroma visoki rasti dodane vrednosti in 3,2-odstotnem povečanju zaposlenosti, zvišala za 2,6 % na 19.585 evrov. Med oddelki dejavnosti N so po ravni produktivnosti samo družbe, ki se ukvarjajo z dajanjem v najem in zakup (N 77), zaradi razmeroma visoke kapitalne opremljenosti[61] z 58.123 evri na zaposlenega presegle povprečje vseh družb, in sicer za 54,9 %. Povprečna dodana vrednost na zaposlenega dejavnosti N pa je lani skoraj za polovico zaostajala za povprečno produktivnostjo gospodarstva. Družbe, ki se ukvarjajo z zaposlovalnimi dejavnostmi (N 78) in prispevajo največji del v strukturo zaposlenih, so izkazale največjo rast števila zaposlenih[62], 16,6-odstotno, kar kaže na rast potreb po zaposlitvah, ki jih zagotavljajo agencije za zaposlovanje. Delež stroškov dela v dodani vrednosti dejavnosti N se je s 86,1 % skoraj ohranil na ravni leta prej, saj je stopnja rasti stroškov dela, 6,1-odstotna, le nekoliko presegala stopnjo rasti dodane vrednosti, za 0,2 o. t.

[61] Pri tem gre za dajanje v najem in zakup naslednjih skupin proizvodov in pravic: motornih vozil, športne opreme in izdelkov za široko rabo, strojev, naprav in drugih opredmetenih sredstev ter pravic uporabe intelektualne lastnine, razen avtorsko zaščitenih del.

[62] V naslednjih oddelkih se je število zaposlenih zmanjšalo: pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti (N 82), dejavnost oskrbe stavb in okolice (N 81) ter dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezane dejavnosti (N 79), za 7,5 %, 5,1 % in 3,2 %.

Slika 66: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letu 2011

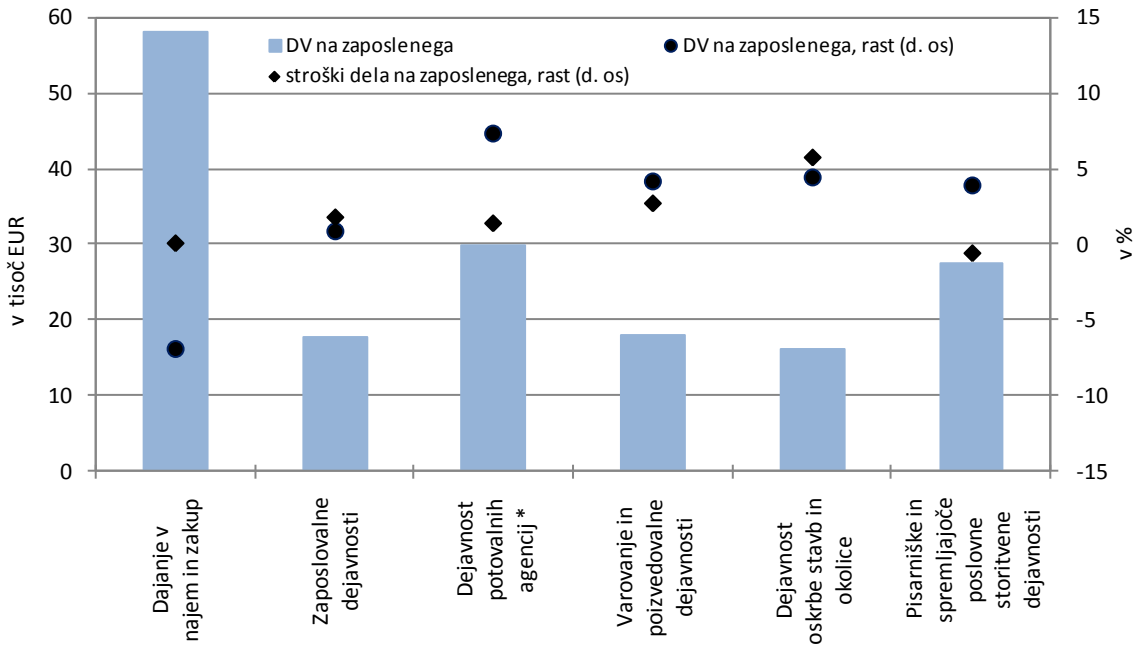

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: * Dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti.

Gospodarnost poslovanja dejavnosti N se je lani precej izboljšala. Ob 4,1-odstotni rasti poslovnih prihodkov in 3,3-odstotnem povečanju poslovnih odhodkov se je povečala z 1,004 leta 2010 na 1,012 leta 2011. Najvišjo gospodarnost so izkazale zaposlovalne družbe (N 78), 1,027, kjer so se poslovni prihodki med vsemi oddelki dejavnosti povečali največ, za 13,3 %. Te družbe so hkrati tudi najbolj povečale čiste prihodke od prodaje, za 12,6 %, za prav toliko pa tudi na domači trg, kjer so praktično ustvarili celotne čiste prihodke od prodaje, 98,4 %. Na tujih trgih so največ čistih prihodkov od prodaje realizirale družbe, ki se ukvarjajo z dejavnostjo potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanimi dejavnostmi (N 79), 22,4 %, ter družbe, ki se ukvarjajo z dajanjem v najem in zakup (N 77), 19,2 %. Slednjim se je usmerjenost na tuje trge lani tudi najbolj izboljšala, za 7,5 o. t, in sicer na račun občutne rasti ustvarjenih čistih prihodkov od prodaje tako na trgih EU kot trgih izven EU (za 75,7 % oz. 92,9 %). Med poslovnimi odhodki so se stroški blaga, materiala in storitev povečali za 3,2 %, pri čemer so se zmanjšali samo v družbah, ki se ukvarjajo s pisarniškimi in spremljajočimi poslovnimi storitvenimi dejavnostmi (N 82), za 5,8 %. V teh družbah so se stroški dela ob zmanjšanem številu zaposlenih tudi zmanjšali za 8,0 %.

Kratkoročne obveznosti v družbah dejavnosti N so se zmanjšale, kar je skupaj z zvišanjem kapitala (kljub višjim dolgoročnim obveznostim) vplivalo na znižanje deleža dolga v virih sredstev. Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev se je zmanjšal na najnižjo raven od začetka gospodarske krize, za 3,2 o. t. oz. na 47,1 %. Kratkoročne finančne obveznosti do bank so se zmanjšale skoraj za petino, najbolj, za dobro polovico, v družbah, ki se ukvarjajo z dejavnostjo potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanimi dejavnostmi (N 79). S tem se je zmanjšal delež celotnega dolga v virih sredstev, za 1,7 o. t. oz. na 72,0 %, kar je bila prav tako najnižja raven od začetka gospodarske krize. Pri tem so se dolgoročne obveznosti

povečale za 5,0 %, dolgoročne finančne obveznosti do bank pa zmanjšale za četrtino. Ob večji vrednosti kapitala, za 8,6 %, se je družbam ob rasti dolgoročnih sredstev, za 4,3 %, izboljšala kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev za 2,0 o. t. oz. na 51,5 %.

Slika 67: Zadolženost v gospodarskih družbah drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v letu 2011

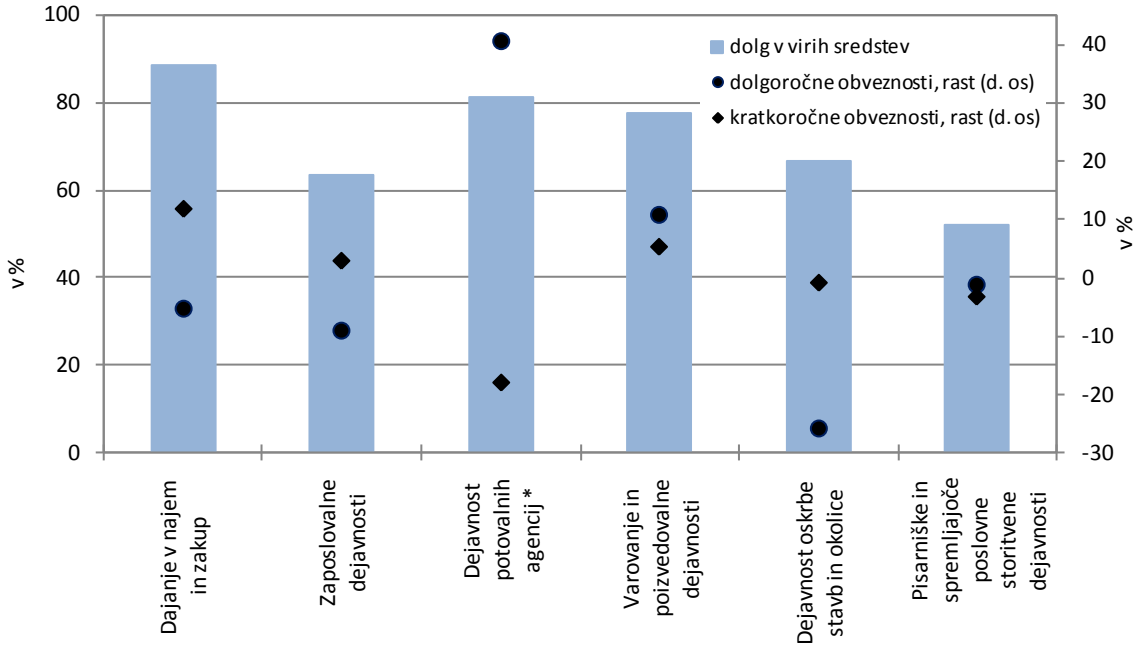

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.
Opomba: * Dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti.

4 ZAKLJUČKI

Leta 2011 so se poslovni rezultati **gospodarskih družb** prvič od začetka gospodarske krize nekoliko izboljšali, a je bil ustvarjen pozitiven rezultat majhen – predstavljal je le desetino neto čistega dobička (čisti dobiček minus čista izguba obračunskega obdobja) iz leta 2007, ko je bil najvišji v zadnjih desetih letih. Gospodarske družbe je kljub znižanju še naprej pestila visoka finančna izguba. Poslovni prihodki so tudi lani presegli odhodke, a je bil neto dobiček iz poslovanja še naprej majhen. Ob ponovno višjih izvoznih prihodkih, ki so že presegli raven leta 2008, so prihodki od prodaje na domačem trgu ostali nizki, hkrati pa so bili tudi lani prisotni precejšnji stroškovni pritiski zaradi poslabšanih pogojev menjave in relativno visokih stroškov dela, ki se ob dvigu minimalne plače v letu 2010 razmeroma počasi prilagajajo gospodarski aktivnosti. Tudi povprečna zadolženost gospodarskih družb (merjena z deležem dolga v virih sredstev), ki se je močno povečala v letih pred izbruhom krize, je ob le majhnem znižanju v obdobju 2010–2011 ostala visoka.

Gospodarske družbe **primarnih dejavnosti** (**A - kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo) in živilsko predelovalnih dejavnosti (C 10 in 11)** so lani poslovni rezultat v povprečju poslabšale. Družbe s področja dejavnosti kmetijstva in lova, gozdarstva ter ribištva so poslovno leto 2011 zaključile z višjo neto čisto izgubo kakor v letu prej. Skupni negativni izid je bil ponovno povezan predvsem z neto izgubo iz financiranja, na področju osnovne dejavnosti pa so ustvarili pozitivni rezultat na približno isti ravni kakor v letu prej. Skupno poslovanje je bilo tudi v letu 2011 negativno v kmetijskih in v ribiških družbah, gozdarske družbe pa so poslovno leto zaključile z neto čistim dobičkom, a nižjim kakor v predhodnem letu. Nadaljevalo se je zniževanje zaposlenosti in dodane vrednosti, vendar ob višji produktivnosti. Gospodarske družbe v živilsko predelovalni dejavnosti so tudi v poslovnem letu 2011 zmanjšale število zaposlenih in dodano vrednost, poslovanje pa poslabšale in v nasprotju s predhodnim letom ustvarile neto čisto izgubo. Ta je bila ponovno izkazana na ravni finančnega poslovanja in je bila globlja kakor v letu prej. V osnovni dejavnosti so tudi v letu 2011 poslovale pozitivno, a slabše kakor v letu prej. Skupni neto izid se je poslabšal tako v proizvodnji živil, kjer je bil dobiček v primerjavi z letom prej nekoliko nižji, kakor tudi v proizvodnji pijač, kjer se je izguba poglobila. Izpostavimo lahko relativno visoko rast stroškov materiala in energije, pa tudi rast finančnih odhodkov, predvsem iz oslabitev in odpisov finančnih naložb.

Pri gospodarskih družbah **rudarstva (B)** v zadnjem desetletju uspešnost poslovanja močno niha, v letu 2011 pa so zabeležili neto čisto izgubo, ki je bila nekoliko višja kot leto prej. Medtem ko so prejšnja leta z izgubo poslovali v premogovništvu in nazadnje v dejavnosti storitev za pridobivanje nafte in zemeljskega plina, je lani izguba prvič nastala v neenergetskem delu rudarstva, v dejavnostih povezanih z gradbeništvom. V rudarstvu premogovništvo sicer še vedno ustvari prek dve tretjini dodane vrednosti in tam se tudi zaposlenost še vedno naglo znižuje, s ciljem ohranjati konkurenčnost na liberaliziranem energetskem trgu EU.

Gospodarske družbe **predelovalnih dejavnosti (C)** so leta 2011 v povprečju ustvarile večji neto poslovni dobiček kot v predhodnem letu in zmanjšale neto finančno izgubo. Neto čisto izgubo so ustvarile le nekatere tehnološko manj zahtevne panoge (prehrambna, lesna, pohištvena industrija, druga raznovrstne predelovalne dejavnosti). Družbe tehnološko zahtevnejših panog

so večinoma ustvarile večji neto čisti dobiček, manjši je bil le v družbah proizvodnje drugih strojev in naprav (predvsem zaradi večje neto finančne izgube). Po negativnem rezultatu v letih 2009 in 2010 so neto čisti dobiček ustvarile tudi družbe srednje nizko tehnološko zahtevnih panog. Poslovni prihodki družb predelovalnih dejavnosti so se lani povečali bolj kot poslovni odhodki, gospodarnost poslovanja se je tako znova izboljšala, a ostala nižja kot leta 2008. Izvozna usmerjenost družb predelovalnih dejavnosti se je ob večji rasti prihodkov od prodaje na tujem kot domačem trgu znova povečala. Večino prihodkov od prodaje so na domačem trgu ustvarile le družbe prehrambne industrije ter družbe, ki se ukvarjajo s popravili in montažo strojev in naprav. Stroški dela na zaposlenega so se ponovno povečali manj kot produktivnost dela, tako da se je delež stroškov dela v dodani vrednosti po precejšnjem povečanju v začetku gospodarske krize lani drugo leto zapored zmanjšal, a še presega raven iz leta 2008. Po poslabševanju v preteklih dveh letih so se lani izboljšali tudi rezultati iz finančnega poslovanja, a so z izjemo farmacevtske industrije vse panoge znova ustvarile neto finančno izgubo. Zadolženost večine panog predelovalnih dejavnosti se je leta 2011 zmanjšala, najbolj družbam srednje nizko tehnološko zahtevnih panog.

Gospodarske družbe **oskrbe z elektriko, plinom in paro (D)** so v letu 2011 ustvarile za desetino nižji neto čisti dobiček kot leto prej, ta pa je predstavljal okoli tretjino neto čistega dobička vseh gospodarskih družb. Na manjši lanski dobiček so vplivali nižji vodostaji rek in zato manjša proizvodnja hidroelektrarn, manjši dobiček je bil tudi v dejavnosti trgovanja z električno energijo. Ob povečanem obsegu mednarodne menjave elektrike pa so se dobički povečali v dejavnosti prenosa elektrike in pri proizvodnji termoelektrarn. Dejavnost trgovanja z električno energijo je kljub 38-odstotnem poslabšanju poslovnega izida ostala najbolj dobičkonosna dejavnost v okviru oskrbe z elektriko, plinom in paro (D). Največji dejavnosti pa s tremi petinami ustvarjene dodane vrednosti ostajata proizvodnja termoelektrarn in distribucija električne energije.

Poslovni rezultati gospodarskih družb **oskrbe z vodo, ravnanja z odplakami in odpadki ter saniranja okolja (E)** so se v primerjavi ugodnim letom 2010 lani poslabšali, a so ob koncu leta neto dobiček izkazali vsi štirje oddelki dejavnosti E. Izid iz poslovanja je bil pozitiven, vendar nižji kot v prehodnem letu, dodatno pa se je poglobila izguba iz financiranja. Oboje je privedlo do znižanja neto dobička obračunskega obdobja ter s tem kazalnika donosnosti prodaje, ki pa se je v primerjavi z drugimi panogami gospodarstva ohranil na relativno visoki ravni. V primerjavi z visokimi vrednostmi iz leta 2010, je lani prišlo do bolj umirjene rasti nominalnih prihodkov od prodaje, delno tudi zaradi zamrznitve cen komunalnih storitev. Rast stroškov blaga, materiala in storitev je sledila rasti poslovnih prihodkov, zaradi česar se dodana vrednost dejavnosti E v letu 2011 skoraj ni spremenila. Z nadaljnjim povečanjem števila zaposlenih v dejavnostih E se je tako znižala produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, stroški dela na zaposlenega pa so ostali na ravni predhodnega leta.

Gospodarske družbe s področja **gradbeništva (F)** so lani tretje leto zapored močno znižale aktivnost, merjeno z dodano vrednostjo in zaposlenostjo. Aktivnost se je znižala v vseh treh oddelkih gradbeništva: gradnji stavb, gradnji inženirskih objektov in specializiranih gradbenih delih; podobno kot v letu 2010 je bil padec najmanjši pri specializiranih gradbenih delih. Aktivnost so znižali predvsem v večjih družbah, manjše pa so lani prvič od začetka krize celo povečale obseg poslovanja. V zadnjih dveh letih (2010 in 2011) je tako delež velikih družb (nad 50 zaposlenih), ki so v letih 2008 in 2009 ustvarile še dobro polovico dodane vrednosti

gradbeništva, upadel za skoraj 13 odstotnih točk. Poslovni rezultat gradbeništva se je leta 2011 malce izboljšal, a je bil še vedno negativen. K zmanjšanju neto izgube je največ prispevala manjša izguba iz poslovanja v gradnji inženirskih objektov, pri čemer je treba upoštevati, da v analizi niso vključene družbe, ki so v stečajnem ali likvidacijskem postopku. Lani se je znižala tudi povprečna zadolženost gradbenih družb, merjena z deležem dolga v virih sredstev, na kar je pomembno vplival izpad družb, ki so lani pričele s prisilno poravnavo oziroma stečajem.

Gospodarske družbe **trgovine ter vzdrževanja in popravil motornih vozil (G)** so po prepolovitvi v letu 2010 leta 2011 ustvarile za več kot 80 % večji neto čisti dobiček kot leto prej. Izboljšanje poslovanja je bilo predvsem posledica skoraj prepolovljene neto čiste izgube iz financiranja, neto dobiček iz poslovanja pa se je v letu 2011 močno zmanjšal. Na izboljšanje poslovnega rezultata je najbolj vplivalo poslovanje družb, ki se ukvarjajo *s* posredništvom in trgovino na debelo, ki so po neto čisti izgubi v letu 2010 leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom. Višji kot pred letom je bil tudi neto čisti dobiček družb v trgovini z motornimi vozili in njihovimi popravili. Družbe trgovine na drobno so v letu 2011 poslabšale poslovanje v rednem in izrednem delovanju, skupaj je neto čisti dobiček znašal le približno osmino tistega iz leta 2010. Nižji čisti dobiček iz poslovanja teh družb je bil predvsem posledica relativno velikega povečanja poslovnih odhodkov zaradi višjih stroškov blaga, materiala in storitev ter povečanja odpisov vrednosti. Povišanje neto finančne izgube pa je bilo posledica povečanja neto finančne izgube skupine družb, ki se ukvarjajo s prodajo motornih goriv v specializiranih prodajalnah. Družbam trgovine na drobno se je v letu 2011 močno zmanjšala tudi gospodarnost poslovanja in donosnost prihodkov.

Gospodarske družbe **prometa in skladiščenja (H)** so v letu 2011 že drugo leto zapored precej izboljšale uspešnost poslovanja, čeprav so v povprečju še vedno ustvarile izgubo. Največjo neto čisto izgubo so lani ponovno izkazali v dejavnosti cestnega blagovnega prometa, kjer se je poslovni izid najbolj poslabšal. Neto dobiček iz poslovanja se je nekoliko povečal, a je večje izboljšanje rezultatov poslovanja omejeval dvig cen nafte, zaradi česar so precej narasli stroški goriva, ki ga prevozniki zaradi močne konkurence niso uspeli prenesti v višje cene prevoznih storitev. Ob pozitivnem poslovanju iz opravljanja osnovne dejavnosti pa se je v cestnem blagovnem prometu lani precej povečala neto izguba iz financiranja zlasti zaradi višjih finančnih odhodkov iz oslabitev in znižanja finančnih prihodkov od deležev v drugih družbah. Tudi na železnici so kljub precejšnjemu izboljšanju še poslovali z izgubo. Največje izboljšanje poslovanja (za 39 mio EUR) pa so zabeležili v špedicijski dejavnosti, kjer so zlasti pri največjem ponudniku teh storitev odpravili veliko izgubo iz financiranja. Najbolje so v okviru dejavnosti H v letu 2011 poslovali v dejavnosti skladiščenja ter v spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu.

Poslovanje **gostinskih družb (I)** se je leta 2011 ponovno poslabšalo, saj so leto zaključile z neto čisto izgubo, ki je bila še višja kot v letu pred tem. V letu 2011 so v povprečju še povečale neto izgubo iz poslovanja, precej večja pa je bila tudi neto finančna izguba. Z neto čisto izgubo so leto 2011 zaključile družbe obeh oddelkov gostinstva; občutneje višja kot leto prej je bila v gostinskih nastanitvenih storitvah. Družbe nastanitvenih storitev so lani še povečale neto izgubo iz poslovanja, družbe, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač, pa so leto 2011 zaključile z neto dobičkom iz poslovanja. Oba oddelka sta ustvarila neto finančno izgubo, ki je bila še višja kot pred letom. V družbah obeh oddelkov gostinstva pa se je lani prvič izboljšala finančna

struktura sredstev gostinskih družb, saj se je v povprečju zmanjšala njihova zadolženost ter izboljšala kapitalska pokritost stalnih sredstev.

Gospodarske družbe **informacijskih in komunikacijskih dejavnosti (J)** so leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom, ki po velikosti še precej zaostaja za tistim pred začetkom gospodarske krize. Obračunsko obdobje so zaključile z neto dobičkom iz poslovanja in drugega delovanja, izguba iz financiranja pa se je glede na predhodno leto občutno zmanjšala. Dodana vrednost družb informacijsko-komunikacijskih dejavnosti se je le malo povečala, najbolj v telekomunikacijski dejavnosti (J 61), ki prispeva skoraj polovico dodane vrednosti celotne dejavnosti. Ob zmanjšanju števila zaposlenih tudi v letu 2011 se je produktivnost precej okrepila in ostala nad povprečjem vseh gospodarskih družb. Zaradi precej manjšega zmanjšanja števila zaposlenih kot v celotnem gospodarstvu je rast produktivnosti dejavnosti J v celotnem obodobju od začetka gospodarske krize zaostala za povprečno rastjo produktivnosti celotnega gospodarstva. Gospodarnost poslovanja družb informacijsko-komunikacijskih dejavnosti se je lani izboljšala. Kratkoročne in dolgoročne obveznosti so se zmanjšale, a se je hkrati zmanjšala tudi vrednost kapitala, tako da se je razmerje med dolgom in viri sredstev v družbah informacijsko-komunikacijskih dejavnosti poslabšalo.

Nepremičninski trg se je v letih pred gospodarsko krizo, ko je povpraševanje po različnih vrstah nepremičnin presegalo ponudbo, močno razcvetel in dosegal visoke dobičke, z gospodarsko krizo pa se je poslovanje **nepremičninskih družb (L)** poslabšalo. Tako so nepremičninske družbe po precejšnjem poslabšanju (sicer pozitivnega) poslovnega rezultata že v letu 2009, leto 2010 zaključile z neto čisto izgubo, ki se je v letu 2011 še povečala. Poslabšanje poslovnega izida je izhajalo iz manjšega neto dobička iz poslovanja, ki je bil posledica manjših prihodkov ob zmanjševanju transakcij na nepremičninskem trgu, nadaljevali pa so se tudi odpisi vrednosti. Povišanje neto finančne izgube pa je bilo predvsem posledica rasti finančnih odhodkov zaradi oslabitev in odpisov finančnih naložb.

Neto čisti dobiček gospodarskih družb, ki izvajajo **strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (M)**, se je leta 2011 znatno okrepil, po velikosti pa še precej zaostaja za tistim pred začetkom gospodarske krize. Družbe so zaključile obračunsko obdobje z neto dobičkom iz poslovanja in drugega delovanja, izguba iz financiranja se je glede na predhodno leto zmanjšala za dobro polovico. Družbe področja M so dodano vrednost nekoliko povečale, vendar njenega padca iz predhodnega leta še niso nadomestile. Ob rahlem povečanju števila zaposlenih se je okrepila tudi produktivnost, ki še naprej presega povprečje vseh gospodarskih družb. Gospodarnost poslovanja strokovno-tehničnih dejavnosti je lani ostala približno na ravni predhodnega leta. Kratkoročne kot tudi dolgoročne obveznosti so se zmanjšale, ob večji vrednosti kapitala se je zmanjšal delež dolga v virih sredstev. Deleža dolga ter kratkoročnih obveznosti v virih sredstev družb dejavnosti M pa sta se zmanjšala že četrto leto zapored.

Gospodarske družbe **drugih raznovrstnih poslovnih dejavnosti (N)** so leto 2011 zaključile z neto čistim dobičkom, ki je po velikosti presegel tistega pred začetkom gospodarske krize. Družbe so zaključile obračunsko obdobje z neto dobičkom iz poslovanja in drugega delovanja, izguba iz financiranja pa se je glede na predhodno leto občutno zmanjšala. Gospodarske družbe področja N so še nadalje povečale dodano vrednost in tako še nekoliko povečale sicer majhen prispevek k dodani vrednosti celotnega gospodarstva. Ob višji dodani vrednosti se je lani

povečala tudi produktivnost dejavnosti. Zaradi večje rasti poslovnih prihodkov od poslovnih odhodkov se je gospodarnost poslovanja dejavnosti N precej izboljšala. Kratkoročne obveznosti družb dejavnosti N so se zmanjšale, kar je skupaj z zvišanjem kapitala vplivalo na znižanje deleža dolga v virih sredstev, četudi so se dolgoročne obveznosti okrepile.

SEZNAM LITERATURE IN VIROV

Acea – Fleet Renewal Schemes in 2010. (2010). Pridobljeno na: http://www.acea.be/news/news_detail/fleet_renewal_schemes_soften_the_impact_of_the_recession/

Brezigar Masten, A., in druge. (2010). Ocene posledic dviga minimalne plače v Sloveniji. Delovni zvezek 3/2010, letnik XIX. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Ekonomski izzivi. (2012). Vpliv finančne krize na kreditni trg v Sloveniji. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Informacije javnega značaja – Prejemniki sredstev. (2012). Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. Pridobljeno na: http://www.arsktrp.gov.si/.

Kmet Zupančič in drugi: Poslovanje gospodarskih družb v letu 2010 – pregled po dejavnostih. Delovni zvezek 5/2011, let. XX. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Kovac, M. in Majkovič, D. (2009). Menjava kmetijskih in živilskih proizvodov Slovenije s tujino: stanje, trendi, predelanost in konkurenčnost. Delovni zvezk 5/2009. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Kovač, M. (2012). Cene v agroživilski verigi – 2011. Ekonomsko ogledalo št. 3, marec 2012, str. 31-33. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Letno poročilo Poslovne skupine Sava za leto 2011. (2012). Kranj: Sava. Pridobljeno na http://www.sava.si/odnosi-z-delnicarji/letno-porocilo.html.

Letno poročilo skupine Petrol in družbe Petrol d.d., Ljubljana za leto 2011. (2012). Ljubljana: Petrol. Pridobljeno na: www.petrol.si.

Letno poročilo Telekoma Slovenije 2011. (2012). Ljubljana: Telekom Slovenije. Pridobljeno na http://www.telekom.si.

Minimalna plača in prejemniki le-te. Ekonomsko ogledalo, str. 18 (2009). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Pomladanska napoved 2010. (2010). Vpliv dviga minimalne plače na rast plač v zasebnem sektorju. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Pomladanska napoved 2010. (2010). Vpliv spremenjene strukture zaposlenih na rast bruto plače na zaposlenega v letu 2009. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Poročilo o povprečnih cenah nepremičnin na slovenskem trgu za 1. četrtletje 2012. (2012). Ljubljana: Geodetska uprava Republike Slovenije.

Si – Stat podatkovni potral – Ekonomsko področje – Cene. (2012). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/.

Si – Stat podatkovni potral – Okolje in naravni viri – Gozdarstvo in lov. (2012). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/.

Si – Stat podatkovni potral – Okolje in naravni viri – Kmetijstvo in ribištvo. (2012). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/.

SI-Stat podatkovni portal – Ekonomsko področje – Turizem. (2012). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na: http://www.stat.si/.

Statistični podatki s področja prometa. (2012). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Pridobljeno na: http://www.mzip.gov.si.

Statistika prvič registriranih vozil. (2012). Ljubljana: Sekcija za osebna motorna vozila. Pridobljeno na: http://www.ads-slo.org/statistika.

PRILOGA: OPREDELITEV KAZALNIKOV, UPORABLJENIH V ANALIZI POSLOVANJA GOSPODARSKIH DRUŽB

KAZALNIKA VELIKOSTI

Sredstva na podjetje
001/število podjetij

Število zaposlenih na podjetje
188/število podjetij

KAZALNIK OPREMLJENOSTI DELA S SREDSTVI

Povprečna* sredstva na zaposlenega
$((001_1 + 001_0)/2)/188$

KAZALNIK GOSPODARNOSTI

Gospodarnost poslovanja = poslovni prihodki/poslovni odhodki
(126/127)

KAZALNIKI DONOSNOSTI

Donosnost sredstev = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/povprečna* sredstva
$(186–187)/((001_1 + 001_0)/2)$

Donosnost prihodkov = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/celotni prihodki
(186–187)/(126 + 153 + 178)

Donosnost kapitala = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/povprečni* kapital
$(186–187)/((056_1 + 056_0)/2)$

KAZALNIK PRODUKTIVNOSTI

Dodana vrednost na zaposlenega
(126–128–148)/188

KAZALNIKA DELOVNE STROŠKOVNOSTI

Stroški dela na zaposlenega
(139/188)

Delež stroškov dela v dodani vrednosti
(139/(126–128–148))

KAZALNIKI FINANCIRANJA IN PLAČILNE SPOSOBNOSTI

Delež dolga (kratkoročne in dolgoročne finančne ter poslovne obveznosti, rezervacije in pasivne časovne razmejitve) ***v virih sredstev***
((072 + 075 + 085 + 095)/055)

Delež kratkoročnih obveznosti (s pasivnimi časovnimi razmejitvami) ***v virih sredstev***
((085 + 095)/055)

Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev
(056/002)

Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog
(056 + 072 + 075)/(002 + 034)

KAZALNIK IZVOZNE USMERJENOSTI

Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje
(115 + 118)/110

KAZALNIKA STRUKTURE SREDSTEV

Delež dolgoročnih sredstev v sredstvih
(002/001)

Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolgoročnih sredstvih
((013 + 014)/002)

Opombi: Številke v formulah pomenijo ustrezno šifro AOP. * Pri izračunu povprečne vrednosti sredstev in kapitala se upošteva podatek o vrednosti sredstev/kapitala ob koncu tekočega in ob koncu preteklega leta za družbe, ki so poslovale v tekočem letu.